

Vilma Virtanen

KUKA RATKAISEE RIIDAN?

Länsi-Saharan konflikti ja sen osapuolet Yhdistyneiden
kansakuntien näkökulmasta vuosina 1985-1986

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Lokakuu 2020

TIIVISTELMÄ

Vilma Virtanen: Kuka ratkaisee riidan? Länsi-Saharan konflikti ja sen osapuolet Yhdistyneiden kansakuntien näkökulmasta vuosina 1985–1986.

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Historia

Lokakuu 2020

Tämä pro gradu käsittelee Länsi-Saharan konfliktiä Yhdistyneiden kansakuntien keskustelussa (YK) vuosina 1985–1986. Länsi-Saharan konfliktissa Marokko sekä alueen alkuperäiskansan itsenäisyysliike Frente Polisario (Polisario) kiistelevät Länsi-Saharan alueen hallinnasta. Marokko valtasi alueen vuonna 1975 ja kiista on jatkunut siitä saakka. Tutkimus tarkastelee sitä, kuinka konflikti määriteltiin YK:n viitekehyksessä eli mitä teemoja konfliktiin liitettiin, kenet identifioitiin konfliktin osapuoliksi ja mitä ratkaisuvaihtoehtoja konfliktille esitettiin YK:ssa käydyissä keskusteluissa vuosien 1985–1986 aikana. Näiden vuosien aikana YK:n toimesta otettiin ensiaskeleita rauhan aikaansaamiseksi ja vuoden 1986 aikana konfliktin osapuolet tuotiin yhteisen neuvottelupöydän ääreen. Vuodet olivat merkittäviä konfliktin ratkaisun kannalta.

Tarkastelun kohteena on tutkielmassa se, miten eri osapuolten, kuten Marokon ja Frente Polisariön, sekä niiden tukijoiden näkökulmat erosivat toisistaan koskien konfliktin määrittämistä, osapuolia ja ratkaisuvaihtoehtoa. Aineistona työssä ovat Länsi-Saharaan liittyvät YK:n asiakirjat vuosilta 1985–1986. Suurin osa näistä on YK:n toimielinten kokouspöytäkirjoja, jotka sisältävät jäsenvaltioiden puheenvuoroja. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii institutionalismi ja aineiston tulkinnessa käytetään laadullista sisällönanalyysiä.

Aineisto osoittaa, että Marokon ja Frente Polisariön näkökulmat konfliktiin erosivat toisistaan ja näitä eri näkökulmia tuotiin esiin myös YK:n keskusteluissa. Keskusteluissa konfliktin määrittämisestä teemoiksi nousivat esimerkiksi dekolonisaatio, alueellinen koskemattomuus ja kansojen itsemääräämisoikeus. Lisäksi konfliktin syytä etsittiin luonnonvarojen koskevasta kilpailusta. Konfliktin osapuolet, YK:n jäsenvaltiot ja kansainväliset organisaatiot olivat eri mieltä konfliktin osapuolista, pääasiassa siitä, oliko konflikti Marokon ja Polisariön vai Marokon ja Algerian välinen. Osapuolia koskevassa kappaleessa käsitteilyssä ovat lisäksi osapuolien tukijat ja kansainväliset ratkaisijat, jotka nostettiin keskusteluissa eri tavoin esiin. Kuten määritelmät ja osapuolet, myös konfliktin ratkaisuvaihtoehdot aiheuttivat ristiriitoja osapuolten välillä. Aineiston perusteella voidaan sanoa, että konfliktin osapuolet olivat konfliktissa kaukana toisistaan usealla eri osa-alueella ja nämä erimielisyydet vaikuttivat konfliktin ratkaisuun. Eriävät lähtökohdat ovatkin vaikeuttaneet rauhanneuvotteluja ja selittävät konfliktin ratkaisemattomuutta.

Keskusteluissa pyrittiin vaikuttamaan sekä omaan asemaan kansainvälisessä yhteisössä, painostamaan konfliktin osapuolia ratkaisuun ja nostamaan esiin tiettyä määritelmää konfliktista. Näin puhujat pyrkivät vaikuttamaan konfliktin ratkaisuun ja siihen, minkä kansainvälinen yhteisö näki parhaana ratkaisuna konfliktille. Lisäksi institutionalismi vaikutti siihen, mitkä aiheet nousivat keskusteluun. Aineisto osoitti kuitenkin yhdessä tutkimuskirjallisuuden kanssa myös sen, että valtaa käytettiin paljon näiden keskustelujen ulkopuolella. YK:n pyrkimys on toimia keskustelualustana valtioille ja kansainvälisille toimijoille, jotta ne voivat tuoda oman näkökulmansa esiin. Keskustelut olivatkin kansainvälisen yhteisön mahdollisuus vaikuttaa konfliktin osapuoliin ja painostaa niitä kohti oikeaksi nähtyä ratkaisua.

Avainsanat: Länsi-Sahara, Yhdistyneet kansakunnat, Konfliktinratkaisu

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	1
2.	Länsi-Saharan konflikti	13
3.	Yhdistyneet kansakunnat	19
4.	Mistä konfliktissa kiistellään?.....	26
4.1.	Dekolonisaatio	26
4.2.	Kansojen itsemääräämisoikeus	29
4.3.	Kansa	31
4.4.	Alueellinen koskemattomuus.....	33
4.5.	Konflikti laajempänä ongelmana	37
4.6.	Kiista luonnonvaroista	39
4.7.	Onko konfliktin määritelmillä todellista merkitystä?	41
5.	Kuka ratkaisee riidan?	43
5.1.	Konfliktin osapuolet	44
5.1.1.	Marokko	45
5.1.2.	Polisario	55
5.1.3.	Algeria	62
5.1.4.	Mauritania	68
5.2.	Tukijat.....	70
5.3.	Kansainväliset ratkaisijat.....	75
6.	Kuinka konflikti ratkaistaan?	80
7.	Lopuksi.....	86

1. Johdanto

Länsi-Saharan konflikti on vuonna 1976 sodaksi puhjennut kiista läntisen Saharan alueen hallinnasta ja omistuksesta. Länsi-Sahara on Pohjois-Afrikassa sijaitseva alue. Se alkaa Afrikan länsirannikolta Atlantin rannalta ja rajautuu pohjoisessa Marokkoon, idässä Algeriaan ja etelässä Mauritaniaan. Alue on aavikkoa eli siis pääasiassa hiekkaista maata, jossa kasvaa vain vähän kasveja. Kuten alle olevasta kartasta voi nähdä, on alueella pisin yhteinen raja Mauritanian kanssa. Lisäksi Länsi-Saharalla on pitkä rannikkoalue Atlantilla ja se sijaitsee Espanjalle kuuluvien Kanariansaarten läheisyydessä.

Kuva 1 Kartta Länsi-Saharan alueesta Pohjois-Afrikassa. Alue rajautuu Atlantin rannikolle lännessä. Sen rajanaapureita ovat Mauritania, Algeria ja Marokko. Mauritanialla on pisin yhteinen raja Länsi-Saharan kanssa. Konfliktin keskeneräisen luonteen voi nähdä kartasta, sillä Marokon ja Länsi-Saharan raja on merkitty katkoviivoin. Lähde: Google Maps, otettu 20.9.2020 /. <https://www.google.com/maps/@29.2483335,-1.0802751,5z>

Kiista alueesta alkoi jo siirtomaa-aikana, jolloin Espanja toimi Länsi-Saharan alueen siirtomaisäntänä. Kun siirtomaavalta alkoi purkautua Pohjois-Afrikassa 1950- ja 1960-

luvuilla, tuli keskustelu dekolonisaatiosta ajankohtaiseksi myös Länsi-Saharassa. Useilla toimijoilla oli vaatimuksia aluetta kohtaan, näistä tärkeimpinä Marokko ja Mauritania, jotka molemmat halusivat osansa Länsi-Saharan alueesta. Alueen alkuperäiskansan sahraweiden aseistetulla itsenäisyysliike Frente Polisariolla (Frente Popular de Liberación de Saguía el Hamra y Río de Oro) oli myös vaatimuksia maa-aluetta kohtaan ja Espanja olikin 70-luvun alussa luvannut Polisariolle kansanäänestyksen alueen tulevaisuudesta ja siirtomaavallan purkautumisesta. Kiista alueen hallinnasta kääntyi sodaksi vuonna 1976, kun Marokko, Espanja ja Mauritania pääsivät sopuun alueen jakamisesta Marokon ja Mauritanian kesken, ilman Polisariolle luvattua kansanäänestystä. Kun Marokko sitten otti alueen hallintaansa yhdessä Mauritanian kanssa, aloitti Polisario aseellisen vastarinnan estääkseen alueen miehityksen.¹

Sodan alkaessa sahrawit pakenivat konfliktia pakolaisleireille, joissa suuri osa väestöstä asuu yhä. Sahrawit ovat Länsi-Saharan alueen kansa, joka voidaan määritellä myös alueen alkuperäiskansaksi. Määritelmä on kuitenkin monimutkainen, sillä siihen liittyy paljon poliittisia latauksia ja eri toimijat ovat pyrkineet määrittelemään ”sahraweita” eri tavoin. Mahdollisesti yksinkertaisin määritelmä olisi *hassaniyyah-kieltä puhuvia henkilöitä, jotka kokevat kuuluvansa ainakin yhteen Länsi-Saharan alueella asuvaan sosiaalisen ryhmään*². Tässä tutkielmassa sahrawit määritellään myös tämän mukaisesti Länsi-Saharan alkuperäiskansaksi. Sahraweiden elämäntapa on perinteisesti paimentolainen ja sen mukaisesti hyvin liikkuva. Sahrawit jakautuvat eri heimoihin, jotka muodostavat yhdessä sahrawi-kansan. Sahraweiden äidinkieli Hassaniyyah on arabian murre ja sen lisäksi siirtomaavallan vuoksi alueella käytetään myös espanjaa etenkin hallinnon kielenä. Sahrawien pakolaisleirit sijaitsevat Algeriassa lähellä Länsi-Saharan sekä Mauritanian rajoja.³

Marokon ja Frente Polisarion lisäksi konfliktissa on muitakin osapuolia, joiden merkitys on kuitenkin kiistelty. Algeria on tukenut Polisariota ja sen tuki on ollut merkittävä tekijä Polisarion selviytymiselle. Marokkoa taas ovat kiistassa tukeneet esimerkiksi Ranska ja Yhdysvallat. Ranska on Marokon entinen siirtomaaisäntä ja yhteyksiä maahan on paljon. Siksi Ranska onkin pyrkinyt pitämään Marokkoon hyvät suhteet. USA sen sijaan näkee

¹ Zunes & Mundy, 2010. / Abi-Mershed & Farrar, 2014.

² Zunes & Mundy, 2010. S. 93, 127.

³ Zunes & Mundy, 2010. S. 93, 127, 129–130.

Marokon tärkeäksi sillaksi arabimaailmaan ja pitää tätä tärkeänä kumppanina esimerkiksi terrorismin vastaisessa sodassa.⁴ Siksi se haluaa ylläpitää hyviä ja kestäviä suhteita Marokon kanssa. Länsi-Saharan etelänaapuri Mauritania otti myös osaa konfliktiin, mutta luopui vaateistaan alueeseen vuonna 1979. Lisäksi Yhdistyneet kansakunnat (YK) sekä Afrikan paikallinen yhteistyöjärjestön Afrikan Yhtenäisyyden Unionin (Organization of African Unity, OAU, myöh. Afrikan Unioni) ovat ottaneet kantaa kiistaan koittaen löytää konfliktiin rauhanomaista ratkaisua.⁵ OAU perustettiin vuonna 1963 Afrikan mantereeseen yhteistyöjärjestöksi. Järjestön haluttiin lisäävän yhteistyötä Afrikan maiden kesken sekä edistävän rauhaa ja turvallisuutta mantereella.⁶ Lisäksi järjestön agendalla oli kolonisaation purkaminen ja itsenäisyyden turvaaminen Afrikan valtioille. OAU:n pääperiaatteisiin kuuluivat puuttumattomuus valtioiden sisäisiin asioihin, suvereniteetin ja alueellisen koskemattomuuden kunnioittaminen ja riitojen rauhanmukainen ratkaiseminen.⁷ Ne ovat kansainvälisen politiikan perusperiaatteita ja mainittu myös YK:n peruskirjassa. OAU on siis pitkälti rakentunut samoille periaatteille kuin YK. Afrikan Unioni on kuitenkin mantereeseen paikallinen organisaatio ja siksi myös halukas ratkomaan mantereeseen konflikteja itse. OAU:n rauhanrakentaminen kuitenkin päättyi siihen, kun se virallisesti tunnusti SADR:n ja hyväksyi sen jäsenekseen vuonna 1982. Tämän jälkeen Marokko erosi organisaatiosta ja irtisanoutui sen johtamista neuvotteluista. 1980-luvulla konfliktin käsittely ja selvittämisvastuu siirtyikin YK:lle ja etenkin sen pääsihteerille.⁸

Miksi niin moni maa on osoittanut kiinnostustaan pääasiassa aavikkoa olevaan maa-alueeseen? Huolimatta aavikkoilmastostaan, Länsi-Saharan alue on rikas luonnonvaroista, sillä sen rannikot ovat runsaita kalavesiä. Tämän lisäksi alueelta on löytynyt fosfaatteja ja alueella epäillään olevan myös öljyvarantoja. Luonnonvarojen ajatellaan olevan osasyynä Marokon suureen kiinnostukseen aluetta kohtaan.⁹ Kolonisaatio, sen aikainen rajojen määrittäminen sekä siirtomaavallan purkautuminen ovat myös toinen syy konfliktiin. Pohjois-Afrikan valtioiden itsenäistyessä 50- ja 60-luvuilla voimaan jäivät ne rajat, jotka oli siirtomaavallan aikana vedetty siirtomaaisäntien kesken, joskin nämä rajat muotoituivat myös siirtomaavallan purkautuessa esimerkiksi sen mukaan, mistä alueilta ja milloin entiset

⁴ Shelley, 2004. S. 15–17.

⁵ Zunes & Mundy, 2010. S. 169–170.

⁶ Murithi & Ndinga-Muvumba, 2009. S. 1–5.

⁷ Ankrah, 2013. S. 26–28.

⁸ Zunes & Mundy, 2010. S. 169–184.

⁹ Zunes & Mundy. 2010. S. 3–30.

siirtomaaisännät luovuttivat alueita tai ajettiin pois. Siirtomaavallan purkautuminen aiheutti alueella useita rajakiistoja esimerkiksi Algerian ja Marokon välillä, joista Länsi-Sahara on vain yksi esimerkki.¹⁰

Kun alueelle oli saatu neuvoteltua tulitauko alkavaksi vuonna 1991, YK aloitti myös rauhanturvaoperaatio MINURSO:n¹¹ alueella. Operaation tavoitteena oli alun perin järjestää kansanäänestys alueen itsehallinnosta, mutta tätä äänestystä ei ole tähän päivään mennessä pidetty. Vaikka konflikti ei ole enää sotatilassa, täyttää se edelleen jäätyneen konfliktin määritelmät. Sahrawipakolaiset ovat asuneet vuoteen 2020 mennessä pakolaisleireillä 45 vuotta, eikä paluuta kotiseudulle ole näkyvissä. Samaan aikaan Marokko hallinnoi alueen tärkeitä luonnonvaroja, joista saatuja tuloja ei käytetä alueen kehittämiseen. Tällä hetkellä kyseessä on humanitaarinen kriisi, jolle tarvitaan ratkaisu pian. Marokko ja Frente Polisario eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen alueen hallinnosta ja rauhanturvaoperaatio MINURSO toimii yhä alueella.¹²

Länsi-Saharan tilanne on yksi pisimpään jatkuneista konflikteista ja siksi kiinnostaa myös tutkijoita. Anouar Boukhars ja Jacques Roussellier toteavat kirjan *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics* johdannossa, että juuri tästä syystä konflikti on kiinnostava tutkimuksen kohde: tutkijoiden tulee ymmärtää sen eri näkökulmia, syitä ja seurauksia.¹³ Konflikti on hyvin ajankohtainen, sillä sen ratkaisematon tila aiheuttaa kitkaa useissa kansainvälisissä suhteissa ja kiristää Marokon välejä muihin valtioihin. Toisaalta pakolaiskriisin yhteydessä hyvien suhteiden säilyttäminen Marokkoon on ollut esimerkiksi Euroopan Unionille tärkeää. Hyvä esimerkki alueen ongelmallisuudesta on Euroopan Unionin (EU) ja Marokon välinen kalastussopimus, jonka solmimisessa kysymys Länsi-Saharan alueen aluevesistä ja niiden liittämisestä sopimukseen tuotti ongelmia.¹⁴ 2000-luvun pakolaiskriisi on myös lisännyt Marokon merkitystä EU:lle, sillä Marokko on pakolaisille tärkeä sekä kauttakulku- että lähtömaa, jonka rajoja EU haluaa valvoa. Marokon merkitys on kasvanut etenkin sen jälkeen, kun reitti Välimeren muiden maiden kautta

¹⁰ Kullaa, 2019. S. 63–75.

¹¹ Mission des Nations Unies pour l'organisation d'un référendum au Sahara Occidental / The United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara.

¹² <https://minurso.unmissions.org/background>

¹³ Boukhars & Roussellier, 2014. S. 12.

¹⁴ Hummelbrunner & Prickartz, 2016. S. 19–40. Sekä <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2019/03/04/eu-morocco-council-adopts-sustainable-fisheries-partnership-agreement/>

tukkeutui.¹⁵ Suhteiden säilyttäminen on siis muun muassa Euroopalle äärimmäisen tärkeää ja siksi Länsi-Saharan konflikti saattaa painua diplomaattisuhteissa prioriteettilistan alapäähän.

Länsi-Saharan konfliktia on tutkittu etenkin politiikan tutkimuksen ja kansainvälisen politiikan aloilla, mutta myös jonkin verran historian näkökulmasta ja aiheesta löytyykin hyvin tutkimuskirjallisuutta. Varsinkin uusia ja ajankohtaisia artikkeleita löytyy aiheesta runsaasti. Koska konflikti on keskeneräinen eikä ratkaisua ole vuosien työstä huolimatta löytynyt, keskittyy suuri osa tutkimuksesta konfliktin eri osapuolien toimien, tavoitteiden ja politiikan tutkimiseen sekä erilaisten ratkaisuyritysten ympärille. Historian sekä kansainvälisen politiikan kentälle sijoittuu esimerkiksi Stephen Zunesin ja Jacob Mundyn kattava teos *Western Sahara War, Nationalism, and Conflict Irresolution* vuodelta 2010. Teos tarjoaa yleisesityksen konfliktin taustaan ja katsoo sitä etenkin saharanationalismin näkökulmasta. Lisäksi teoksen kolmas osa keskustelee syistä konfliktin ratkaisemattomuuden taustalla. Zunes ja Mundy ovat molemmat tehneet laajasti tutkimusta aiheen ympärillä myös tämän teoksen lisäksi. He ovat esimerkiksi kirjoittaneet aiheesta luvun kirjaan *Settlers in Contested Lands: Territorial Disputes and Ethnic Conflict* (2015) luvulla *Moroccan Settlers in Western Sahara*. Zunesin ja Mundyn teokseen lähes vastauksena koottu kokoomateos *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism, and Geopolitics* vuodelta 2014 taas on kokoelma usean kirjoittajan esseitä, jotka pureutuvat konfliktiin ja sen eri osa-alueisiin. Lisäksi saharaweita on tutkittu jonkin verran sekä pakolaisuuden että nationalismin näkökulmasta. Esimerkiksi Pablo San Martín on tutkinut aihetta tästä näkökulmasta kirjassaan *Western Sahara: The Refugee Nation* vuodelta 2010. Moni tutkimus, kirja ja artikkeli sivuaa aihetta siitä, millaisena YK on konfliktin nähnyt ja kenet YK on identifioinut konfliktin ratkaisijoiksi, mutta syvempää analyysiä tästä kyseisestä aiheesta ei ole tehty. Useissa tutkimuksissa myös nousee esiin kysymys siitä, mitkä toimijat olisivat mahdollisia konfliktin ratkaisijoita ja useita eri ehdotuksia ratkaisijoista on annettu. Mielenkiintoista onkin tutkia sitä, kenet Yhdistyneet kansakunnat määrittelee konfliktin ratkaisijoiksi, etenkin kun konfliktin sovitteluvastuu on ollut jo pitkään YK:lla. Konfliktin ratkaisijoiden määrittelemiseen liittyy myös muita kysymyksiä. Miten konflikti on määritelty vaikuttaa konfliktin osapuolien määrittelyyn. Pro Gradu -tutkielmani tutkii aihetta näkökulmasta, joka on jäänyt

¹⁵ Shelley, 2004. S. 49–53.

vähäisemmälle tarkastelulle muussa tutkimuksessa. Tutkielmani tarkastelee aihetta uudesta mielenkiintoisesta näkökulmasta.

Työn tutkimuskysymys on:

Kuinka Länsi-Saharan konflikti, sen osapuolet, ratkaisijat sekä ratkaisut määriteltiin YK:ssa käydyssä keskustelussa ja virallisissa dokumenteissa vuosien 1985–1986 aikana? Millainen kuva konfliktista rakennettiin näissä keskusteluissa? Lisäksi analysoin sitä, miten YK:n asema, rakenteet ja toimintakulttuuri vaikuttivat näihin määrittelyihin. Tutkimuskysymys sisältää siis muutamia eri näkökulmia konfliktiin. Ensinnäkin tutkin, kenet määriteltiin Länsi-Saharan konfliktin osapuoliksi ja kenellä tämä määrittelyvalta oli. Muuttuivatko määritelmät ja tapa puhua konfliktista vuosien aikana? Toisaalta kysymys sisältää myös sen, millaiseksi itse konflikti määriteltiin ja mitä teemoja siihen liitettiin, jotka linkittyvät suoraan siihen, millaisia ratkaisuvaihtoehtoja keskustelussa esitettiin. Lisäksi työssä tarkastellaan sitä, olivatko eri toimijat samaa mieltä määrittelyistä. Instituutiona YK:lla on säännöt siitä, ketkä kokouksissa saavat puhua ja millaisia puheenvuoroja näiden toimijoiden on mahdollista pitää. Siksi myös sen pohtiminen, kuka puhui, nostetaan tutkimuksessa esille. Puheoikeus kokouksissa on jäsenmailla, mutta myös sellaiset YK:n ulkopuoliset organisaatiot, joita käsiteltävä aihe koskee, voivat osallistua kokouksiin tarkkailijoina. Lisäksi erikseen pyydettyä myös YK:n ulkopuolisilla organisaatioilla, kuten Polisariolla, on mahdollisuus osallistua keskusteluun puheenvuorolla.¹⁶ Toisaalta YK:n institutionaalinen luonne vaikuttaa myös valittuihin teemoihin. Se mitä YK:ssa on nostettu keskusteluun, linkittyy esimerkiksi sen sääntöihin, rakenteisiin ja päämäärään. Helppona esimerkkinä voi esimerkiksi antaa sen, että koska YK on rauhaan tähtäävä organisaatio, nousevat agendalla konfliktit ja niiden ratkaisu. Siksi tämäkin tutkimus sijoittuu juuri YK:n piiriin, koska konflikti on otettu käsittelyyn isosti juuri YK:ssa.

Tutkimuskysymyksen aikarajaus perustuu YK:n rooliin konfliktin ratkaisussa sekä konfliktin rauhanneuvottelujen alkamiseen vuonna 1986. Vuoden 1984 lopulla Marokko erosi OAU:sta, sillä järjestö oli ottanut selkeästi kantaa konfliktiin ja sen luonteeseen tunnustamalla sahraweiden perustaman valtion Sahrawi Arab Democratic Republic (SADR) ja hyväksymällä sen OAU:n jäseneksi. Ero johti Marokon ja OAU:n välien viilenemiseen ja

¹⁶ Peterson, 2006. S. 41–60.

kansainvälinen vastuu konfliktin sovittelusta siirtyi voimakkaammin YK:lle. Vuosien 1985-1986 välillä YK neuvotteli ratkaisua yhdessä OAU:n kanssa.¹⁷ Vuosi 1985 oli YK:n 40:s juhlavuosi sekä dekolonisaatiota koskevan päätöslauselman 1514 25:s juhlavuosi¹⁸ ja se nostettiin keskustelussa usein esiin dekolonisaatiosta keskusteltaessa. Lisäksi juhlavuoteen liittyi paljon latauksia, koska dekolonisaatioprosessi oli kesken. Tämän vuoksi vuoden 1985 tutkimus on mielekästä. Koska konflikti siirtyi pääsääntöisemmin YK:n vastuulle vuonna 1985, liittyi sen määrittelyyn paljon keskustelua. Vuoden 1986 alussa aloitettiin YK:n pääsihteerin johdolla ensimmäiset keskustelut ja rauhan tunnustelut. Keskustelujen alussa määriteltiin ja tunnusteltiin sitä, miten konfliktin osapuolet siihen suhtautuvat ja luotiin tämän pohjalta myös laajempaa käsitystä kriisistä.¹⁹ Vuodet 1985 ja 1986 ovat olleet neuvottelujen alkamisen kannalta merkittäviä ja siksi tärkeitä määrittämään sitä, millä lähtökohdilla eri osapuolet lähtivät neuvottelemaan konfliktin ratkaisusta. Näinä vuosina osapuolet pyrkivät vaikuttamaan omiin lähtökohtiinsa ja neuvotteluasemaansa. Siksi vuodet 1985 ja 1986 rajautuvat tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteiksi. Laajempi ajallinen tarkastelu konfliktista olisi myös mielekästä, mutta sen laajuus sopisi pro gradu -tutkielman sijaan laajemman tutkimuksen kohteeksi. Aineistona käytän YK:n virallisia dokumentteja, jotka ovat saatavilla YK:n digitaalisessa kirjastossa. Etsin Länsi-Saharaa koskevia dokumentteja yksinkertaisella aihesanahaualla *Western Sahara*. YK:n dokumentteihin liitetään aina aihesanat jokaisen dokumentin loppuun ja siksi tämä haku toimii aineiston haussa.

Lähteisiin kuuluvia dokumentteja on vuosilta 1985 ja 1986 yhteensä 294 ja tähän määrään lukeutuu hyvin erilaisia materiaaleja. Osa dokumenteista on lyhyitä kirjeitä esimerkiksi pääsihteerin ja turvallisuusneuvoston välillä tai kirjeitä jäsenmaan edustajilta pääsihteerille sekä kuulemispyyntöjä kokouksiin. Nämä ovat yleensä muutaman rivin kannanottoja. Osa dokumenteista taas on pidempiä, esimerkiksi yleisistuntojen päätöslauselmat ja puheenvuorot ovat useiden sivujen mittaisia. Nämä kannanotot ja puheenvuorot ovat merkittäviä, koska niiden avulla jäsenmaat kertoivat julkisesti kantansa kriisiin ja siksi lähemmän tarkastelun kohteena. Puheenvuoroilla pyrittiin vaikuttamaan siihen, kuinka kriisi virallisesti tultaisiin määrittämään ja millainen kuva kansainvälisellä yhteisöllä konfliktista on. YK on keskustelualustana merkittävä, etenkin kun konfliktin sovitteluvastuu oli siirtynyt YK:lle. Jäsenvaltiot ja konfliktin osapuolet pyrkivät YK:ssa vaikuttamaan omaan

¹⁷ Abi-Mershed & Farrar, 2014. S. 39.

¹⁸ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹⁹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

kansainväliseen imagoonsa ja diplomaattisuhteisiinsa. Kertomalla omaa tarinaansa konfliktista maat tuottivat siitä tietynlaista mielikuvaa oman ulkopoliittikkansa välineeksi²⁰. Siksi aineisto on laadullisesti merkittävä, sillä se osoittaa miten osapuolet konfliktin näkivät, ja mitä ne halusivat siitä kertoa julkisesti. Näiden dokumenttien lisäksi käytän tukena myös pääsihteerin raportteja aiheesta. Tämä johtuu siitä, että pääsihteerillä oli neuvottelujen vuoksi myös niin sanotusti sisäpiirin tietoa siitä, kuinka neuvottelut etenivät ja osapuolten lähtökohdista neuvotteluihin. Lisäksi hänen näkemyksensä konfliktista ja sen luonteesta sekä ratkaisutavoista vaikuttaa merkittävästi järjestön näkemykseen sekä rauhanneuvottelujen lopputulokseen.²¹

Tämän tutkimuksen metodina käytän laadullista sisällönanalyysia, jonka avulla pureudun aineistoon. Tutkielma on siis luonteeltaan laadullinen tutkimus. Teoksessa *Laadullinen sisällönanalyysi* todetaan, että tätä metodologiaa voidaan käyttää sekä yksittäisenä metodina että yhdessä muiden teorioiden kanssa. Tässä tutkimuksessa sitä käytetään aineiston analyysimetodin roolissa yhdessä institutionalismin rinnalla, joka toimii tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä. Sisällönanalyysi on juuri esimerkiksi dokumenttien, puheiden ja kirjoitusten analyysiin tarkoitettu metodi, jonka avulla dokumenteista etsitään ja jäsennellään tutkittava aihe selitettävään muotoon. Se ei kuitenkaan auta johtopäätösten teossa vaan ne tutkijan on muodostettava käsitellyn aineiston perusteella itse.²²

Työn teoreettinen viitekehys institutionalismi selittää organisaatioiden, eli instituutioiden, toimintaa rakenteellisesta näkökulmasta. Se tutkii niitä rakenteita, verkostoja, sääntöjä ja suhteita, jotka määrittävät organisaatiota. Institutionalismi on jakautunut erilaisiin alasuuntauksiin, joista yksi on historiallinen institutionalismi. Se perustuu ajatukselle, että instituutioiden ymmärtämiseksi pitää ymmärtää niiden synty ja kehitys pitkällä aikavälillä, eli katsoa organisaatioiden nykyisyyden lisäksi niiden historiaa. Historiallinen institutionalismi auttaa ymmärtämään sitä, kuinka organisaatiossa aiemmin tehdyt päätökset vaikuttavat nykyisiin päätöksiin, millaiset olosuhteet päätöksenteolle on luotu ja mitkä seikat vaikuttavat päätöksentekoon. Se antaa siis kontekstin, joka selittää organisaatioiden nykyisiä toimia ja esimerkiksi sisäisiä valtasuhteita. Historiallisen institutionalismin teoria sopii käytettäväksi

²⁰ Kansikas, 2019. S. 28–29.

²¹ Leisma, 2009. S. 63.

²² Tuomi & Sarajärvi, 2018. 4.1–4.4.7

laadulliseen ja tapaustyyppiseen tutkimukseen.²³ Koska tässä Pro gradussa tarkastellaan Länsi-Saharan konfliktia yksittäisenä tapauksena, sopii se myös tähän tutkimukseen. Tässä tutkimuksessa historiallinen institutionalismi on se kehys, joka selittää ja taustoittaa YK:n organisaatiota ja sen toimintaan sekä sitä kuinka eri toimijat käyttäytyvät tässä viitekehyksessä. Sen käyttö YK:n kontekstissa on sopivaa, sillä YK on järjestönä vanha ja sen menneisyys määrittää nykyisiä valtasuhteita YK:ssa sekä niitä rakenteita, joiden varassa se toimii. Historiallisen institutionalismin teoria pätee myös YK:hon, sillä siellä toimitaan tiettyjen sovittujen raamien puitteissa ja toiminnalle on luotu yhdessä säännöt, joiden noudattamatta jättämisestä voidaan rankaista. Lisäksi YK on jo vanha organisaatio, jolla on pitkä historia, joka vaikuttaa sen toimintaan. Kansainvälistä toimintaa säätelee kansainvälinen laki, jonka noudattamista myös YK valvoo. YK toimii siis instituution tavoin sääntöjen ja normien puitteissa. Nämä säännöt ja normit luovat puitteet myös sille, kuinka yksilöt (tässä siis jäsenvaltiot ja muut organisaatiot) instituutiossa toimivat. Yksi kansainvälisen institutionalismin isoimmista kysymyksistä onkin se, kuinka nämä instituutiot muokkaavat jäsentensä käytöstä.

B. Guy Peters toteaa kirjassaan *Institutional Theory in Political Science* (2019), että kansainvälisellä kentällä, kun toimijoina ovat valtiot ja organisaatiot, tämän määrittäminen on haastavampaa kuin yksilöiden kohdalla. Se on kuitenkin mahdollista, vaikka syyt toiminnan taustalla ovat monisyisiä.²⁴ Luku kolme esittelee tälle tutkimukselle merkityksellisen viitekehyksen, eli tarkastelee YK:ta instituutiona ja sen eri toimielinten sääntöjä ja normeja. Kappale tuo tutuksi sen institutionaalisen toimintaympäristön, jossa aihetta käsitellään ja jonka puitteissa tutkittava toiminta on tapahtunut. Toisin sanoen, miten YK:n rakenteet, historia, valtasuhteet ja vakiintuneet toimintatavat ovat vaikuttaneet siihen, mitä, missä ja miten esimerkiksi Länsi-Saharan konfliktista puhuttiin sekä siihen, että konfliktista ylipäänsä puhuttiin YK:ssa. Siksi institutionalismi on suoraan sidottu myös siihen, että tämä tutkimus keskittyy juuri YK:n ja siellä käytyyn keskusteluun.

Aineistoon perehdytään teoriaohjaavasta näkökulmasta. Tässä näkökulmassa aiempia teorioita ja tietoja käytetään apuna analyysissä, mutta tutkimus ei kuitenkaan perustu pelkästään teorialle, vaan tilaa jää myös aineistolähteisyydelle, joka on pääosassa tässä

²³ Rixen & Viola, 2016. S. 10–11.

²⁴ Peters, 2019. S. 184–200.

tutkimuksessa.²⁵ Tässä tapauksessa YK instituutiona vaikuttaa siihen, mitä ja mistä aiheista sen piirissä on puhuttu. Näin tutkimusta ohjaa teoria, institutionalismi. Se kuinka näistä aiheista on puhuttu, nousee kuitenkin suoraan aineistoista. Näin aineistolähtöisyydelle jää tutkimuksessa myös tilaa. Tämä johtuu tutkimuksen lähdeaineistosta ja tukittavasta organisaatiosta. Yhdistyneet kansakunnat on monimutkainen organisaatio, jonka toiminnan ja dokumenttien ymmärtämiseen tarvitaan tietoa sen toiminnan mekanismeista ja raportoinnin tavoista. Nämä ovat tämän tutkimuksen teoriaohjaava viitekehys. Itse konfliktin määritelmää ei oteta annettuna, sillä lähteistä pyritään etsimään juuri sitä, kuinka Länsi-Saharan tapahtumat on lähdeaineistossa määritetty, kuinka siitä on puhuttu ja millaisin termein. Sisällönanalyysi sopii hyvin kirjallisen materiaalin tulkintaan ja sen avulla aineisto saadaan järjestettyä niin, että järjestelyn avulla voidaan tehdä tulkintoja ja johtopäätöksiä aineistosta.

Käytännössä teoreettinen viitekehys institutionalismi ja aineiston analyysimenetelmä laadullinen sisällönanalyysi näkyvät aineiston teemoittelussa ja analyysissä. Instituution normit ja historia nostavat YK:ssa keskusteluun tietyt aiheet, kuten juuri konfliktit ja niiden ratkaisemisen. Siksi se ohjaa niitä aiheita, jotka keskusteluun ja näin ollen myös tähän tutkielmaan ovat nousseet, kuten juuri konfliktin syyt, osapuolet, ratkaisijat ja ratkaisut. Sisällönanalyysin avulla näiden teemojen puitteissa on etsitty sitä, kenestä puhutaan, miten puhutaan ja esimerkiksi mitä teemoja konfliktiin liitettiin. Käytännössä tutkielman teko aloitettiin aineiston lukemisella ja näiden pääkategorioiden nostamisella sieltä, eli katsottiin *mistä* aiheista Länsi-Saharan yhteydessä puhuttiin. Pääkategorioiden avulla määritettiin tutkielman tutkimuskysymys ja tutkittava aihe. Sen jälkeen aineisto luettiin uudelleen ja sieltä etsittiin näiden pääteemojen alle alakategorioita ja tehtiin tarkempaa analyysia siitä mitä puhuttiin. Esimerkiksi konfliktin määrittelyn alle nousivat aineistosta juuri dekolonisaatio ja alueellinen itsemääräämisoikeus. Osapuolten osalta aineistosta nousi esimerkiksi se, kenestä keskusteltiin ja kuinka nämä keskusteluun nostetut osapuolet määriteltiin, eli mitä teemoja ja aiheita eri osapuoliin on liitetty. Näin teoriaohjaava viitekehys ja laadullinen sisällönanalyysi kulkevat käsi kädessä tässä tutkielmassa.

Länsi-Saharan alue ja sen tilanne on määritelmältään kiistanlainen ja siksi myös tutkimuksen arvoinen. Länsi-Saharalla on erilaisia nimiä, kuten esimerkiksi Rio de Oro tai

²⁵ Tuomi & Sarajärvi, 2018. 4.1–4.4.7.

Espanjalainen Sahara, entisen siirtomaaisännän mukaan. Paikalliset asukkaat Länsi-Saharassa eivät kuitenkaan kutsu aluetta Länsi-Saharaksi vaan yksinkertaisesti vain Saharaksi. Etuliitteen Länsi on antanut kansainvälinen yhteisö 1970-luvun aikoihin.²⁶ Se on kuitenkin vakiintunut käyttöön ja on aineistossakin alueesta käytetty nimitys. Siksi se on käytössä myös tässä tutkielmassa. Toinen keskeinen käsite on *konflikti*, sillä tässä tutkimuksessa Länsi-Saharan tilanteesta käytetään nimeä Länsi-Saharan konflikti. Konflikteja määritellään eri tavoin osapuolten, aseellisuuden, vahinkojen ja ihmisoikeusrikkomusten mukaan. Länsi-Saharan tilanne täyttää kuitenkin vuosien 1985 ja 1986 aikana aseellisen konfliktin määritelmän²⁷. Lisäksi konflikti-sanaa on käytetty myös muussa tutkimuksessa. Myös esimerkiksi Uppsalan konfliktitietokanta, johon määritelmässä usein nojataan, määrittelee Länsi-Saharan konfliktiksi²⁸ ja myös konfliktin myöhemmissä vaiheissa siitä on usein käytetty nimitystä jäätynyt konflikti. Lähteissä sen osalta käytetään erilaisia nimityksiä, mutta yleisimmät ovat Länsi-Saharan konflikti tai Länsi-Saharan tilanne. Konflikti-määritelmän käyttäminen on myös tietoinen valinta siitä, kuinka Länsi-Saharan tilanne tässä tutkielmassa käsitellään.

Länsi-Saharan konfliktiin ja sen tutkimukseen liittyy paljon keskeisiä käsitteitä, kiisteltyjä termejä sekä juurisyitä, joiden määrittely on tärkeää. Konfliktiin liittyy käsitteistöä kuten *itseäänmäärittämisoikeus*, *kansa* sekä *dekolonisaatio*, joiden suhteen ollaan konfliktissa vailla yhteisymmärrystä. Myös *sahrawit* ja *Länsi-Saharan kansa* ovat konsepteja, joista aineistossakin käydään keskustelua. Kaikki nämä voidaan käsitellä kansojen itseäänmäärittämisoikeuden kautta. Kansojen itseäänmäärittämisoikeus on YK:n peruskirjassa määritelty periaate, joka takaa kansoille mahdollisuuden päättää omasta tulevaisuudestaan. Tämä on ollut tärkeää etenkin dekolonisaation kontekstissa ja sellaisissa tilanteissa, joissa siirtomaavaltaa on purettu ja alueiden tulevaisuutta on määriteltävä.²⁹ Myös Länsi-Saharan konfliktissa keskustelu itseäänmäärittämisoikeudesta on määrittänyt konfliktia. Käsite kansa on itseäänmäärittämisoikeuden osana jätetty hyvin avoimeksi ja yksimielisyyttä siitä, kuinka kansa määritellään, ei ole³⁰. Kansojen itseäänmäärittämisoikeus on ollut vahvasti sidottu juuri dekolonisaatioon ja sen purkamiseen ja tämän kontekstin ulkopuolella se on jäänyt hyvin

²⁶ Zunes & Mundy, 2010. S. 111.

²⁷ <https://ucdp.uu.se/conflict/331>

²⁸ <https://ucdp.uu.se/conflict/331>

²⁹ Kilian, 2019. S. 344–346.

³⁰ Roepstorff, 2013. S. 20–22.

ongelmalliseksi³¹. Siksi keskustelu siitä, onko Länsi-Saharan konfliktissa kyse dekolonisaatiosta, on tärkeää. Jos kyse on dekolonisaatiosta, on periaate kansojen itsemäärittämisoikeudesta selkeämpi soveltaa konfliktin ratkaisussa. Tämä pätee vahvasti myös Länsi-Saharan kontekstissa. Koska nämä käsitteet liittyvät vahvasti siihen keskusteluun, mitä aiheesta on YK:ssa käyty niiden problematisointi ja määrittely Länsi-Saharaan liittyen tapahtuu myöhemmissä kappaleissa yhdessä aineiston analyysin kanssa.

³¹ Roepstorff, 2013. S. 20–22.

2. Länsi-Saharan konflikti

Pohjois-Afrikan kolonisaatio alkoi 1800-luvulla, kun Euroopan valtiot päättivät vahvistaa asemaansa Pohjois-Afrikan alueilla. Alue jaettiin valtioiden kesken niin, että Ranska otti haltuunsa suurimmat alueet Pohjois-Afrikassa: Marokon, Algerian, Tunisian ja suuren osan Saharan alueesta, mukaan lukien osan nykyisestä Mauritaniasta. Egyptiä hallitsi Iso-Britannia ja Tripolitaniaa (nyk. Libya) hallitsi Italia. Nykyään Länsi-Saharaksi kutsuttu, silloinen Rio de Oron³² (ja Espanjan valtauksen jälkeen espanjalainen Sahara) alue taas kuului Espanjalle. Espanja valtasi alueen 1880-luvulla samalla kun se laajensi muita valtauksiaan Atlantin rannikolla. Länsi-Saharaa lukuun ottamatta kolonialismi purkautui Pohjois-Afrikassa vuoteen 1962 mennessä. Länsi-Saharan alue kuitenkin pysyi vielä Espanjan siirtomaana.³³

Länsi-Saharan alue oli ainoa Pohjois-Afrikassa oleva espanjalainen alue, jota ympäröivät Ranskan siirtomaa-alueet. Siirtomaaisännillä on ollut suuri vaikutus siirtomaidensa kehitykseen, esimerkiksi kieleen, koulutukseen ja ulkosuhteisiin. Kun Marokossa, Algeriassa ja Mauritaniassa siirtomaahallinnon kielenä oli ranska, oli se Länsi-Saharassa espanja. Siirtomaaisännät eivät vallanneet vain alueita, mutta myös kulttuurista tilaa Pohjois-Afrikasta.³⁴ Länsi-Saharassa espanjalainen siirtomaahallinto vakiinnutti alueelle eurooppalaistyylistä keskitettyä hallintoa ja paikallaanpysyvää elämäntapaa. Alueen alkuperäiskansa sahrawit olivat perinteisesti ylläpitäneet paimentolaista elämäntapaa, jossa perhekunta liikkuu paimennettavan karjan mukana. Se tarkoittaa jatkuvaa liikkumista ja elämistä liikkeessä. Asuinpaikkaa vaihdettiin lauman laiduntamiskierron mukana. Sahraweiden äidinkieli on hassaniyaa, joka on lähellä arabian murteita. Siirtomaakaudella tämän rinnalle käyttöön vakiintui espanja. Sahraweilla oli ennen siirtomaahallintoa omia hallintomuotoja, mutta heidän liikkuvan elintapansa vuoksi hallinto oli löyhää ja liikkui kansan mukana. Onkin tärkeää muistaa, ettei siirtomaaisäntä tuonut hallintoa mukanaan vaan muutti sitä.³⁵

³² Nimi Rio de oro tai Rio de l'or tulee jo 1200-luvulta, jolloin kerrottiin tarinaa Länsi-Saharan alueen kullasta. / Abi-Mershed & Farrar, 2014. S. 24

³³ Naylor, 2015. S. 141–168.

³⁴ Naylor, 2015. S. 165–168.

³⁵ Omar, 2008. S. 44–57.

Siirtomaahallintoa myös vastustettiin ja länsisaharalaiset kamppailivat siirtomaaisäntä Espanjan kanssa itsemääräämisoikeudesta.³⁶ Länsi-Saharan alkuperäisväestö sahrawit oli järjestäytynyt ja tehnyt aseellisia iskuja siirtomaahallintoa vastaan. Siirtomaahallinnon vastaisia järjestöjä oli useampia, esimerkiksi 60-luvulla perustettu Mouvement des Hommes Bleus jota johti Edouard Moha, mutta suurimman suosion ja lopulta kansan mandaatin saavutti Frente Popular de Liberación de Saguía el Hamra y Río de Oro eli Frente Polisario (Polisario), joka perustettiin vuonna 1973 Brahim Ghalin ja El-Ouali Mustapha Sayed`n johdolla.³⁷ Pian perustamisensa jälkeen Polisario tunnustettiin sahraweiden ja Länsi-Saharan edustajaksi. Tämä johtui siitä, että järjestö sai muita liikkeitä suuremman suosion kansan keskuudessa ja näin myös vahvan tuen taakseen.³⁸

Vastarinta ja järjestäytyminen olivat osa sahraweiden vaatimusta alueellisesta itsemääräämisoikeudesta ja siirtomaavallan päättämisestä Länsi-Saharassa. Vuonna 1974 Espanja ilmoittikin olevansa halukas siirtomaavallan purkamiseen ja kansanäänestyksen järjestämiseen Länsi-Saharan tulevaisuudesta. Espanjan hallinto oli luvannut järjestää kansanäänestyksen vuoden 1975 lopulla. Sahraweille tämä merkitsi mahdollisuutta päättää alueensa tulevaisuudesta autonomisena alueena osana toista valtiota tai itsenäisenä valtiona. Samaan aikaan kun sahrawit neuvottelivat itsemääräämisoikeudesta Espanjan kanssa, alkoi Länsi-Saharan alue herättää kiinnostusta siirtomaavallan alta itsenäistyneissä maissa Marokossa, Algeriassa ja Mauritaniassa.

YK otti Espanjan siirtomaavaltaan kantaa useampien yleiskokouksen antamien päätöslauselmien kautta. Alueen katsottiin olevan siirtomaa ja siksi Espanjaan vedottiin lakkauttamaan siirtomaavaltansa perustuen päätöslauselmaan 1514 (Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and their Peoples) vuodelta 1960. Suoraan Länsi-Saharaa koskevia päätöslauselmia olivat myös vuonna 1965 päätetty päätöslauselma 2072, jossa vaadittiin Länsi-Saharan alueen dekolonisaatiota. Lauselma hyväksyttiin lähes yksimielisesti. Tätä päätöslauselmaa tukivat muun muassa Marokko, Mauritania ja Algeria, ja ainoastaan Espanja ja Portugali äänestivät sitä vastaan³⁹. Äänestyksestä pidättäytyivät muutamat maat, esimerkiksi Ranska, Iso-Britannia, Etelä-Afrikka ja Yhdysvallat. Tämä ei

³⁶ Naylor, 2015. S. 230–240.

³⁷ Abi-Mershed & Farrar, 2014, S. 35.

³⁸ Omar, 2008. S. 44–46.

³⁹ A_6160

kuitenkaan saanut Espanjaa luopumaan alueesta vaan se yritti selittää asiaa niin, että Länsi-Saharan alue ei olisi siirtomaa vaan merentakainen provinssi. Vuonna 1966 Espanja kuitenkin päätti taipua ja alkoi neuvotella YK:n pääsihteerin kanssa alueen itsemääräämisoikeudesta. Samaan aikaan Marokko ja Mauritania osoittivat kiinnostuksensa aluetta kohtaan. YK:n seuraava päätöslauselma aiheeseen liittyen oli numero 2229 joka vaati edelleen alueen itsemääräämisoikeutta, mutta samalla neuvoi Espanjaa kuulemaan Marokkoa ja Mauritaniaa asian suhteen. Tämäkin lauselma meni läpi niin, että ainoastaan Espanja ja Portugali äänestivät sitä vastaan, mutta tällä kertaa äänestyksestä pidättäytyneiden maiden lista oli pidempi. Asia liikkui kuitenkin hitaasti eteenpäin eikä ennen vuotta 1972 saatu aikaiseksi kuin YK:n vierailu alueella. Vuonna 1972 oli uuden päätöslauselman (numero 2983) aika, jossa jo selkeästi vaadittiin alueen itsenäisyyttä. Tätä vastaan äänestivät sekä Espanja että useat latinalaisen Amerikan maat. Marokko liittyi äänestämättä jättäjien joukkoon. Algeria sen sijaan äänesti päätöslauselman puolesta.⁴⁰

Marokon kiinnostus alueeseen johtui pitkään toiveena olleesta Suur-Marokosta, alueesta, joka kattaisi Marokon, Länsi-Saharan ja Mauritanian alueet. Tämä suunnitelma vaihtui kuitenkin pian ajatukseen vaatia Länsi-Saharan aluetta yhdessä Mauritanian kanssa jaettavaksi.⁴¹ Idea eli siitäkin huolimatta, että Marokon kuningas Hassan II oli 60-luvun alkupuolella luvannut Espanjaa johtaneelle Francolle, ettei keskustelua Espanjan alaisten Pohjois-Afrikan alueiden suhteen avattaisi näiden kahden johtajan elinaikana. Halu alueen liittämistä Marokkoon kuitenkin ylitti tämän lupauksen, sillä, vuonna 1974 Marokon kuningas Hassan II pyysi kansainvälisen lain mielipidettä Länsi-Saharan alueesta ja Marokon sekä Mauritanian vaatimuksista liittää alueet itseensä.⁴² Marokko esitti pyynnön kannanotosta ICJ:lle (International Court of Justice)⁴³ ja sai myös YK:n tuen pyynnölle⁴⁴. ICJ julkaisi kantansa asiasta vuoden 1975 lokakuussa, jossa se kiisti Marokon ja Mauritanian vaatimuksen alueeseen.⁴⁵ ICJ totesi, että Marokolla oli ollut joitain historiallisia siteitä ja suhteita alueeseen, mutta ne eivät silti oikeuttaneet vaateeseen liittää alue Marokkoon tai Mauritaniaan. Marokko oli perustellut ICJ:lle esittämät vaateensa Länsi-Saharan alueesta juuri näillä historiallisilla siteillä, jotka juonsivat juurensa 1500-luvun lopulle, jolloin Portugalin

⁴⁰ Zunes & Mundy, 2010. 171–172.

⁴¹ Naylor, 2015. S. 230–234.

⁴² Zunes & Mundy, 2010. S. 171–172.

⁴³ International Court of Justice

⁴⁴ Naylor, 2005, S: 231.

⁴⁵ Zunes & Mundy, 2010. S. 4–5.

vaikutus alueella väheni ja Al-Mansurin poliittinen ja uskonnollinen vaikutus alueella lisääntyi. Al-Mansur oli Pohjois-Afrikassa vaikuttanut Saadihallitsija⁴⁶ Vaikka ICJ linjasi, että Marokon ja Mauritanian historiaan perustuvat siteet olivat olemassa, ne eivät ICJ:n mukaan olleet riittäviä sivuuttamaan länsi-saharalaisten itsemääräämisoikeutta. Marokko ei kuitenkaan ollut tyytyväinen tähän päätökseen ja on sen julkaisusta saakka kiistänyt tämän päätöksen.⁴⁷

Päätöksen jälkeen Marokko toimi nopeasti ja organisoi vihreäksi marssiksi kutsutun tapahtuman, jossa 350 000 siviiliä koottiin Länsi-Saharan rajalle aikeena marssittaa joukko Länsi-Saharan alueelle. Kyseessä oli Marokon sanoin ”alueen rauhanomainen valtaaminen”. Tämä toimi myös pelotteena Espanjalle, jonka kanssa Marokko ja Mauritania jatkoivat neuvotteluja alueen siirtämisestä hallintaansa.⁴⁸ Prosessissa osansa oli myös huonojen sattumusten sarjalla, sillä vihreän marssin ja neuvottelujen aikaan Espanjan hallitsijan Francon terveydentila horjui ja hän vaipui koomaan. Tämä jätti Espanjan hallintoon valtatyhjiön ja sekasorron, joka osaltaan vaikutti siihen, että Espanja päätti marraskuussa vuonna 1975 luovuttaa alueen hallinnan Marokolle ja Mauritanielle Madridin sopimuksella. Tehdessään näin, Espanjan hallinto sivuutti Polisariota kanssa käydyt neuvottelut alueen itsemääräämisoikeudesta, eikä kansanäänestystä alueen tulevaisuudesta järjestetty. Tämä lopulta käynnisti Länsi-Saharan konfliktin.⁴⁹

Espanjan lopullinen vetäytyminen alueelta tapahtui helmikuussa 1976 ja alue siirtyi Marokolle sekä Mauritanielle. Samaan aikaan sahrawit ja Polisario julistivat oman valtionsa, Sahrawi Arabi tasavallan eli SADR:n (Sahrawi Arab Republic) synnyn, jonka Algeria heti tunnusti.⁵⁰ Sittemmin myös muut valtiot sekä jotkin kansainväliset organisaatiot tunnustivat SADR:n. Esimerkiksi OAU tunnusti SADR:n vuonna 1984 ja hyväksyi sen jäsenekseen.⁵¹ Näin SADR:lle ja sen myötä Polisariolle, joka on osa SADR:n hallintoa, on annettu virallinen status sahraweiden edustajana. Samalla kun Espanja vetäytyi alueelta, Marokko ja Mauritania ottivat sen haltuunsa. Polisario vastusti valloittajia ja aloitti sotatoimet niitä vastaan. Samalla suuri osa paikallisesta väestöstä vetäytyi Algerian puolelle pakolaisleireihin. Polisario kohdisti ison osan hyökkäyksistä juuri Mauritaniaa vastaan, sillä

⁴⁶ Abi-Mershed & Farrar, 2014. S. 28.

⁴⁷ Zunes & Mundy, 2010. S. 4–5 & 171–172.

⁴⁸ Omar, 2008. S. 44–57.

⁴⁹ Naylor, 2005. S. 232.

⁵⁰ Naylor, 2005. S. 232.

⁵¹ Zunes & Mundy, 2010. S. 177.

se oli valtioista selkeästi sotilaallisesti heikompi.⁵² Mauritanian väestön tuki sodalle ei ollut vahva, sillä sota vaati kansalaisilta paljon. Joukot värvättiin maan heikko-osaisimmasta väestöstä, sota aiheutti lisäveroja, maan taloudellinen tilanne oli huono ja kansalaisia koetteli köyhyys. Poliittinen kenttä oli paineen alla ja heinäkuussa 1978 armeijassa palvellut Mustafa Ould Salek kaappasi vallan ilman suurta vastustusta kansalta. Jo kuukausi kaappauksen jälkeen Mauritania alkoi tunnustella rauhaa Polisarion kanssa ja elokuussa 1979 Polisario ja Mauritania solmivat rauhan. Mauritania on sittemmin tasapainotellut konfliktin eri osapuolten kanssa pyrkien parantamaan suhteita Polisarion, Algerian sekä Marokon kanssa. Mauritania on sittemmin myös tunnustanut SADR:n.

Mauritanian poistuessa sodasta aseellinen konflikti jatkui Marokon ja Polisarion välillä. 80-luvun alussa Marokko siirtyi sotastrategiassaan hyökkäävästä puolustavaksi ja pyrki keskittämään joukkoja, valtaamaan tietyn alueen ja pystyttämään puolustusrakenteet. Näin turvattiin jo vallatut alueet ja voitiin jatkaa etenemistä ilman huolta jo vallatun alueen menetyksestä. Näistä puolustusrakennelmista syntyi alueella edelleen pystyssä oleva ja rajoja määrittävä hiekkamuur. Zunes ja Mundy esittävät, että syy puolustussodalle ja muurille oli Marokon valmistautuminen pitkään sotaan tai totaaliseen pattitilanteeseen. Puolustuslinjan rakentaminen vähensi sodankäynnin kuluja, kun sodassa tulisi vähemmän sekä henkilö- että materiaalitappioita. Vuonna 1987 valmistuneen muurin edusta oli myös raskaasti miinoitettu ja siksi vaikea lähestyä. Muurin rakentamisen jälkeen sotatoimet hidastuivat ja lopulta konflikti vaipui jäätyneeseen tilaan. Varsinaista aseellista konfliktia alueella ei siis enää ole, vaikka sen mahdollisuus elää kireässä tilanteessa. Yrityksistä huolimatta konfliktia ei ole tähän päivään mennessä ratkaistu.⁵³ Muurin rakentaminen ja puolustuksiin kaivautuminen osoittavat, että Marokko osasi odottaa, ettei kriisille löytyisi nopeaa ratkaisua.

Konfliktia on yritetty ratkaista kansainvälisen yhteisön avulla ja johdolla. Konfliktin alkuaikoina ja niinkin aikaisin kuin alueen ollessa vielä Espanjan siirtomaavallan alaisena, otti OAU vetovastuuta neuvotteluista kansainvälisen yhteisön puolelta. OAU:n vetovastuu rauhanprosessista jatkui aina 1980-luvulle, mutta päättyi kun Marokko päätyi eroamaan järjestöstä. Eron johti OAU:n SADR:lle antama tunnustus ja sen hyväksyminen OAU:n jäseneksi. Vetovastuu siirtyikin YK:lle 1980-luvun lopulla, jolloin järjestö aloitti neuvottelut

⁵² Naylor, 2005. S. 240.

⁵³ Zunes & Mundy, 2010. S. 19–22

rauhan solmimiseksi. Vaikka vetovastuu neuvotteluista siirtyi YK:lle, pysyi myös OAU mukana prosessissa.⁵⁴ YK on pyrkinyt saamaan konfliktin päätökseen 1980-luvulta saakka. YK:n alaisuudessa alueelle perustettiin rauhanturvaoperaatio MINURSO ja neuvotteluja rauhasta on käyty aika ajoin. Vuonna 1991 YK:n johdolla alueelle neuvoteltiin pysyvä tulitauko, mutta itse konfliktia ei ole saatu ratkaistua.⁵⁵

Kolonisaatio ja sen purkautuminen ovat suuressa osassa Länsi-Saharan konfliktissa. Siirtomaavallan kausi jätti alueelle monia ongelmia, joista yksi oli itsenäistyvien valtioiden rajat sekä niiden määrittäminen. Kuten Rinna Kullaa artikkelista *Historian rooli ja rajojen dynaaminen luominen imperialismin jälkeisessä välimerellisessä Afrikassa* (2019) käy ilmi, siirtomaajärjestelmän purkautuminen jätti alueelle rajat, jotka olivat kiistanalaisia ja ulkopuolisten, eli siirtomaaisäntien, luomia. Itsenäistyvät valtiot eivät olleet tyytyväisiä niille kolonialismin purkautumisen aikana piirrettyihin rajoihin, joten yksi kolonialismin perinnöistä oli alueen uusien valtioiden väliset rajakiistat. Rajakiistat ovat merkittäviä, sillä valtion alueellisen hallinnan lisäksi ne määrittävät esimerkiksi pääsyä luonnonvaroihin, kuten rannikoille, juomaveden lähteille sekä esimerkiksi öljyvarannoille.⁵⁶ Rajakiistat eivät siis ole triviaaleja eikä kyseessä ole pelkästään valtioiden välinen mahtailu, vaan prosessi rajojen tarkentamisesta on osa kolonialismin purkamista. Näin myös Länsi-Saharan konflikti on osa kolonialismin purkamisen prosessia.

⁵⁴ Zunes & Mundy, 2010. S. 169–177.

⁵⁵ Naylor, 2005. S. 240–242.

⁵⁶ Kullaa, 2019. S. 63–67.

3. Yhdistyneet kansakunnat

Tämän pro gradu -tutkielman kohteena on Yhdistyneissä kansakunnissa käyty keskustelu, joten organisaation keskeisten rakenteiden avaaminen on tärkeää. Koska YK:n järjestelmä on monimutkainen toimielinten viidakko, tässä luvussa kerrotaan niistä osista, jotka ovat tämän tutkimuksen kannalta merkityksellisiä. Niihin lukeutuvat yleiskokous ja ne yleiskokouksen alaiset komiteat, joissa Länsi-Saharan asiaa on käsitelty sekä turvallisuusneuvosto.

Yhdistyneet kansakunnat (YK) on kansainvälinen organisaatio, jonka perustamisajatuksena ja toiminnan taustalla on maailman suojeleminen sodilta. Ajatus YK:sta ja kestävästä rauhasta syntyi toisen maailman sodan aikaan. YK perustettiin sodan jälkimainingeissa ja siksi painotus valtioiden välisten konfliktien estämisestä oli ajankohtainen, sillä sodat olivat siihen saakka koskeneet valtioiden välisiä aseellisia kiistoja. YK:n tavoitteena on toimia yhteistyöjärjestönä ja keskustelualustana valtioille. YK perustettiin 51 valtion voimin ja näitä valtioita kutsutaan perustajajäseniksi. Tämän jälkeen moni valtio on liittynyt järjestöön. Marokko liittyi jäseneksi vuonna 1956 itsenäistymisensä jälkeen, Mauritania 1961 ja Algeria 1962.⁵⁷

YK:n päämaja sijaitsee Yhdysvalloissa New Yorkissa, mutta sillä on toimipisteitä myös muualla, esimerkiksi Genevessä. Vuosikiertoa YK:ssa sanotaan istuntokausiksi. YK:n istuntokaudet alkavat aina syksyllä ja ne on merkitty järjestysnumeroin. Yleiskokouksen toiminnasta on määrätty peruskirjassa, joka laadittiin organisaation perustamisen yhteydessä.⁵⁸ Peruskirja on jäsenvaltioiden välinen kansainvälinen sopimus, joka sisältää kansainvälisten suhteiden raamit ja arvot, sekä YK:n järjestyssäännön. Peruskirja astui voimaan lokakuussa 1945. Se on jäsenmaita velvoittava asiakirja, joka jakaa YK:n jäsenille sekä oikeuksia että erilaisia velvoitteita. Yksi velvoitteista on esimerkiksi riitojen rauhanomainen ratkaiseminen. Vaikka peruskirja velvoittaa jäseniä, sen periaatteita vastaan toimiminen on kuitenkin yleistä.⁵⁹

⁵⁷ Leisma, 2009. S. 10–13.

⁵⁸ Leisma, 2009. S. 29.

⁵⁹ Suomen YK-liitto, YK:n peruskirja, 2015. s. 3–9.

Yleiskokous on YK:n toimielimistä keskeisin ja se toimii alustana jäsenvaltioiden väliselle keskustelulle ja ajatusten vaihdolle. Sen kokouksiin osallistuvat kaikki jäsenvaltiot, joilla on myös mahdollisuus pitää puheenvuoroja kokoontumisissa. Yleiskokous ottaa käsittelyynsä kansainvälisesti merkittävänä pidetyt, ajankohtaiset aiheet. Myös jäsenvaltiot voivat ehdottaa asioita yleiskokouksen agendalle. Yleiskokouksella on päätäntävaltaa YK:n asioista, sillä se hyväksyy budjetin, päättää turvallisuusneuvoston vaihtuvista jäsenistä ja nimittää pääsihteerin. Näistä valtuuksista ja yleiskokouksen muista tehtävistä on määrätty YK:n peruskirjassa. Lisäksi yleiskokous päättää, mitkä asiat päättyvät sen alaisten komiteoiden asialistoille. Näin se määrittelee osaltaan myös sitä, miten eri asiat luokitellaan YK:n sisällä.

Yleiskokous toimii myös valtioiden välisten neuvottelujen ensimmäisenä alustana ja mahdollistaa keskustelun vaikeistakin aiheista. Siellä jäsenvaltiot saavat ilmaista huolensa esimerkiksi käynnissä olevista konflikteista tai kiistaa aiheuttavista asioista.⁶⁰ Tällä tavoin jäsenvaltioilla ja pääsihteerillä on mahdollisuus tuoda huomiota kaipaavat seikat yleiskokouksen tietoon ja keskusteluun.⁶¹ Toisaalta siellä on mahdollisuus osoittaa tukea toisille jäsenvaltioille tai muille YK:n ulkopuolisille toimijoille. Se toimiikin kansainvälisen keskustelun ja diplomatian alustana.⁶² Vaikka konflikteista ja huolenaiheista keskustellaan yleiskokouksessa, niiden selvitys ei pääasiassa kuitenkaan kuulu yleiskokouksessa käsiteltävien asioiden alle. Se voi kuitenkin antaa suosituksia siitä, miten kansakuntien väliset konfliktit voidaan rauhanomaisesti ratkaista.

Yleiskokous päättää asioista äänestämällä, joskin jotkut asiat päätetään myös äänestämättä, jos niiden osalta vallitsee selkeä yksimielisyys. Useimpien asioiden kohdalla yksinkertainen enemmistö riittää päätöksentekoon. Kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta koskevissa päätöksissä tarvitaan kuitenkin kahden kolmasosan enemmistö päätöksen tekemiseen. YK:n päätöksiä kutsutaan päätöslauselmiksi, jotka kuitenkin ovat luonteeltaan suosituksia, eivät jäsenvaltioita sitovia sopimuksia.⁶³ Huomionarvoista on, että yleiskokous on olemukseltaan juuri poliittinen elin ja sellaisenaan se toimii keskustelualustana poliittisille keskusteluille. Se ei siis ole tuomioistuimen lailla esimerkiksi lakiin ja rationaaliin argumentteihin perustuva elin, vaan siellä esitetään nimenomaisesti juuri poliittisia puheita

⁶⁰ Leisma, 2009. S. 29.

⁶¹ Karanko, 2014. S. 50.

⁶² Leisma, 2009. S. 29.

⁶³ Leisma, 2009. S. 29–33.

ja pelataan poliittista peliä. Kuten mikä tahansa merkittävä toimija, on yleiskokous saanut osakseen myös kritiikkiä tehottamasta toiminnasta. Esimerkki kritiikistä on se, että yleiskokouksessa on ns. ”automaattinen enemmistö”, vakiintunut ryhmä jäsenmaita, jotka saavat itselleen mieluisat päätöslauselmat läpi. Näin päätöslauselma toisensa perään noudattaa samaa linjaa ja on edeltäjänsä kaltainen. Lisäksi yleiskokousta on kritisoitu siitä, että se toimii tehottomana keskustelualustana, eikä saa aikaan toimintaa. Tämän argumentin kohdalla on hyvä kuitenkin huomioida, että juuri sellaiseksi yleiskokous on luotu, keskustelu- ja neuvottelualustaksi, jossa kansainväliselle yhteisölle tärkeitä asioita tuodaan julki ja puheita käytetään politiikan välineenä. Toisaalta tehottomuus ei ole tyhjä kritiikki, sillä kasvava jäsenmäärä ja pidentyvä asialista ovat vaikeuttaneet yleiskokouksessa käytäviä keskusteluja ja neuvotteluja.⁶⁴

Yleiskokouksen alla toimii komiteoita, jotka käsittelevät yleiskokouksessa esiin nostettuja aiheita. Yleinen komitea (General Committee) koostuu yleiskokouksen istuntokauden puheenjohtajasta, 21 varapuheenjohtajasta sekä yleiskokouksen alaisten kuuden teemaattisen pääkomitean puheenjohtajista. Yleinen komitea jakaakin aiheita näihin kuuteen komiteaan käsiteltäväksi. Näitä kuutta teemaattista komiteaa kutsutaan yleisnimityksellä pääkomitea ja ne on nimetty järjestysluvuilla (ensimmäisestä kuudenteen). Jokainen näistä komiteoista käsittelee erilaisia teemoja, kuten dekolonisaatiota ja kehityskysymyksiä. Kaikissa kuudessa pääkomiteassa on edustaja kaikista jäsenvaltioista. Näiden joukosta valitaan komitealle puheenjohtaja, kolme varapuheenjohtajaa sekä raportoiija.⁶⁵

Pääkomiteoiden lisäksi YK:ssa toimii erilaisia erityiskomiteoita, joiden toiminta keskittyy jonkin rajatun erityiskysymyksen ympärille. Myös ne toimivat yleiskokouksen alaisuudessa. Nämä eroavat kuudesta pääkomiteasta siinä, että niiden aihe on tarkemmin rajattu kuin pääkomiteoiden. Ne tekevät suosituksia ja monitoroivat omaan aihepiiriinsä kuuluvia asioita. Länsi-Saharan aihetta on käsitelty dekolonisaatiokysymystä koskevassa erityiskomiteassa. Kyseessä on *Siirtomaiden itsenäistymistä koskevan julistuksen täytäntöönpanon seurannan erityiskomitea* (*Special committee on Implementation of the declaration on decolonisation tai Committee of Twenty-Four*). Komiteaan kuuluu 29 jäsentä ja nimensä mukaisesti valvoo

⁶⁴ Peterson, 2006. S. 122–136.

⁶⁵ Leisma 2009. S. 30–33.

yleiskokouksen vuonna 1960 antaman päätöslauselman nro 1514 toteutumista ja antaa suosituksia siihen liittyen.⁶⁶ YK:n päätöslauselma 1514 eli on dekolonisaatiota koskeva dokumentti, joka hyväksyttiin yleiskokouksessa vuonna 1960. Sen mukaan mahdollisuus itsemääräämisoikeuteen tulee olla kaikilla kolonisoiduilla kansoilla ja sillä pyrittiin vahvistamaan jo alkanutta dekolonisaatioprosessia.⁶⁷

Vuosien 1985–1986 aikana Länsi-Saharan konflikti käsiteltiin yleiskokouksen istunnoissa sekä neljännessä komiteassa. Eniten keskustelua käytiin kuitenkin neljännessä komiteassa, jonka agendalle konflikti virallisesti asetettiin.⁶⁸ Neljäs komitea on yksi kuudesta temaattisesta pääkomiteasta ja sen alle kuuluvat dekolonisaatioon kuuluvat asiat. Lisäksi se käsittelee esimerkiksi rauhanturvaamiseen ja erityisiin poliittisiin operaatioihin, kuten rauhan ylläpitämiseen liittyviin operaatioihin liittyviä kysymyksiä.⁶⁹

Vaikka yleiskokous voi käsitellä konflikteja, on niiden selvittämisestä vastuu turvallisuusneuvostolla. Turvallisuusneuvosto onkin nimenomaan YK:n konfliktien ratkaisuun keskittyvä elin, joka lopulta päättää kuinka YK reagoi kansainvälistä rauhaa uhkaaviin tilanteisiin. Turvallisuusneuvostossa on viisi pysyvää jäsentä (Britannia, Kiina, Yhdysvallat, Venäjä ja Ranska), jotka saivat paikkansa toisen maailmansodan voittajavaltioina. Näillä pysyvillä jäsenillä on veto-oikeus, eli ne voivat tätä oikeutta käyttämällä estää itselleen epämieluisen päätöksen voimaantulon. Viiden pysyvän jäsenen lisäksi neuvostossa on 10 vaihtuvaa jäsentä, joiden toimikausi kestää aina kaksi vuotta ja jotka valitaan yleiskokouksessa.⁷⁰ Kuten yleiskokouksen, myös turvallisuusneuvoston tehtävistä, mandaatista ja oikeuksista määrätään YK:n peruskirjassa. Toisin kuin yleiskokouksen, turvallisuusneuvoston päätöslauselmat ovat jäsenmaita sitovia ja niiden rikkomisesta voidaan asettaa sanktioita. Niitä on kuitenkin asetettu vain harvoin, vaikka mahdollisuus onkin olemassa. Huomionarvoista on, että vaikka päävastuu konfliktien selvittämisestä on juuri turvallisuusneuvostolla, on yleiskokouksella myös tarvittaessa mahdollisuus osallistua turvallisuutta koskeviin päätöksiin, jos se on tarpeen. Tämä mahdollistaa siis joissain tapauksissa turvallisuusneuvoston ohittamisen pattitilanteissa.

⁶⁶ Leisma, 2009. S. 36. sekä <https://www.un.org/dppa/decolonization/en/c24/about>

⁶⁷ Roepstroff, 2012. S. 15–16.

⁶⁸ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

⁶⁹ <https://www.un.org/en/ga/fourth/>

⁷⁰ Leisma, 2009. S. 43–44

Mahdollisuutta on käytetty esimerkiksi Suezin kriisin aikaan.⁷¹ Turvallisuusneuvosto on saanut osakseen myös kritiikkiä etenkin tehottomuudestaan vastata konflikteihin. Ensinnäkin sen sanotaan olevan jäykkä toimija, jossa pysyvien jäsenten veto-oikeudet aiheuttavat sen, ettei ratkaisuja ja toimia usein saada aikaan. Veto-oikeus jäädyttää toiminnan. Toiseksi koko Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuuskäsityksen ja siihen vastaamisen on katsottu palvelevan parhaiten menneisyyden ongelmia, mutta sen kykyä vastata tulevaisuuden konflikteihin ja turvallisuushkiin on kritisoitu.⁷²

Lisäksi YK:ssa toimii myös erilaisia neuvostoja, jotka auttavat yleiskokouksen työskentelyä. Kuten muidenkin toimielinten, myös niiden tehtävät määritellään peruskirjassa. Näistä yksi on talous- ja sosiaalineuvosto, joka toimii yhteistyössä yleiskokouksen kanssa ja käsittelee taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyviä seikkoja, kuten esimerkiksi väestökysymyksiä, asumista, naisten oikeuksia, lapsia ja nuoria sekä ruuan saantia. Neuvoston tavoitteena on parantaa kehittyvien maiden taloutta, sosiaalipalveluita sekä löytää ratkaisuja globaaleihin ongelmiin, kuten köyhyyteen. Neuvoston alla toimii myös toimikuntia, jotka toteuttavat neuvoston mandaattia. Neuvosto kokoontuu yhteiseen yleisistuntoon vuosittain kerran, mutta yleisistunnon lisäksi sen alaiset toimikunnat kokoontuvat useammin. Neuvostolla on 54 jäsentä ja se äänestää asioita yksinkertaisella enemmistöllä. Se tekee yhteistyötä yleiskokouksen alaisten toisen ja kolmannen komitean sekä erilaisten kansalaisjärjestöjen kanssa.⁷³

Keskeinen vaikuttaja YK:ssa on sen pääsihteeri, joka johtaa YK:n koko organisaatiota. Pääsihteeri valitaan yleiskokouksessa aina viiden vuoden toimikaudelle, joita saa olla korkeintaan kaksi. Yhteensä pääsihteeri voi siis istua kymmenen vuotta YK:n johdossa. Pääsihteerin valintaan osallistuu myös turvallisuusneuvosto, joka antaa suosituksensa yleiskokoukselle. Yleiskokous valitsee suositusten pohjalta seuraavan pääsihteerin. Vaikka pääsihteeri onkin nimenomaan YK:n operatiivinen johtaja, on hänellä myös poliittisia tehtäviä. Pääsihteeri esimerkiksi tuo asioita turvallisuusneuvoston käsiteltäväksi ja osallistuu näin turvallisuusneuvoston toimintaan. Häneen henkilöityy usein poliittista painoarvoa isoimman kansainvälisen järjestön johtajana. Tarkastelussa olevien vuosien 1985–1986 aikana YK:n pääsihteerinä toimi perulainen Javier Pérez de Cuéllar. Hänet

⁷¹ Schweigman, 2001. S. 27–28.

⁷² Hassler, 2012. S. 23–25.

⁷³ Leisma, 2009. S. 52–53.

valittiin toimeen vuonna 1982 ja hän toimi pääsihteerinä vuoteen 1991 saakka.⁷⁴ Pääsihteerin merkitys rauhanvälityksessä oli etenkin ennen kylmän sodan päättymistä ollut iso. Pääsihteerillä on mahdollisuus tehdä aloitteita siitä, mitkä asiat nostetaan käsittelyyn niin yleiskokouksessa kuin turvallisuusneuvostossakin. Lisäksi kylmän sodan aikana rauhanvälitys tapahtui pääasiassa pääsihteerin nimittämien erityislähettiläiden kautta. Siksi pääsihteerin rooli oli (ja on edelleen) merkittävä rauhanprosesseissa.⁷⁵ Länsi-Saharan konfliktissa pääsihteeri osallistui rauhanneuvotteluiden järjestämiseen ja johtamiseen, mutta otti sen lisäksi aiheeseen kantaa raporteissaan.⁷⁶ Pääsihteerillä oli siis iso rooli Länsi-Saharan konfliktissa ja sen ratkaisemisessa.

Miksi YK:ssa käydyllä keskustelulla on merkitystä? Maria Mälksoo kirjoittaa artikkelissaan *Memory must be defended: Beyond the Politics of Mnemonical security* (2015), että valtiot kertovat historiastaan tarinaa, jolla luodaan identiteettiä, mielikuvia tapahtumista tai valtiosta ja vaikutetaan myös maan ulkopoliittikkaan. Näin rakennetaan niin sanottua kollektiivista muistia tapahtumista, kuten juuri konflikteista. Näitä tarinoita voidaan kertoa valtion sisällä, mutta myös sen ulkosuhteissa voidaan käyttää tarinankerrontaa politiikan välineenä. Valtioiden menneisyydestä kerrotut tarinat vaikuttavat maiden ulkopoliittikkaan, esimerkiksi siihen kuinka muut valtiot mieltävät toisensa tai näkevät tietyt tapahtumat. Se kuinka konfliktit muistetaan ja kerrotaan vaikuttaa kuvaan meistä ja muista. Tarinan kerronnan avulla voidaan korostaa omaa näkökulmaa tapahtumista.⁷⁷ Myös niillä tarinoilla, joita YK:ssa kerrotaan, on merkitystä, sillä ne muokkaavat kuvaa sekä konfliktista että sen osapuolista ja ratkaisuksista.

Instituutiona YK:ssa on toimielinten lisäksi paljon sääntöjä ja käytäntöjä, jotka määrittävät järjestön toimintaa. Tämä työn kannalta merkityksellisintä on se, kenellä on puheoikeus kokouksissa. Jäsenvaltioilla on YK:ssa delegaatiot, joiden koko vaihtelee muutamasta hengestä hieman yli sataan henkeen. Kokouksiin saa osallistua jokaisen jäsenvaltion delegaatti tai maksimissaan 5 delegaattia kerralla. Delegaateilla on myös puheoikeus ja mahdollisuus osallistua keskusteluun kokouksissa. Lisäksi kokouksiin saa osallistua tarkkailijoita, kuten esimerkiksi valtioita, jotka eivät vielä ole jäsenmaita sekä sellaisia

⁷⁴ Leisma, 2009. S.63– 66.

⁷⁵ Karanko, 2014. S. 50.

⁷⁶ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

⁷⁷ Mälksoo, 2015. S. 221–237.

organisaatioita tai kokonaisuuksia, joita käsiteltävä aihe koskee. Näillä on oikeus tarkkailla kokousta ja pyynnöstä on mahdollista saada myös yksittäisiä puheenvuoroja kokouksissa. Jäsenvaltioon verrattavaa puhe- ja osallistumisoikeutta niillä ei kuitenkaan ole.⁷⁸ Tämä vaikuttaa valtasuhteisiin YK: sisällä Länsi-Saharan konfliktissa. Jäsenvaltiona Marokolla on oikeus osallistua kokouksiin täysivaltaisesti ja siksi sillä on huomattavasti enemmän puheenvuoroja ja vaikuttamismahdollisuuksia kuin Polisariolla, joka osallistuu kokouksiin tarkkailijan asemasta ja jonka tulee erikseen pyytää ja saada jäsenten hyväksyntä puheenvuoroilleen. Tämä vaikuttaa aineistossa olevaan puheiden määrään. Polisario puhui vuosien 1985–1986 aikana vain muutamia kertoja, kun taas Marokolla on ollut mahdollisuus puhua jokaisessa kokouksessa.

⁷⁸ Peterson, 2006. S. 41–60.

4. Mistä konfliktissa kiistellään?

Konfliktien luonteen määrittely on merkittävää, sillä se vaikuttaa suoraan konfliktin selvittämiseen, rauhan rakentamisessa käytettyihin keinoihin ja eri toimijoiden suhtautumiseen. Ei ole samantekevää, kuinka ja missä konfliktista puhutaan ja millaisin termein. Tähän liittyy suoraan myös se, kuinka oikeutettuna esimerkiksi sotatoimia ja osapuolten toimintaa konfliktissa pidetään. Konfliktin määrittelyn suhteen keskustelu on ollut YK:ssa vilkasta eikä erimielisyyksiltä ole välttytty. Vaikka päällisin puolin konfliktin määrittely näyttää selkeältä ja suoraviivaiselta, on se pintaa syvemmältä tarkasteltuna problemaattista. Länsi-Saharan konfliktiin liittyviä teemoja ovat sellaiset isot kokonaisuudet kuin dekolonisaatio ja valtioiden itsemääräämisoikeus, alueellinen koskemattomuus sekä käsitykset kansoista ja kansojen itsemääräämisoikeudesta. Toisaalta konfliktia määrittää myös kilpailu alueen luonnonvaroista sekä kansainvälisen oikeuden näkökulmat aiheeseen. Tässä luvussa käsitellään sitä, mistä Länsi-Saharan konfliktissa kiistellään, eli kuinka konfliktia on YK:ssa käydyssä keskustelussa määritetty ja millaisia teemoja konfliktiin on liitetty.

4.1. Dekolonisaatio

Länsi-Saharan konfliktista puhutaan ehdottomasti eniten YK:n yleiskokouksen neljännessä komiteassa⁷⁹. Neljäs komitea on yksi yleiskokouksen kuudesta pääkomiteasta ja sen vastuualueena ovat poliittiset erityiskysymykset ja siirtomaajärjestelmän purku.⁸⁰ Länsi-Saharan konfliktia määritelläänkin YK:ssa vahvasti siirtomaajärjestelmän purkautumisen kautta. Se, että asia on osoitettu juuri neljännen komitean käsittelyyn, kertoo myös YK:n virallisesta kannasta konfliktiin.

Polisario, Algeria ja monet muut jäsenvaltiot tukivat sitä näkökantaa, että konfliktissa oli kyse nimenomaan kolonialismista ja sen purkamisesta. Esimerkiksi puheessaan neljännelle komitealle lokakuussa 1985 Polisariion edustaja Hra Omar puhui marokkolaisesta kolonialismista: *”...Moroccan colonialism stubbornly refused to look the facts in the*

⁷⁹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

⁸⁰ Leisma, 2009. S. 33.

face...”⁸¹. Samassa kokouksessa myös muiden jäsenvaltioiden edustajat toivat dekolonisaationäkökulmaa esiin: ”...*Nicaragua believed that the question of Western Sahara was a question of decolonization...*”⁸². Kannatusta tämä sai myös Algerian edustajalta: ”...*The problem of Western Sahara was a problem of decolonization...*”⁸³.

Konfliktin määrittäminen dekolonisaatioon liittyvänä kysymyksenä tuli esiin myös neljännen komitean puheenjohtajan ottaessa kantaa konfliktiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1985. Puheessaan puheenjohtaja selkeästi sanoi konfliktin olevan kysymys dekolonisaatiosta ja siirtomaajärjestelmän purkamisesta: ”...*The question of Western Sahara is, in the final analysis, a question of decolonization...*”⁸⁴. Konfliktin määrittely dekolonisaation kautta näkyi myös YK:n päätöslauselmissa. Vuoden 1985 lopulla tehdyssä päätöslauselmassa konflikti määriteltiin kysymyksenä dekolonisaatiosta: ”...*Reaffirms that the question of Western Sahara is a question of decolonization...*”⁸⁵.

Konfliktin määrittely dekolonisaatiokysymykseksi esiintyi useissa puheissa ja kannanotoissa. Jäsenmaat siis ottivat myös kantaa määrittelyyn ja vahvistivat YK:n virallista kantaa puheissaan. Lisäksi auktoriteettihot, kuten neljännen komitean puheenjohtaja, ottivat kantaa konfliktin määrittelyyn.⁸⁶ Konfliktin määrittelyä korostettiin keskusteluissa usein ja painokkaasti. Syy tälle voidaan löytää ainakin konfliktin osapuolten eriävistä mielipiteistä määrittelykysymyksessä. Polisariion ja Algerian kanta konfliktin määrittelyyn oli dekolonisaatio, kuten yllä olevista sitaateista käy ilmi. Marokko ei kuitenkaan nähnyt asiaa dekolonisaation kautta. Suurimassa osassa puheenvuoroistaan maa ei varsinaisesti kiistä, että kyse olisi kolonisaatiosta tai sen purkamisesta vaan lähestyy asiaa määrittelemällä konfliktin muilla tavoin.

Se, että konfliktin määrittelyä toistetaan keskusteluissa ja virallisissa papereissa niin vahvasti juuri dekolonisaation kautta johtui osittain myös YK:n omasta painotuksesta siirtomaajärjestelmän purkamisen parissa. Dekolonisaatio otettiin YK:n agendalle vuonna päätöslauselmalla 1514 ja vuosi 1985 oli dekolonisaatioon liittyvän päätöslauselman 25. juhlavuosi. Aihe on siis myös ollut vuonna 1985 tärkeä ja ajankohtainen. Keskustelu vilkastui

⁸¹ Hra Omar, Polisario. Puhe neljännelle komitealle 7.10.1985. / A_C-4_40_SR-19.

⁸² Hra Navarro, Nicaragua. Puhe neljännelle komitealle 7.10.1985. / A_C-4_40_SR-19.

⁸³ Hra Djoudi, Algeria. Puhe neljännelle komitealle 7.10.1985. / A_C-4_40_SR-19.

⁸⁴ Hra Chamorro Mora, neljännen komitean puheenjohtaja. Puhe Yleiskokoukselle 4.12.1985./ A_40_PV-99.

⁸⁵ Päätöslauselma 40/50, kohta 1. Hyväksytty 2.12.1985. / A_RES_40_50

⁸⁶ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

varmasti siksi, että aihe oli tärkeä juhluvuoden kannalta. Säilyneet siirtomaajärjestelmät kertovat YK:n epäonnistumisesta järjestelmän purkamisen saralla. Näin YK:n institutionaalinen historia kolonialismin purkamisessa vaikutti myös siihen, kuinka konfliktia määriteltiin ja mitä keskusteluun nostettiin.

Myös muusta aiheesta tehdystä tutkimuksesta löytyy keskustelua siitä, kuinka Länsi-Saharan konfliktia tulisi määritellä ja mitkä sen perimmäiset syyt ovat. Dekolonisaatio on yksi esille nostetuista aiheista. Esimerkiksi *Toby Shelleyn teos Endgame in Western Sahara: What Future for Africa's Last Colony?* (2004) käsittelee aihetta dekolonisaation näkökulmasta, kuten teoksen nimestä käy ilmi. Shelley vahvistaa sen näkemyksen, että virallisesti YK näki konfliktin juuri kysymyksenä dekolonisaatiosta ja sen toimet olivat tämän määritelmän mukaisia.⁸⁷ Vasta-argumentteja dekolonisaatiomääritelmälle ei tutkimuksesta juuri löydy, mutta monissa teoksissa tuodaan esille se, että Marokko ei suhtautunut konfliktiin YK:n tavoin dekolonisaation näkökulmasta. Tästä kirjoittaa esimerkiksi William Zartman teoksen *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics* (2014) luvussa Morocco's Saharan Policy. Zartman esittää, että Marokko ei nähnyt aluetta Marokosta irrallisena eikä siksi hyväksynyt konfliktin määrittämistä dekolonisaation kautta.⁸⁸ Tämä näkemys voi olla myös syynä sille, miksi konfliktia määriteltiin niin selkeästi dekolonisaatioksi esimerkiksi juuri neljännen komitean puheenjohtajan tai jäsenvaltioiden puheissa. Näkemys haluttiin tuoda esille, koska siitä ei oltu selkeästi yksimielisiä konfliktin osapuolten kesken. Korostamalla määritelmää pyrittiin vaikuttamaan konfliktin osapuolten omiin määritelmiin konfliktista.

Toisaalta kolonialismin purkamiseen liittyy myös kysymys siitä, kenen ehdoilla kolonialismia puretaan. Osa tätä keskustelua ovat ne rajat, jotka siirtomaaisännät Afrikkaan piirsivät mannerta jakaessaan. Siirtomaajärjestelmä jättikin jälkeensä rajat, jotka oli määritelty piittaamatta esimerkiksi kansojen tai heimojen luonnollisista asuinalueista. Rajan veto jätti jälkeensä epäselvyyksiä ja rajakiistoja, joista Länsi-Saharan alueen konflikti on yksi esimerkki.⁸⁹ Myös Länsi-Saharan alueen rajat ovat siirtomaavallan jäänne, sillä alue oli rajattu siirtomaaisäntien kesken. Alueen siirtomaavallalta on siis pitkälti purkautunut siirtomaaisäntien ehdoilla ja heidän asettamilla rajoillaan. Kiista Länsi-Saharasta oli

⁸⁷ Shelley, 2004. S. 128–147.

⁸⁸ Zartman, 2014. S. 72–76.

⁸⁹ Kullaa, 2019. S. 63–76.

osaltaan siis myös kiista siitä, kenen ehdoilla rajat Pohjois-Afrikkaan vedettäisiin. Siirtomaavalta ei purkautunut Länsi-Saharassa alueen alkuperäisasukkaiden tahdon mukaisesti vaan Espanjan, Mauritanian, Marokon ja YK:n käsityksiä noudattaen. YK:n ja Marokon väliset näkökulmaerot Länsi-Saharan konfliktiin hyödyttivät kuitenkin sahraveja ja YK:n virallisen kannan mukaisesti alueen rajat tulisi piirtää alueen kansan itsemääräämisoikeutta noudattaen. Koska YK:n virallinen kanta ja Marokon näkemys erosivat toisistaan dekolonisaation suhteen, lisäsi se uskottavuutta Polisariin näkemykselle.

4.2. Kansojen itsemääräämisoikeus

Rajojen lisäksi kolonialismin purkautumiseen on aina liittynyt vahvasti kysymys kansojen itsemääräämisoikeudesta. Kansojen itsemääräämisoikeudesta säädetään YK:n peruskirjassa jo ensimmäisessä artiklassa. Peruskirjassa mainittu itsemääräämisoikeus on periaate, jonka avulla pyritään takaamaan kansoille mahdollisuus päättää omasta tulevaisuudestaan. Petr Kilian esittää artikkelissaan *Self-Determination of Peoples in the Charter of the United Nations* kolme päätelmää, jotka tulee ottaa huomioon itsemääräämisoikeutta tarkastellessa. Kun puhutaan itsemääräämisoikeudesta, puhutaan aiheesta periaatteen tasolla ja artikla antaa löyhät raamit periaatteen noudattamiselle. Lisäksi artiklan mainitsema ”kansojen itsemääräämisoikeus” on haastava, sillä sitä ei ole määritelty ja näin se jättää paljon varaa spekulatioille siitä, kenet katsotaan kansaksi. Sanalla ”kansa” voidaan tarkoittaa useaa erilaista kokonaisuutta, esimerkiksi valtioiden väestöä tai pienempiä ryhmiä. Sana viittaa kuitenkin selkeämmin ihmisistä koostuvaan kokonaisuuteen, kun taas esimerkiksi sana ”valtio” viittaa valtioon laillisena järjestelmänä. Kuitenkaan artiklaa ei ole tarkoitettu koskemaan ainoastaan esimerkiksi valtioiden kansalaisia vaan myös pienempiä kansoja. Kolmas huomion arvoisa asia on, että itsemääräämisoikeus ei automaattisesti tarkoita artiklassa itsenäisyyttä. Sanaa itsenäisyys ei selkeästi mainita itsemääräämisoikeutta koskevissa artikloissa ja sillä tarkoitetaan pikemminkin mahdollisuutta päättää itseään koskevista asioista. Kuten termi ”kansa” myös tämä jättää artiklaan paljon tulkinnanvaraa ja itsemääräämisoikeuden voi tulkita näin ollen monella eri tavalla. Käytännössä itsemääräämisoikeutta on toteutettu juuri kansanäänestyksen kautta, jossa vaihtoehtoina on ollut itsenäistyminen, autonomia ja liittyminen osaksi emämaata.⁹⁰ Syitä tälle epämääräisyydelle on pohdittu ja esimerkiksi

⁹⁰ Kilian, 2019. S. 344–346.

Kristina Roepstorff antaa kaksi selitystä asialle. Ensinnäkin suurimpaan osaan kansainvälisistä dokumenteista ja sopimuksista jätetään tulkinnanvaraa, jotta niiden soveltaminen olisi helpompaa ja toisaalta jäsenten hyväksynnän saaminen päätöksille olisi mahdollista. Toiseksi käsitys itsemääräämisoikeudesta on usein yhdistetty sekä idän että lännen politiikkaan kylmän sodan aikana, mutta näkemykset kahden leirin välillä käsitteen määrittelystä ovat vaihdelleet. Siksi nykyinen epämääräinen kirjoitusasu on toiminut kompromissina kahden eri näkemyksen välillä. Dekolonisaatio ja itsemääräämisoikeus ovat vahvasti linkittyneet toisiinsa, sillä YK:n määrittelemää käsitettä ”kansojen itsemääräämisoikeus” on käytetty ensi kerran juuri kolonialismin yhteydessä. Itsemääräämisoikeus ja dekolonisaatio yhdistetäänkin toisiaan tukevinä käsitteinä, sillä itsemääräämisoikeus ei toteudu kolonialistisissa järjestelmissä. Kolonialismi tulee siis purkaa, jotta itsemääräämisoikeus toteutuu.⁹¹ Institutionalismien merkitys näkyy tässä teemassa selkeästi, sillä YK oli itse vahvasti mukana määrittämässä käsitettä kansojen itsemääräämisoikeudesta ja sen toteuttamisesta. Ei siis ole yllättävää, että tämä määritelmä nostettiin esiin YK:ssa ja konfliktia pyrittiin selittämään sen kautta.

Kysymys kansojen itsemääräämisoikeudesta olikin merkittävä osa Länsi-Saharan konfliktista käytyä keskustelua ja konfliktin määrittämistä. Dekolonisaation lisäksi keskusteluissa argumentoitiin, että saharaweille tuli varmistaa itsemääräämisoikeus: ”...to ensure the self-determination of the inhabitants of the Territory...” ja ”...to exercise their inalienable right to self-determination...”⁹². Puheissa viitattiin myös siihen, kuinka tärkeää itsemääräämisoikeuden toteuttaminen oli: ”...it is shameful and inadmissible to have peoples whose independence and self-determination are still a distant goal...”⁹³. Puheenvuoroissa vedottiin itsemääräämisoikeuden toteuttamiseen sellaisena oikeutena, jota muut toimijat eivät voi kieltää. Sen yhteydessä käytettiin usein juuri sanaa *inalienable* eli *erottamaton*, jotain mitä ei voi viedä pois, kiistää tai erottaa saharaweista. Näin konflikti pyrittiin määrittämään myös sen kautta, että saharaweilta on kiistetty perustavanlaatuisen oikeuden toteutuminen. Tämä määrittely vaikutti osapuolien asemaan, sillä näissä argumenteissa Marokko kuvattiin riistäjänä ja Polisario kansansa oikeuksien puolustajana. Jos konfliktissa oli kyse kansojen itsemääräämisoikeudesta, joka on kieltämätön oikeus, niin luonnollisesti Marokko toimi väärin evätessään sen saharaweilta. Tämä vaikutti osapuolien

⁹¹ Roepstorff, 2013. S. 5–15.

⁹² Hra Bagbeni Adeito Nzengeya, Zaire. Puhe Yleiskokoukselle 4.12.1985. / A_40_PV-99.

⁹³ Hra Chamorro Mora, neljännen komitean puheenjohtaja. Puhe Yleiskokoukselle / A_40_PV-99.

asemaan esimerkiksi neuvotteluissa ja kansainvälisellä kentällä. Tukijoiden oli helpompi julkisesti olla riistetyn kuin riistäjän puolella. Lisäksi väkivallan käyttö omia oikeuksia puolustaessa nähtiin oikeutetumpana kuin sen käyttö niiden riistämiseksi.

Toisaalta näillä kannanotoilla vedottiin myös siihen, millaiset ratkaisut konfliktissa nähtiin mahdollisiksi. Kansojen itsemääräämisoikeuden toteuttamiseen liittyvät kiistat on usein ratkaistu eri tavoin kuin esimerkiksi konfliktit, jotka liittyvät suoraan suvereenien valtioiden alueellisen koskemattomuuden loukkaamiseen. Siksi se, kuinka konfliktit määritellään, on tärkeää. Itsemääräämisoikeuskysymysten ratkaisuna onkin käytetty yleisesti myös keskusteluissa esiinnoussutta kansanäänestystä⁹⁴. Mahdollisista ratkaisuista kirjoitetaan lisää luvussa kuusi.

4.3. Kansa

Kuten yllä on todettu, kansojen itsemääräämisoikeuteen liittyy vahvasti käsite kansasta. Mikä on kansa, mistä tai kenestä se koostuu? Kuten Kilian toteaa, tämä on yksi itsemääräämisoikeuteen liittyvistä epämääräisyyksistä, joiden määrittely on jätetty tapauskohtaiseksi⁹⁵. Keskustelua kansasta ja sen määritelmistä käytiin saharweiden ja Länsi-Saharan kohdalla, joskin suuri osa tästä keskustelusta tapahtui sivulauseissa ja pienillä huomautuksilla, ei suorilla kannanotoilla tai ilmauksilla. Näistä vivahteista selkeimmin nousi esiin se, millä termeillä puhuttiin siitä ryhmästä, kenelle kansojen itsemääräämisoikeuden ajateltiin konfliktissa kuuluvan. Samalla se, kenet tähän ryhmään laskettiin kuuluvaksi, on tärkeä keskustelun vivahde. Itsemääräämisoikeudesta puhuttaessa käytettiin sanoja *sahrawit*, *Länsi-Saharan asukkaat*, *Länsi-Saharan kansa* ja *Länsi-Saharan alkuperäiskansa*.⁹⁶ Näiden sanojen käytössä näkyvät puhujien erot siitä, miten tässä konfliktissa kansaa määriteltiin.

Käyttämällä puheissa sanoja kuten *sahrawit*, *alueen alkuperäisasukkaat* tai *Länsi-Saharan alkuperäiskansa* viitattiin pieneen ja hyvin rajattuun joukkoon, joskin näiden osalta rajat olivat (ja ovat edelleen) häilyviäisiä. Näin itsemääräämisoikeutta rajattiin kuuluvaksi selkeästi

⁹⁴ Roepstorff, 2013. S. 5–15.

⁹⁵ Kilian, 2019. S. 344–346

⁹⁶ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

tietylle ryhmälle, eli sellaisilla henkilöillä, jotka identifioituvat sahraveiksi tai osaksi alkuperäiskansaa. Tätä määritelmää tukivat Polisariön lisäksi monet jäsenvaltiot, kuten esimerkiksi Algeria, Kuuba ja Botswana⁹⁷.

Jotkin jäsenvaltiot käyttivät hieman löysempää termiä *Länsi-Saharan kansa*⁹⁸. Tämä termi ei varsinaisesti ottanut kantaa suuntaan tai toiseen ja oli termeistä neutraalein. Sanalla kansa viitattiin kyllä jollain tavoin rajattuun kokonaisuuteen, mutta se kuka tähän kansaan kuuluu, jää avoimeksi. Käyttämällä termiä *Länsi-Saharan kansa* rajattiin sitä kuitenkin niin, että tähän kansaan kuuluvat ovat jollain tavoin länsisaharalaisia.

Kolmas ja etenkin Marokon usein käyttämä termi oli *Länsi-Saharan asukkaat*⁹⁹. Tämä oli jo huomattavasti laajempi termi ja viittasi Länsi-Saharan asukkaisiin, ei tiettyyn tai tarkasti rajattuun kansaan. Tässä otettiin kantaa sen puolesta, että kaikilla Länsi-Saharassa asuvilla tulisi olla oikeus ottaa osaa itsemääräämisoikeuden toteuttamiseen. Tätä termiä käyttäessä siis esimerkiksi kansanäänestyksen äänestysoikeus ulotettiin koskemaan ei ainoastaan sahraveja vaan kaikkia alueella asuvia henkilöitä. Jos aiempi termi *Länsi-Saharan kansa*, oli käytetyistä termeistä vähiten kantaaottava, on *asukkaat* -sanankäyttö suora kannanotto aiheeseen.

Muutamia suoria kommentteja liittyen käsitteen problemaattisuuteen löytyi keskustelusta. Nämä kommentit olivat pääasiassa muiden kuin jäsenvaltioiden tekemiä. Esimerkiksi AOSARIO:n (Association des originaires du Sahara anciennement sous domination espagnole) edustaja sanoi puheessaan näin: ”...*The Saharan population did not form a people that was distinct from the Moroccan people...*”¹⁰⁰. Länsi-Saharan kansaan ja siihen, muodostavatko sahrawit oman kansansa annettiin suora ja vahva näkökulma. Lausunnossa kerrottiin kuulijoille, että sahrawit muodostivat kansan yhdessä marokkolaisten kanssa. Tällä kommentilla siis samalla kiistettiin sahraveiden status alkuperäiskansana ja toisaalta kiistettiin sen erillisyyden marokkolaisuudesta.

⁹⁷ Ks. Esim. Hra Guerra Menchero, Kuuba. Puhe neljännelle komitealle 16.10.1985. / A_C-4_40_SR-4 tai Hra Chiepe, Botswana. Puhe yleiskokoukselle 7.10.1986. / A_41_PV.25.

⁹⁸ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

⁹⁹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹⁰⁰ Hra Rachid, AOSARIO. Puhe neljännelle komitealle 4.11.1985. / A_C-4_40_SR-15.

Miksi tämän aiheen ympärillä käytiin keskustelua? Vihreän marssin aikana vuonna 1975 Marokko lähetti noin 350 000 marokkolaista Länsi-Saharan alueille ja sen jälkeen marokkolaiset jäivät Länsi-Saharaan asuttamaan aluetta. Tällä niin sanotulla rauhanomaiselle valtauksella siis käytännössä kansoitettiin Länsi-Saharan alue Marokon omilla kansalaisilla ja taattiin alueen marokkolaistuminen.¹⁰¹ Keskustelu kansasta ja siitä, kuka alueella asuvista on oikeutettu toteuttamaan itsemääräämisoikeutta, on merkittävä äänestyksen lopputuloksen kannalta ja siksi keskustelua aiheesta on käyty myös YK:ssa. Länsi-Saharan alueella asui noin 200 000 hengen vahvuinen marokkolaisyhteisö. Muuttoja kannustettiin konfliktin alusta saakka, joten osa alueen marokkolaisväestöstä oli vuosiin 1985–1986 mennessä asunut Länsi-Saharassa jo hyvin pitkään. Aiemmassa tutkimuksessa tuodaan esiin se, että keskustelua kansanäänestyksen ympärillä käytiin siitä, pitäisikö näille marokkolaisilla uudisasukkailla antaa oikeus osallistua kansanäänestykseen vai ei. Tästä ei päästy osapuolten välillä yhteisymmärrykseen, vaikka itse kansanäänestys on näyttänyt olevan molemmille osapuolille hyväksyttävä vaihtoehto.¹⁰² Siksi myös YK:n keskustelussa käytetyillä termeillä oli merkitystä. Kansa käsitteeseen liittyi konfliktin ratkaisun kannalta merkityksellisiä näkökulmia. Käyttämällä termejä alkuperäiskansa tai saharawit rajattiin oikeus selkeästi tähän ryhmään kuuluville henkilöille. Termillä Länsi-Saharan asukkaat viitattiin selkeästi näihin ns. ”uudisasukkaisiin”, jotka asuttivat Marokon hallinnassa olevia alueita Länsi-Saharassa. Pieneltä ja epämääräiseltä näyttävä keskustelu oli konfliktin osapuolille äärimmäisen tärkeä ja yksi problemaattisimpia aiheita, sillä se määritteli vahvasti konfliktin ratkaisuja ja lopputulosta.

4.4. Alueellinen koskemattomuus

Länsi-Saharan konfliktista keskusteltiin myös alueellisesta koskemattomuuden näkökulmasta. Konfliktia määritettiin myös tämän käsitteen kautta, etenkin Marokon toimesta. Maa näki konfliktin luonteen hyvin toisella tavoin kuin moni muu toimija, mukaan lukien kansainväliset organisaatiot. Marokon kannanotoista ja puheenvuoroista käyvi selvästi esille, että sen näkökulma asiaan oli sen oma alueellinen itsemääräämisoikeus ja koskemattomuus.¹⁰³

¹⁰¹ Zunes & Mundy, 2010. S. 4–5, 80.

¹⁰² Zunes & Mundy, 2015. S. 41–45.

¹⁰³ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

Kun Marokko puhui Länsi-Saharan alueesta, se viittasi siihen osana Marokkoa eikä siitä syystä esimerkiksi tunnustanut vallanneensa aluetta. Esimerkiksi neljännelle komitealle pidetty puheenvuoro osoittaa Marokon lähestymistavan hyvin:

...It had not, however, entered the Territory as a conqueror... Furthermore Morocco had always said that it considered Western Sahara to be an integral part of its national territory...¹⁰⁴.

Sama asenne välittyi myös muissa puheissa, esimerkiksi Marokon puhuessa kansanäänestyksestä. Tässä lainauksessa Marokko kertoi hyväksyvänsä kansanäänestyksen, *vaikka* alue kuului selvästi osaksi Marokkoa: *"...Morocco had accepted, in 1981, the idea of a referendum on self-determination, not because it doubted the fact that Western Sahara was Moroccan..."¹⁰⁵*. Määrittelemällä konfliktin näin, Marokko antoi sille aivan toisenlaisen luonteen. Jos alue kuului Marokkoon ja oli sillä myös oikeus alueella olemiseen. Marokko pyrki näin kasvattamaan legitimitettiä omille toimilleen määrittämään konfliktia jonkin sille kuuluneen alueen palauttamisena takaisin.

Marokon välittämä näkökulma Länsi-Saharasta sille kuuluvana alueena ja näin ollen myös maan sisäisenä asiana on tullut esiin myös tutkimuskirjallisuudessa. Esimeriksi William Zartman toteaa artikkelissaan Morocco's Saharan Policy (2014), ettei Marokko katsonut asiaa itsemääräämisoikeuden näkökulmasta, vaan pikemminkin pilkotun alueen yhtenäistämisenä.¹⁰⁶ Marokon näkökulmasta kertoi myös se, että konflikti ja siihen liittyvät neuvottelut annettiin sisäministeri Driss Basrin hoidettaviksi. Lisäksi kuningas Mohammed VI on useissa puheissaan, kuten kruunajaispuheessaan 30 heinäkuuta 1999, viitannut kiistaan Marokon alueelliseen koskemattomuuteen liittyvänä seikkana.¹⁰⁷

Samalla kun Marokko puhui kiistasta sen oman alueellisen koskemattomuuden kautta niin jotkin jäsenvaltiot toivat esiin saharawien ja Länsi-Saharan alueellisen koskemattomuuden. Tästä hyvä esimerkki oli Panaman kannanotto konfliktiin neljännessä komiteassa:

¹⁰⁴ Hra Filali, Marokko. Puhe neljännelle komitealle 5.11.1985. / A_C-4_40_SR-16.

¹⁰⁵ Hra Haddaoui, Marokko. Puhe neljännelle komitealle 7.11.1985. / A_C-4_40_SR-19.

¹⁰⁶ Zartman, 2014. S. 76.

¹⁰⁷ Zunes & Mundy, 2010. S. 190–212.

*...(Panama) would continue to support the Saharan people in their just struggle for...territorial integrity...*¹⁰⁸. Näin myös Polisariion taisteluun liitettiin idea Länsi-Saharan alueellisesta koskemattomuudesta.

Alueellinen koskemattomuus nähdään useimmiten liittyneenä valtioon, joten on merkittävää, että keskustelussa liitettiin myös kiistanlaiseen alueeseen. Kun Länsi-Saharan konfliktia määritettiin näin, liitettiin siihen myös ajatus siitä, että Marokko oli vihreällä marssilla ja alueen valtaamisella loukannut toisen toimijan alueellista koskemattomuutta. Tällä lisättiin Polisariion toimien oikeutusta, sillä alueellinen loukkaamattomuus on yksi kansainvälisen oikeuden perusperiaatteista¹⁰⁹. On kuitenkin huomattava, että useimmiten Polisariioon ja Länsi-Saharaan liitettiin juuri taistelu dekolonisaatiosta ja alueellista koskemattomuutta koskevat kommentit olivat harvinaisempia.

Miksi konfliktissa vedottiin alueelliseen koskemattomuuteen puolin tai toisin? Periaate alueellisesta koskemattomuudesta on määritelty YK:n peruskirjassa ensimmäisen artiklan kohdassa seitsemän, jossa sanotaan *”...Mikään tämän peruskirjan määräys ei oikeuta Yhdistyneitä kansakuntia puuttumaan asioihin, jotka olennaisesti kuuluvat jonkin valtion sisäiseen toimivaltaan...*¹¹⁰. Jos kyseessä on esimerkiksi Marokon sisäinen asia, ei YK:lla tai kansainvälisellä yhteisöllä olisi valtuuksia puuttua siihen. Siksi Marokko pyrkii määrittelemään konfliktin näin etenkin YK:ssa, sillä se vähensi kansainvälisen yhteisön legitimitettä puuttua konfliktiin.

Toisaalta YK:n peruskirjan lisäksi alueellinen koskemattomuus on yksi kansainvälisen oikeuden perusperiaatteita käsite, jonka avulla kansainvälisiä suhteita, sotia ja konflikteja määritellään. Sillä on ollut lähes pyhä asema kansainvälisessä politiikassa.¹¹¹ Jos kyseessä siis onkin Länsi-Saharan alueellinen koskemattomuus, olisi Marokko rikkonut yhtä tärkeimmistä kansainvälisen politiikan perusperiaatteista. Silloin kansainvälisen yhteisön toiminta olisi myös perusteltua, koska valtioiden välisten konfliktien sovittelu kuului organisaation toimivaltaan.

¹⁰⁸ Hra Martinez, Panama. Puhe neljännelle komitealle 21.11.1986. / A_C-4_41_SR-14.

¹⁰⁹ Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, artikla 1 kohta 7.

¹¹⁰ Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, artikla 1 kohta 7.

¹¹¹ El Ouali, 2012. S. 1–10.

Myös konfliktin määrittely alueellisen koskemattomuuden kautta linkittyi kolonialismin purkautumiseen. Kuten aiemmin on jo todettu, valtioiden rajat vedettiin alueella siirtomaaisäntien mukaan eivätkä alueen nyt itsenäiset valtiot päässeet vaikuttamaan niiden muodostamiseen. Konfliktin voi siis hyvin nähdä myös niin, että alueella pyritään muodostamaan uusia rajoja, jotka noudattelevat muiden kuin siirtomaaisäntien näkemyksiä valtioista. Marokko näkee asian niin, ettei Länsi-Sahara ole siitä erillinen alue, vaan kolonialismi on erottanut yhteen kuuluneet alueen toisiinsa. Voidaan myös ajatella, että konfliktin määrittäminen dekolonisaation kautta noudatti entisten siirtomaaisäntien näkemystä siitä, kuinka alue tulisi jakaa. Marokon näkökulman voidaan taas ajatella johtuvan siitä, että se halusi itse aktiivisesti osallistua alueen rajojen määrittämiseen ilman siirtomaaisäntien painostusta.

Itsemääräämisoikeus ja alueellinen koskemattomuus molemmat ovat YK:n peruskirjassa mainittuja oikeuksia, mutta samalla ne ovat myös ristiriidassa keskenään, kuten tätä konfliktia tarkastellessa käy ilmi. Itsemääräämisoikeuteen on YK:ssa ja useissa muissa kansainvälisissä dokumenteissa liitetty myös suvereniteetti ja alueellinen koskemattomuus. Tästä aiheutuu ristiriita kansojen itsemääräämisoikeuden ja valtioiden alueellisen koskemattomuuden ja suvereniteetin välille. Missä tapauksissa itsemääräämisoikeus menee valtion suvereniteetin ja alueellisen koskemattomuuden edelle? Missä tapauksissa ”kansa” on oikeutettu itsemääräämisoikeuteen valtiosta erillään eli mikä oikeuttaa eron ”emävaltiosta”? Roepstroff huomioi, että usein vastaus näihin kysymyksiin on liittynyt siihen, kuinka onnistunut itsemääräämisoikeutta havittelevan kansan aseellinen vastarinta on ollut. Lisäksi hän tuo esiin, että Afrikassa usein alueellinen koskemattomuus on mennyt itsemääräämisoikeuden edelle, sillä valtioiden rajat vedettiin kolonisaatioprosessin aikana pohtimatta juuri alueiden ja esimerkiksi kansojen suhteita tai asutusalueita.¹¹² Siksi alueellisen koskemattomuuden ja dekolonisaation suhde oli tärkeä määrittää myös Länsi-Saharan konfliktissa ja siksi osapuolet ottivat näihin kantaa myös puheissaan. Konfliktia määritettäessä pyrittiin määrittämään esimerkiksi se, kumpi periaate nousisi tässä konfliktissa tärkeämmäksi.

¹¹² Roepstorff, 2013. S. 27–32.

4.5. Konflikti laajempaan ongelmana

Länsi-Saharan konflikti määritellään nimensäkin mukaan alueellisesti; kiistaksi, joka koskee nimenomaan Länsi-Saharan aluetta. Tämän hyvin alueellisesti rajatun kiistan lisäksi se voidaan määritellä myös laajemmin. Länsi-Saharan alue voidaan käsittää myös erilaisten alueellisten kokonaisuuksien, kuten Pohjois-Afrikan valtioiden ja Afrikan valtioiden kautta. Konfliktin käsittelyssä YK:ssa nousivat esiin myös sen vaikutukset laajemmin näiden alueiden vakauteen ja kehitykseen. Lisäksi pattitilanteessa ollutta konfliktia käsiteltiin myös sen eskaloitumismahdollisuuksien kautta ja näin se esitettiin Länsi-Saharan aluetta laajemmassa kontekstissa.

Esimerkiksi Marokko leikitteli ajatukselle konfliktin eskaloitumisesta täysimittaiseksi sodaksi Marokon ja Algerian välillä laajentaen näin alueellista määritelmää hieman. Kun Marokon edustajat viittasivat puheenvuoroissaan konfliktin eskaloitumiseen, nousi usein esiin se, kuinka konfliktin ratkaisemattomuudella voi olla myös laajemmat vaikutukset: *"...the persistence of the present deadlock could lead to an aggravation of tension in the region and even to a conflict situation between two neighbouring countries..."*¹¹³. Puheenvuorossa Marokon edustaja viittasi naapurimaana Algeriaan ja puhui samalla Pohjois-Afrikan eskaloituvasta tilanteesta. Näin Marokko käytti konfliktin laajenemista jopa uhkailuna ja painostaa näin sille mieluisaan ratkaisuun päätymistä. Samalla Marokko laajensi konfliktin koskettamaan myös muita valtioita, sillä se maalasi uhkakuvia konfliktin ulottumisesta muihin alueen maihin.

Marokon lisäksi jotkin Länsi-Saharan konfliktista puhuneet jäsenvaltiot toivat konfliktin laajempaa määrittelyä esiin puheissaan. Konflikti määriteltiin puheissa esimerkiksi uhaksi koko Afrikan alueen turvallisuudelle ja kehitykselle: *"...the conflict in Western Sahara constituted a potential threat to peace, security and stability in the entire region of Africa..."*¹¹⁴. Konfliktiin viitattiin myös Afrikan valtioiden jakajana: *"...such an issue could only divide Africa..."*¹¹⁵. Tällä retoriikalla luotiin painetta konfliktin ratkaisulle ja painostettiin osapuolia ratkaisuun. Vastuu Afrikan valtioiden välisistä ongelmista asetettiin Länsi-Saharan konfliktin osapuolille ja tämän taakan toivottiin lisäävän painetta ratkaisun löytymiselle.

¹¹³ Hra Filali, Marokko. Puhe Yleiskokoukselle 4.10.1985. / A_40_PV.21

¹¹⁴ Hra Bravo, Angola. Puhe neljännelle komitealle 4.11.1985. / A_C-4_40_SR-15

¹¹⁵ Hra Branco, Sao Tome ja Principe. Puhe neljännelle komitealle 4.11.1985. / A_C-4_40_SR-15

Toisaalta tällaisen määritelmän käytölle voi olla toinenkin syy. Länsi-Saharan konflikti sai muihin vastaaviin konflikteihin nähden hyvin vähän tilaa keskustelussa. Sitä ei mahdollisesti nähty yhtä merkityksellisenä kuin esimerkiksi Israelin ja Palestiinan välistä konfliktia, josta keskusteltiin vuosien 1985 ja 1986 aikana paljon¹¹⁶. Konfliktin alueellisen määritelmän laajentamisella koko Afrikkaa koskevaksi ongelmaksi ja kiistakapulaksi lisättiin sen merkitystä kansainvälisessä politiikassa ja mahdollisesti sen avulla haluttiin kiinnittää siihen enemmän huomiota. Paikallisesta konfliktista tuli näin kerrottuna osa laajempaa kokonaisuutta ja samalla konfliktin merkitys kasvoi paikallista suuremmaksi.

Konfliktin on keskustelussa nähty vaikuttavan Afrikan alueen ulkopuolellakin. Esimerkiksi Irak kommentoi konfliktia näin: "...the question of Western Sahara was causing division and antagonism between Arab brothers..."¹¹⁷. Konflikti vaikuttikin myös esimerkiksi arabimaiden väleihin. Tällä vedottiin Marokon kansainvälisiin suhteisiin arabimaiden yhtenäisyyden kautta. Näin painostuksessa käytettiin apuna sellaisia yhteisöjä, joihin Marokko koki kiinteästi kuuluvansa. Samalla tuotiin esiin konfliktin vaikutuksia myös muiden valtioiden välisille suhteille, sillä konflikti jakoi maat myös Marokon ja Polisarion tukijoihin ja erotti esimerkiksi juuri arabimaita.

Konflikti nähtiin siis monen tasoisena ongelmana, alueellisena kiistana Saharan väestön kanssa, Marokon ja Algerian välisenä sotana, arabiveljien erottajana ja koko Afrikan yhtenäisyyden rikkojana. Tämä keskustelua osoittaa, että paikallisillakin konflikteilla on laajempia vaikutuksia. Toisaalta näitä kommentteja käytettiin osapuolien painostamiseen ratkaisun löytämiseksi. Esimerkiksi Marokon tavoin uhkauksena tai toisaalta muiden toimesta Marokon painostamiseksi. Luomalla konfliktille merkityksiä esimerkiksi Afrikan rikkojana haluttiin luoda Marokolle painetta ratkaisun tavoitteluun. Molemmissa oli kuitenkin sama päämäärä, eli haluttuun ratkaisuun painostaminen. Marokko painosti kansainvälistä yhteisöä, Polisariota ja Algeriaa, kun kansainvälinen yhteisö painosti Marokkoa ja myös sen tukijoita. YK määritelmänsä mukaisesti on kansainvälistä rauhaa tukeva organisaatio, joka pyrkii estämään konfliktien syntymistä. Siksi juuri YK instituutiona oli luonnollinen kanava tuoda näitä huolia ja uhkauksia esiin.

¹¹⁶ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹¹⁷ Hra Damodaran, Irak. Puhe neljännelle komitealle 22.10.1985. / A_C-4_41_SR-18

4.6. Kiista luonnonvaroista

Kuten suuressa osassa konflikteja, myös Länsi-Saharan konfliktiin liittyivät luonnonvarat ja niistä käytävät kilpailut. Pohjois-Afrikan konflikteissa luonnonvaroilla on ollut suuri rooli kautta aikojen. Alueella käydään kilpailua esimerkiksi puhtaasta vedestä ja sen lähteistä, sekä rannikkoalueista ja kalasoikeuksista¹¹⁸. Ensimmäisellä katsauksella Länsi-Sahara vaikuttaa luonnonvaroiltaan köyhältä aavikkoalueelta. Länsi-Saharan alue onkin yksi harvimmin asutuista maa-alueista. Se on pinta-alaltaan noin 266 000 km², josta suurin osa on aavikkoa. Sateiden määrä on vähäinen ja koska myös maaperä on haastava, on alueella vaikea kasvattaa mitään. Tästä huolimatta alue on luonnonvaroiltaan rikas.

Ensinnäkin Länsi-Saharan alueen vedet ovat runsaita kalavesiä ja ne muodostavat kansainvälisestikin tärkeän kalastusalueen. Siksi moni toimija, esimerkiksi Marokko ja EU haluavat päästä kiinni alueen kalastukseen.¹¹⁹ Euroopan Unioni on sopinut Marokon kanssa kalastussopimuksen alueen vesiin, mutta Länsi-Saharan konflikti on haitannut sopimuksien uusimista ja neuvotteluita. Esimerkiksi vuonna 2011 jo neuvoteltu sopimus hylättiin EU:ssa, sillä sopimus ei huomionnut alueen kiistanalaista asemaa, saati saharawien oikeuksia kalavesiin.¹²⁰ Lisäksi tällä hetkellä rannikon kalastuksesta suurin osa on marokkolaisten kalastusalueiden hallussa, kun saharawille on myönnetty vain hyvin vähän kalastusoikeuksia alueelle. Kalastus on Marokolle merkittävä tulonlähde.¹²¹ Luonnonvaroista myös öljy on aiheuttanut kiinnostusta aluetta kohtaan, vaikka varmistettuja esiintymiä ei ole vielä löytynyt. Kuitenkin pelkkä mahdollisuus öljyn löytymisestä on houkuttanut monia toimijoita, kuten öljy-yhtiöitä alueelle.¹²² Kolmanneksi alueella on paljon fosfaatteja ja joidenkin arvioiden mukaan Länsi-Saharassa olisi yksi suurimmista tähän mennessä löydettyistä fosfaattiesiintymistä maailmassa. Öljy, fosfaatit ja kalavedet ovat kaikki merkittäviä luonnonvaroja sekä Länsi-Saharan alueen talouden kehitykselle että kansainväliselle yhteisölle, joka on osoittanut kiinnostusta alueen luonnonvaroja kohtaan.¹²³

¹¹⁸ Kullaa, 2019. S. 66–67.

¹¹⁹ Zunes & Mundy, 2010. S. 30–35.

¹²⁰ Torres-Spelliscy, 2014. S. 247.

¹²¹ Allan, 2016. S. 645–650.

¹²² Allan, 2016. S. 645–650.

¹²³ Torres-Spelliscy, 2014. S. 243–247.

Vaikka luonnonvarat ovat merkittävä osa konfliktia ja eri maiden kiinnostusta Länsi-Saharan alueeseen, on niihin liittyvää keskustelua kuitenkin YK:ssa käyty vain vähän. Luonnonvarat tuotiin keskustelussa esiin vasta vuonna 1986 ja tässä näkyikin vuosien ehkä suurin ero. On kuitenkin hyvä huomioda se, että luonnonvarat nousivat esiin ainoastaan muutamissa kommenteissa, eikä niihin siis kuitenkaan kiinnitetty keskustelussa suuresti huomiota. Näissä muutamissa luonnonvaroja koskevissa puheenvuoroissa konflikti määriteltiin kilpailuna luonnonvaroista. Lisäksi yhdessä puheenvuoroista väitetään suorasanaisesti, että Marokko kiinnostui alueesta vasta, kun alueen suuret fosfaattivarannot löydettiin:

*...it was only after the discovery, in the 1960's, that Western Sahara's phosphate deposits were far larger and purer than Morocco's that King Hassan II had repeatedly laid claim to the Territory...*¹²⁴.

Kommentista tulee heti huomata, että sitä ei tuonut esiin jäsenvaltio vaan YK:n ulkopuolinen organisaatio Conference of Black Lawyers, jota konsultoitin Länsi-Saharan konfliktissa. Siksi puheenvuoro on kovasanaisempi ja suurempi kuin jäsenvaltioiden puheenvuorot, jotka olivat usein hyvin kohteliaita ja diplomaattisia. Puheenvuorossa korostettiin sitä, että kiistan todelliset syyt eivät liittyneet alueen menneisiin yhteyksiin ja laillisiin siteisiin Marokon kanssa, vaan todellisuudessa kiinnostus alueeseen kumpusi sen rikkaista luonnonvaroista. Puheenvuoro oli kokonaisuudessaan sävyltään pro-Polisario ja näillä kommenteilla pyrittiin tekemään Marokosta luonnonvarojen riistäjä. Näin kyseenalaistettiin Marokon motiivit alueen valloituksessa.

Tässä puheenvuorossa länsimaiden tuki Marokolle tuotiin esiin luonnonvarojen yhteydessä. Länsimaiden osuutta tai tukea konfliktin osapuolille juuri mainittu puheenvuoroissa muutamaa Yhdysvaltoja kritisoinutta puheenvuoroa lukuun ottamatta. Vuonna 1986 kuitenkin lännen tuki Marokolle nostettiin esiin keskustelussa alueen luonnonvaroista: *...in order to maintain Western control of vital natural resources...*¹²⁵. Tässä puheenvuorossa länsimaiden väitettiin tukevan Marokkoa siitä syystä, että maat halusivat varmistaa alueen luonnonvarojen pysyvän länsimyynteisen valtion hallinnassa. Puheenvuorossa sanottiin myös, että tukemalla Hassan II:n hallitusta länsimaat varmistivat luonnonvarojen osittaisen

¹²⁴ Hra Addams, National Conference of Black Lawyers. Puhe neljännelle komitealle 13.10.1985./ A_C-4_41_SR-11

¹²⁵ Hra Addams, National Conference of Black Lawyers. Puhe neljännelle komitealle 13.10.1985./ A_C-4_41_SR-11

kontrolloinnin. Puheenvuoro otti vahvasti kantaa länsimaiden tukeen ja konfliktin juurisyihin, määrittäen konfliktin ainoastaan luonnonvarakilpailun kautta.

Vaikka luonnonvaroista Länsi-Saharan konfliktin yhteydessä puhuttiin hyvin vähän, ei aihe kuitenkaan ollut tabu esimerkiksi neljännessä komiteassa. Muiden konfliktien, kuten esimerkiksi Etelä-Afrikan Namibian valtauksen yhteydessä luonnonvarat ja niiden käyttö nostettiin usein esiin.¹²⁶ Siksi onkin mielenkiintoista, miksi Länsi-Saharan konfliktin yhteydessä luonnonvarat jäivät näin pieneen osaan, vaikka ne ovat selvästi kiinnostaneet eri tahoja konfliktin alusta saakka. Esimerkiksi Polisario ei itsekään tuonut niitä esille vuosien 1985–1986 aikana niissä muutamissa puheenvuoroissa, joita sillä YK:ssa oli. Kuten aiemmin tässä luvussa on tullut ilmi, Polisario pyrki määrittämään ainakin YK:ssa kriisiä omien perusoikeuksiensa, kuten itsemääräämisoikeuden, kautta. Itsemääräämisoikeuden rikkominen loukkaa yksilöiden lisäksi kokonaisen ryhmän ihmisoikeuksia perustavanlaatuisemmin kuin luonnonvarojen riistäminen.¹²⁷ Mahdollisesti siksi itsemääräämisoikeuden korostaminen luonnonvarojen sijaan oli tehokkaampi keino kuin luonnonvarojen jakautumisen kritisointi. Itsemääräämisoikeus on kansainvälisten suhteiden kulmakivi ja sen noudattamisen katsotaan olevan tärkeää esimerkiksi YK:n kontekstissa, jonka peruskirjaan tämä oikeus on kirjattu. Siksi keskustelu YK:n kontekstissa painottuu itsemääräämisoikeuden ympärille vieden mahdollisesti tilaa muilta määritelmiltä.

4.7. Onko konfliktin määritelmillä todellista merkitystä?

Konfliktin määrittely on merkityksellinen sen lopputuloksen kannalta, vai onko? Miten se, nähdäänkö konflikti dekolonisaationa, itsemääräämisoikeuden loukkaamisena tai kilpailuna luonnonvaroista vaikuttaa konfliktiin? Kuten tästä luvusta käy ilmi, YK:ssa käytiin vuosien 1985–1986 aikana paljon keskustelua konfliktin määritelmistä, sekä siitä, mitkä syyt ja motiivit sen taustalla olivat. Kysymys kuuluu, mikä merkitys tällä keskustelulla oli itse konfliktille, sen osapuolille ja neuvotteluille.

Sodankäynnille on määritelty säännöt, joiden mukaan sotiminen on joko oikeutettua tai ei. Jotta sodankäynti olisi niin sanotusti oikeutettua, täytyy sen täyttää joitakin ehtoja. Näihin kuuluvat esimerkiksi oikeudenmukainen syy sodankäynnille, kuten itsepuolustus,

¹²⁶ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986./ Ks. Esim. A_C-4_40_SR-4.

¹²⁷ Saul, 2015. S. 301–322.

mahdollisuus voittaa sota, auktoriteetti väkivaltaan (toimija, jolla on oikeus väkivallan käyttöön tarpeen tullen, esimerkiksi valtio), hyvät aiheet sekä voimankäytön oikea säännöstely. Toki näistäkin kategorioista ja siitä mikä voidaan laskea esimerkiksi ”oikeudenmukaiseksi syyksi” kiistellään.¹²⁸ On luonnollista, että konfliktin osapuolet halusivat oikeuttaa omia toimiaan ja käyttivät myös näitä määritelmiä sen tekemiseen. Konfliktin määritelmistä keskusteleminen on osa sodan oikeuttamista. Jos kyse oli esimerkiksi Marokon alueellisesta koskemattomuudesta, oli sota ainakin osittain oikeutettua kansainvälisessä politiikassa ja toisaalta ulkovaltojen puuttuminen asiaan oli arveluttavaa. Jos kyse taas on hyökkäyssodasta ja saharoiden itsemääräämisoikeuden riistämisestä, oli sodan oikeutus Polisariin puolella. Siksi keskustelu määritelmistä oli merkityksellistä kansainvälisessä politiikassa ja YK:n viitekehyksessä. Institutionalismi ja YK:n historia sekä päämäärä vaikuttivat selkeästi siihen, miten konfliktia määriteltiin. Teemat kuten dekolonisaatio, kansojen itsemääräämisoikeus ja kansainvälinen rauha liittyivät kaikki YK:n agendalle. Määritelmiin vaikutti siis myös se, missä keskustelu käytiin, ei pelkkä konfliktin luonne itsessään.spo

Toisaalta määritelmien tutkimiselle on myös sodan oikeutuksen lisäksi toinen merkityksellinen syy. Kirjassa *Conflict Resolution in the Twenty-First Century: Principles, Methods and Approaches* (2009) konflikti määritellään osapuolten erilaisiksi intresseiksi, jotka ovat ristiriidassa keskenään. Konflikti syntyy näiden intressien yhteentörmäyksestä. Konfliktin ratkaisussa näiden intressien ja konfliktin syiden ymmärtäminen on tärkeää, sillä osapuolet tulee saada katsomaan asiaa samanlaisesta näkökulmasta neuvottelujen onnistumiseksi. Siksi neuvottelijan tulee ymmärtää osapuolten lähtökohtia.¹²⁹ Konfliktin määrittämisellä pyrittiin juuri tähän, eli selvittämään miten sen eri osapuolet konfliktin näkevät, mitkä niiden lähtökohdat olivat ja mitä ne pitivät konfliktin juurisyinä. Samalla toisaalta pyrittiin vaikuttamaan osapuolten mielipiteisiin näistä seikoista. Näin päästiin myös lähemmäs neuvotteluja ja mahdollisia ratkaisua konfliktille.

¹²⁸ Farrell, 2013. S. 18-20.

¹²⁹ Bercovitch & Jackson, 2009. S. 22–23.

5. Kuka ratkaisee riidan?

Ensimmäisellä vilkaisulla Länsi-Saharan konflikti näyttäytyy suoraviivaisena kahden toimijan, Marokon ja Polisariion, välisenä konfliktina. Konfliktiin liittyvä politiikka ja suhteet ovat kuitenkin tätä monimutkaisempia. Tämä johtuu osin myös siitä, että eri toimijat, kuten Marokko, Polisario ja YK mieltävät konfliktin eri tavoin. Samaa mieltä ei olla esimerkiksi siitä, ketkä konfliktin todelliset osapuolet ovat. Tämä mielipide-ero näkyy myös Länsi-Saharan konfliktista tehdyissä tutkimuksissa, jossa pohditaan eri valtioiden ja kansainvälisten organisaatioiden osuutta konfliktiin ja sen ratkaisemiseen sekä tietysti ratkaisemattomuuteen. Kuten konfliktin osapuolet, myös tutkijat ovat eri mieltä osapuolten rooleista ja merkityksestä. Hyvä esimerkki tästä ovat jo johdannossa mainitut Stephen Zunesin ja Jacob Mundryn *Western Sahara War, Nationalism, and Conflict Irresolution* vuodelta 2010 sekä Anouar Boukharsin ja Jacques Roussellierin kookomateos *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism, and Geopolitics* vuodelta 2014. Näissä teoksissa argumentoidaan esimerkiksi Algerian, Yhdysvaltojen ja Ranskan osuudesta konfliktiin. Zunes ja Mundy väittävät, että Algerian osuutta kiistassa usein liioitellaan samalla kun lännen tukea Marokolle ei tuoda tarpeeksi esiin. Boukhars ja Roussellier taas korostavat Algerian vaikutusta sotaan ja sen tukea Polisariolle.¹³⁰ Ymmärrys siitä, kenet määritetään kiistan osapuoliksi vaikuttaa sen ratkaisuyrityksiin ja siihen, kenet neuvottelupöydän äärelle kutsutaan. Ratkaisun hakeminen on myös haastavaa, jos konfliktin osapuolet ovat epävarmoja siitä, kenen välille sopimus pitäisi saada aikaan. Tämä kappale käsittelee kysymystä *kuka ratkaisee riidan?*, toisin sanoen mitkä toimijat olivat tärkeitä konfliktin ratkaisun kannalta.

Polisariion, Marokon, YK:n ja muiden valtioiden mielipide-erot tulevat hyvin esiin puheissa ja kannanotoissa, joita aiheesta esitettiin YK:n piirissä. Nämä erot näkyivät myös päätöslauselmien työstöversioissa ja niihin liittyvissä keskusteluissa. Marokolla, Polisariion edustajilla ja puolestapuhujilla, sekä muilla jäsenvaltioilla oli hyvin erilaiset näkemykset siitä, ketkä konfliktin osapuolet olivat. Aineistossa nimettyihin osapuoliin kuuluivat niin Marokko, Polisario kuin Algeriakin. Toisaalta mielenkiintoista on määritettyjen osapuolten lisäksi se, keitä ei mainittu. Miksi esimerkiksi Algeria saa painoarvoa, mutta Mauritanian rooliin taas

¹³⁰ Ks. Esim. Zunes & Mundy, 2010 sekä Boukhars & Roussellier, 2014.

kiinnitetään vähän huomiota, vaikka myös se on osallistunut sotatoimiin Marokon rinnalla?¹³¹

Kansainvälisistä toimijoista sekä niiden mandaateista konfliktin sovitteluun oli paljon vähemmän mielipide-eroja eri toimijoiden välillä. Tämä näkyy myös Länsi-Saharaa koskevissa asiakirjoissa. Kansainvälisinä ratkaisijoina mainittiin usein YK ja OAU, jotka molemmat ovat olleet osa konfliktin sovitteluprosessia.¹³² Tässä luvussa käsitellään konfliktin osapuolia sekä ratkaisijoita. Tarkastelussa on se, mitkä toimijat määriteltiin konfliktin osapuoliksi ja kenelle kansainvälisen mandaatin sen sovittelussa katsottiin kuuluvan. Luku on jaettu niin, että ensin käsittelyssä ovat konfliktin osapuolet ja se, miten ne on keskustelussa kuvattu. Tämän jälkeen siirrytään kansainvälisiin organisaatioihin ja katsotaan lähemmin sitä, mitä kansainvälisiä organisaatioita keskustelussa on tuotu esiin.

5.1. Konfliktin osapuolet

Osapuolista eli niistä, joiden välillä Länsi-Saharan konflikti on, oltiin hyvin erimielisiä. Keskustelun sävy ja aihe vaihtelivat myös eri osapuolista puhuttaessa. Marokon kohdalla ei niinkään keskusteltu siitä, oliko se konfliktin osapuoli vaan enemmän siitä, millainen osapuoli se oli. Polisario aiheutti taas enemmän keskustelua myös siitä näkökulmasta, ajateltiinko sen olleen konfliktin osapuoli. Vaikka tätä keskustelua painottui tähän näkökulmaan Polisarian osalta, keskusteltiin sen suhteen myös siitä, millainen osapuoli se konfliktissa oli. Lisäksi keskusteluissa vilisi myös Algeria ja sen osuus konfliktissa. Mauritanian ja Yhdysvaltojen suhteen keskustelu oli paljon hiljaisempaa, mikä myös on mielenkiintoista ja tarkastelun kohteena tässä tutkielmassa.¹³³

¹³¹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹³² UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹³³ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

5.1.1. Marokko

Marokko oli konfliktin osapuolista vähiten kiistanalainen, eikä sen määrittäminen konfliktin osapuoleksi aiheuttanut keskustelua, saati kiihkeitä puheenvuoroja YK:ssa. Kun konfliktin osapuolia määriteltiin puheenvuoroissa, Marokko oli mukana listauksessa joka kerta, eikä maan osallisuudesta tullut esiin eriäviä mielipiteitä. Hyvä esimerkki virallisista määrittelyistä olivat konfliktista laaditut päätöslauselmat, kuten vuoden 1985 lopulla tehty, neljännen komitean esittämä päätöslauselma koskien dekolonisaatiota. Päätöslauselma hyväksyttiin YK:n vuoden 1985 yleiskokouksessa joulukuussa 1985, jolloin se myös otettiin YK:n viralliseksi kannaksi aiheesta. Heti tämän päätöslauselman alussa YK selkeästi määritteli Marokon konfliktin osapuoleksi.¹³⁴ Sama määrittely esiintyi useissa jäsenvaltioiden kannanotoissa, jotka usein alkoivat osapuolten listaamisella. Näissäkin Marokko nousi aina esiin.¹³⁵ Selkeys johtui suurimmaksi osaksi hyvin yksinkertaisesti siitä, ettei Marokon asemaa konfliktin osapuolena on vaikeaa kiistää. Tälle voidaan löytää muutamia syitä.

Ensinnäkin Marokko on ollut mukana konfliktissa Espanjan siirtomaavallan purkautumisesta saakka, eikä sen asema konfliktissa ole sen vuoksi ollut samalla tavoin problemaattinen, kuten esimerkiksi Mauritanian tai vaikkapa Algerian asema. Marokko vaati ensin avoimesti Espanjaa luovuttamaan alueen itselleen ja tämän jälkeen organisoi vihreän marssin ja sai Espanjan luovuttamaan alueen itselleen vuonna 1975. Marokko ei ole koskaan piilotellut sitä, että se on vallannut alueen. Länsi-Saharassa on Marokon sotilaita ja Marokko on rakentanut aluetta rajaavan hiekka-aidan merkitäkseen uusia rajojaan.¹³⁶ Toiseksi Marokko ei kiistänyt puheenvuoroissaan osaansa konfliktin osapuolena, vaan määritteli myös itse itsensä sen osapuoleksi.¹³⁷ Marokon olisikin ollut hyvin vaikea kiistää yllä mainittujen syiden vuoksi osaansa konfliktissa ja siksi keskustelua käytiin enemmän siitä, millainen osapuoli Marokko oli konfliktissa ollut. Toisaalta virallisena osapuolena Marokolla on neuvotteluvalta, josta se ei halunnut luopua. Tämän vuoksi minkäänlaista keskustelua siitä, *onko Marokko konfliktin osapuoli* ei tarvinnut käydä.

¹³⁴ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986. / Ks. Esim. A_RES_40_50

¹³⁵ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹³⁶ Zunes & Mundy, 2010. S.4–10 & S. 150–151.

¹³⁷ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986./Ks. Esim. A_40_PV.21

Tämä näkyy myös aiheesta tehdyssä aiemmassa tutkimuksessa, sillä niistä ei löydy keskustelua siitä, onko Marokko konfliktin osapuoli. Tämä näyttäytyy tutkimuksissa itsestäänselvyytenä. Kuten YK:ssa käydyssä keskustelussa myös aiemmassa tutkimuksessa keskustellaan kuitenkin siitä, millainen osapuoli Marokko on ollut. Monissa aiheesta tehdyissä tutkimuksissa tuodaan esiin Marokon Länsi-Saharan politiikkaa ja sen toimia konfliktissa.¹³⁸ Tutkimuskirjallisuus noudattaa siis myös YK:ssa käydyn keskustelun linjaa ja tukee näin tämän tutkielman päätelmiä siitä, että Marokko on kiistämättä nähty konfliktin osapuolena.

Marokon toiminta ja se, *millainen* osapuoli Marokko kiistassa oli, herätti YK:ssa paljon keskustelua. Tässä eri toimijoiden näkökulmat erosivat selkeästi toisistaan. Keskusteluun nousi esimerkiksi se, kuinka sovittelevia ja ratkaisuhakuisia osapuolet olivat sekä se, miten oikeutetuilta niiden toimet vaikuttivat.¹³⁹ Osapuolten toiminta, yhteistyö ja halukkuus sovittaa konfliktia vaikuttivat siihen, millaisena muut jäsenmaat ne näkivät. Maiden tai toimijoiden julkisuuskuva vaikutti niiden asemaan kansainvälisessä yhteisössä. Myös Länsi-Saharan konfliktissa juuri tästä käytiin paljon keskustelua, kun eri toimijat pyrkivät määrittelemään sekä omia että toisten toimia konfliktissa¹⁴⁰. Marokon kohdalla keskustelua käytiin etenkin Marokon, Algerian ja Polisariön edustajien kesken. Myös muutamat muut jäsenvaltiot ja organisaatiot osallistuivat tähän keskusteluun, mutta kiivaimpia keskustelijoita olivat juuri kolme edellä mainittua osapuolta.¹⁴¹

Marokko itse pyrki luomaan itsestään kuvaa yhteistyökykyisenä ja moitteettomana konfliktin osapuolena, joka oli valmis löytämään siihen ratkaisun. Marokon edustajat käyttivät puheenvuoroissaan paljon sellaista retoriikkaa, jolla pyrittiin vaikuttamaan Marokon julkisuuskuvaan. Puheessa esimerkiksi käytettiin sanaa ”demokraattinen” puhuttaessa kansanäänestyksestä ja tuotiin usein esiin, kuinka paljon Marokko oli tehnyt rauhan eteen. Hyvä esimerkki tästä on Marokon edustajan pitämä puhe neljännen komitean kokouksessa vuonna 1985:

¹³⁸ Ks. Esim. Zunes & Mundy, 2010. sekä Boukshars & Roussellier, 2014.

¹³⁹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹⁴⁰ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹⁴¹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986..

*... it (Morocco) had proposed a free and democratic referendum and had fully and unreservedly endorsed the decision of the Implementation committee of the OAU... and had undertaken at its thirty-eight session, to accept the outcome of the referendum....*¹⁴²

Tässä puheessa Marokon edustaja kertoi Marokon olevan halukas demokraattisen kansanäänestyksen järjestämiseen ja valmis kunnioittamaan sen lopputulosta. Puheenvuoro oli selkeä vastaus Kuuban edustajan pitämään puheenvuoroon aiemmin kokouksessa, jossa Marokon toimet kyseenalaistettiin. Lisäksi tässä lyhyessä kappaleessa tulee esiin se, että Marokko oli yhteistyökykyinen OAU:n kanssa ja kunnioitti organisaation fasilitoimaa rauhanprosessia.

Toisessa puheessa yleiskokoukselle joulukuussa 1985 Marokon edustaja puhui näin:

*...All the observers have noted the sacrifices made by my country, which has exhausted all possible resources and encouraged all initiatives designed to bring about conciliation and compromise and reach the just, equitable and lasting solution that all the peoples of the international community desire.*¹⁴³

Tässä puheessa nosttiin esiin Marokon rauhan eteen tekemät uhraukset ja myönnytykset. Lisäksi korostettiin sitä, kuinka maa oli yhtä valmis löytämään ratkaisun konfliktiin kuin muutkin kansainvälisen yhteisön jäsenet. Marokko esiintyi siis rauhaa rakentavana ja ratkaisukeskeisenä osapuolena. Lisäksi Marokko rinnasti itsensä muiden kv-yhteisön jäsenten rinnalle, yhdeksi rintamaksi. Phillip Naylor kirjoittaa teoksessaan *North Africa: a History from Antiquity to the Present*, että Länsi-Saharan konflikti ajoi Marokkoa irti kansainvälisestä yhteisöstä ja Afrikan yhteisöstä ja esimerkiksi juuri ero OAU:sta oli merkki tästä¹⁴⁴. Mahdollisesti siksi Marokko halusi rinnastaa itsensä myös kv-yhteisöön ja toi esiin yhtenäistä toivetta rauhaan. Näin Marokko pyrki lähentymään kansainvälisen yhteisön kanssa. Lisäksi kertomalla siitä, miten maa oli kunnostautunut sovittelussa, se halusi kiillottaa mielikuvaa itsestään muiden jäsenvaltioiden silmissä. Lisäksi puheenvuoroissa korostettiin Marokon uhrautuvuutta rauhan vuoksi kertomalla, että Marokko hyväksyi

¹⁴² Mr. Tadlaoui, Marokko. Puhe neljännelle komitealle 16.10.1985 / A_C-4_40_SR-4

¹⁴³ Mr. Alaoui, Marokko, puhe yleiskokoukselle 4.12.1985 / A_40_PV-99

¹⁴⁴ Naylor, 2005. S. 235–237.

kansanäänestyksen järjestettäväksi, *vaikka alue todellisuudessa ja laillisesti kuului osaksi Marokkoa*.¹⁴⁵ Marokko siis korosti tekevänsä asiassa suuren kompromissin toimiakseen mahdollisimman sovittelevasti, vaikka laillista tarvetta tähän ei todellisuudessa olisi.

Marokko pyrki itse aktiivisesti luomaan positiivista ja ratkaisuhakuista kuvaa itsestään, mutta myös sen tukijat antoivat tälle tulkinnalle vastakaikua. Puhujat esimerkiksi kertoivat Marokon käyttäneen paljon voimavaroja ratkaisun löytämiseen ja tunnustivat Marokon olleen kompromissihakuinen osapuoli.¹⁴⁶ Marokon positiivinen asenne rauhanneuvotteluihin nostetaan esiin esimerkiksi jäsenvaltio Gabonin edustajan puheessa neljännen komitean kokouksessa lokakuussa 1985:

*...Morocco had a very positive attitude, since it had fully undertaken to respect the results of such a referendum... the organization of a referendum on self-determination was the only compromise solution...*¹⁴⁷.

Puheessa kiitettiin Marokon positiivista asennetta kansanäänestykseen. Muiden jäsenvaltioiden Marokkoa tukevat puheenvuorot olivat tärkeitä, sillä ne toivat esiin, ettei Marokko ollut yksin kuvatessaan osuuttaan konfliktissa myönteisesti. Tietynlaisen mielikuvan luominen oli helpompaa, kun sillä on puolestapuhujia.

Myös aiheesta tehdyssä tutkimuksessa on keskusteltu tästä näkökulmasta etenkin konfliktin ratkaisemattoman luonteen vuoksi. Esimerkiksi Zartman tuo esiin, että Marokko on tehnyt myönnytyksiä ja pyrkinyt aktiivisesti saamaan konfliktin päätökseen. Zartman tuo esiin myös sen, että Marokko teki myönnytyksiä kansanäänestyksen suhteen ja pyrki edistämään rauhaneuvotteluja.¹⁴⁸ Myös tutkimuksessa esiintyy siis samanlaisia näkökulmia, mitä keskusteluun Marokon osallisuudesta nostettiin. Kyse ei siis välttämättä ollut ainoastaan yrityksistä vaikuttaa omaan julkisuuskuvaan vaan myös selkeistä näkökulmaeroista omiin toimiin konfliktissa.

¹⁴⁵ A_40_PV-99 / A_C-4_40_SR-4

¹⁴⁶ A_40_PV-99 / A_C-4_40_SR-19

¹⁴⁷ Mr. Oyoue, Gabon, neljännelle komitealle 7.10.1985 / A_C-4_40_SR-19.

¹⁴⁸ Zartman, 2014. S. 80–84.

Marokolla ei kuitenkaan ollut suuria jäsenmaita äänekkäiden tukijoiden joukossa ja sitä positiivisesti kuvaavat puheenvuorot olivat harvassa. Marokon tukijoiksi määritellään tutkimuksessa usein Yhdysvallat sekä sen entinen siirtomaaisäntä Ranska¹⁴⁹. Nämä eivät kuitenkaan esimerkiksi yleiskokouksessa käyttäneet Marokkoon positiivisesti viittaavia puheenvuoroja. Marokko sai siis puolustaa omaa näkemystään pienin taustajoukoin. Kulisseissa tuki oli mahdollisesti suurempaa, mutta kansainväliseen keskusteluun sitä ei julkisesti tuotu.

Marokon puheissa näkyi myös uhrimentaliteetti, kun se määritteli omaa osaansa konfliktissa. Tämä tarkoittaa sitä, että Marokko korosti omaa asemaansa konfliktin uhrina, ei esimerkiksi aktiivisena valloittajana. Tämä tuli esiin puheenvuoroissa, joissa Marokon edustajat puhuvat esimerkiksi OAU:n sovitteluyrityksistä tai SADR:n tunnustamisesta. Sama retoriikka jatkui, kun Marokko perusteli päätöstään erota OAU:sta. Maa esitti asian esimerkiksi niin, että Marokolla ei ollut muita vaihtoehtoja kuin erota järjestöstä. OAU:n toimet eivät jättäneet Marokolle valinnanvaraa. Lisäksi puheessa käytettiin sellaisia termejä kuin *surullinen päätös* (sad decision), joilla pyrittiin tuomaan esiin Marokon johdon tuntemukset erosta.¹⁵⁰ Näin korostettiin sitä, että Marokko ei halunnut päätyä eroon. Marokon edustajan Hra Filalin puhe yleiskokoukselle toi asian esiin näin:

*...The Kingdom of Morocco had no choice but to withdraw from an organization in which it had placed all its confidence... Our withdrawal from the OAU was infact in the interest of Africa itself...*¹⁵¹.

Puheessa kerrottiin, että vaikka Marokko luotti OAU:hun, järjestö petti Marokon ja ajoi maan eroon. Irtautuminen OAU:sta ei siis ollut Marokon oma aktiivinen ratkaisu, vaan se joutui tilanteeseen olosuhteiden pakosta ja muiden toiminnan tuloksena. Samalla toisaalta tuotiin esiin se, että Marokon ratkaisu lähteä järjestöstä oli kuitenkin koko Afrikkaa, ei pelkästään Marokkoa, hyödyttävä. Uhraus tehtiin mantereen muiden valtioiden puolesta. Lisäksi puheenvuoroissa tuotiin esiin sitä, kuinka OAU:n toimet konfliktin ratkaisemiseksi epäonnistuivat Marokon hyvästä yhteistyöstä huolimatta.¹⁵² Marokko siis korosti, että sen

¹⁴⁹ Shelley, 2004. S. 7–29.

¹⁵⁰ A_40_PV.21

¹⁵¹ Hra Filali, Marokko. Puhe yleiskokoukselle 4.10.1985 / A_40_PV.21

¹⁵² A_40_PV.21

oma toimijuus ei jättänyt tilaa arvostelulle, mutta muiden toimet olivat pakottaneet sen toimimaan joskus radikaalistikin.

Pyrkimys positiivisen mielikuvan luomiseen ja uhrimentaliteetti näkyivät myös siinä, millaiseen keskusteluun Marokko oli valmis osallistumaan. Vuoden 1985 lopulla keskustelu aiheen ympärillä oli runsasta ja joulukuussa 1985 YK:n yleiskokous hyväksyi Marokolle epämieluisan päätöslauselman. Päätöslauselman hyväksymisen jälkeen Marokko päättikin yksipuolisesti irtisanoutua keskustelusta. Tässä Marokko käytti samaa retoriikkaa kuin aiemmin vuoden 1985 aikana. Sen edustaja totesi, että maa oli tehnyt paljon konfliktin ratkaisun eteen ja ollut valmis dialogiin. Tätä ei kuitenkaan oltu otettu päätöslauselmissa ja keskusteluissa huomioon ja siksi Marokolla ei enää ollut mahdollisuutta osallistua keskusteluun.¹⁵³ Kun keskustelu ei tukenut Marokon näkemystä konfliktista, ei maa enää halunnut osallistua aiheesta käytävään keskusteluun. Marokko kuvasi itsensä kansainvälisen yhteisön toimien ja keskustelun uhrina ja näiden argumenttien avulla irtisanoutui sille epämiellyttävästä sekä sitä kritisoivasta keskustelusta. Tämä näkyi myös vuoden 1986 aikana käydyssä keskustelussa, sillä Marokko otti keskusteluun osaa huomattavasti vähemmän, eikä sillä esimerkiksi ollut yhtä useasti puheenvuoroja neljännessä komiteassa, jossa aihetta edelleen käsiteltiin¹⁵⁴.

Vaikka, kuten aiemmin mainittu, jotkin Marokon tukijat pitivät maata positiivisessa valossa kuvaavia puheita, ei samanlainen uhrimentaliteetin korostaminen tullut muiden jäsenvaltioiden puheissa esiin.¹⁵⁵ Uhrimentaliteetin korostaminen puheissa oli siis selkeästi yksinomaan Marokon strategia oman julkisen kuvansa luomisessa. Esittämällä itsensä konfliktin passiivisempänä osapuolena se sai vieritettyä syytä esimerkiksi ratkaisemattomuudesta muille osapuolille. Näin sen oma toiminta konfliktissa jäi vähemmälle huomiolle.

Puheillaan YK:ssa, sekä yleiskokouksessa että sen eri alakomiteoissa, Marokko pyrki luomaan itsestään mahdollisimman positiivista kuvaa jäsenvaltioiden keskuudessa. Sen lisäksi, että tällä pyrittiin nostamaan Marokon profiilia kansainvälisessä yhteisössä, tällä pyrittiin myös luomaan myötätuntoa Marokkoa ja sen toimia kohtaan. Päämääränä oli

¹⁵³ A_40_PV-99

¹⁵⁴ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹⁵⁵ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

vaikuttaa siihen, millaiseen ratkaisuun kansainvälinen yhteisö ja YK olisivat tyytyväisiä. Mitä positiivisempi kuva jäsenvaltioilla oli Marokosta ja sen toimista alueella, sitä enemmän ne olivat varmasti taipuvaisia tyytymään Marokkoa miellyttävään ratkaisuun konfliktissa. Toisaalta myös keskusteluista irtisanoutuminen ja tietty itsepäisyys oman näkökulman esiin tuomisessa vaikuttivat lopulta ratkaisuun. Kun jäsenvaltiot tiesivät, ettei Marokko ollut valmis horjumaan omasta näkökulmastaan ne näkivät myös sen, millaisia ratkaisuvaihtoehtoja Marokko mahdollisesti hyväksyisi.

Marokosta tuotiin esiin myös toisenlaista näkökulmaa useissa puheissa ja samalla haastettiin Marokon näkökulmaa. Tällaisissa puheenvuoroissa Marokko nähtiin uhrin sijasta aktiivisena toimijana ja jopa tarinan roistona. ”Pahiksen” kuvaa luotiin esimerkiksi monissa Polisarion puheenvuoroissa, joissa kerrottiin Marokon pyrkivän hidastamaan kansanäänestystä. Myös toiset jäsenvaltiot, kuten Kuuba ja Sao Tomé ja Príncipe, toivat tätä näkökulmaa puheissaan esiin. Rauhanprosessin hidastaminen oli selkeästi yleisin Marokkoa kohtaan esitetty kritiikki.¹⁵⁶ Sao Tomé ja Príncipe oli äänekäs Marokon kritisoi ja yllä olevat seikat tulevat hyvin esiin sen puheenvuorossa neljännen komitean kokouksessa lokakuun alussa 1985, jossa maan edustaja sanoi esimerkiksi näin: ”...*The Moroccan Government is in fact ignoring the framework for solving the conflict...*”¹⁵⁷ Puheessa tuotiin esiin, että Marokko ei välittänyt kansainvälisten organisaatioiden luomasta kehyksestä rauhanneuvotteluille ja jätti sen kokonaan huomiotta hidastaen siten rauhanprosessia. Myös Polisarion näkemyksen mukaan Marokko oli toiminut rauhanprosessin hidastajana ja vaikeuttajana, ei suinkaan rauhaa rakentavana osapuolena. Polisarion puheenvuorossa korostettiin, että todellisuudessa Marokko pelkäsi kansanäänestyksen tulosta, eikä siksi halunnut järjestää sitä. Polisario esimerkiksi väitti, että Marokko pyrki yhteistyön sijaan haastamaan kansainväliset organisaatiot. Polisario ja sen kannattajat toivat esiin, että Marokko esitti yhteistyöhalukkuutta, jotta se ei eristäytyisi kansainvälisestä yhteisöstä ja samalla se pelasi aikaa sekä lykkäsi rauhaan pyrkiviä toimia.¹⁵⁸ Polisarion edustajan puheessa neljännelle komitealle sanotaan esimerkiksi ”...*Morocco had hindered the peace process by refusing to negotiate with the Frente*

¹⁵⁶ A_C-4_41_SR-11

¹⁵⁷ Mr. Branco, Sao Tome and Principe. Puhe neljännelle komitealle 4.10.1985./ A_C-4_41_SR-15.

¹⁵⁸ A_C-4_41_SR-15

*Polisario...it (Morocco) feared a free referendum..*¹⁵⁹ Marokko esitettiin tässä lauseessa sekä rauhanprosessin hidastajana että haluttomana keskustelemaan Polisariion kanssa.

Tällaisen esitystavan avulla Polisario loi kuvaa, jossa Marokko ei ollut valmis konfliktin todelliseen ratkaisuun vaan pyrki kohti jo etukäteen päättämäänsä ratkaisua. Esimerkiksi puhe kansanäänestyksen lykkäämisestä lopputuloksen pelossa loi tätä kuvaa. Polisariion argumentit Marokon suhteesta kansanäänestykseen ja kansainvälisiin organisaatioihin saivat, kuten edellä on tuotu esiin, myös joidenkin muiden jäsenvaltioiden, kuten Kuuban ja Sao Tomé ja Principen tuen.

Myös tämä näkökulma on noussut muussa aiheesta tehdyssä tutkimuksessa esiin. Etenkin Zunes ja Mundy väittävät Marokon olleen neuvottelujen haastavampi osapuoli. He tuovat esiin myös YK:n keskusteluissa esiin nousseen näkökulman, että Marokko pelkäsi kansanäänestyksen tulosta ja hidasti sen järjestämistä tämän vuoksi. He tuovat esiin myös sen, että Marokko ei taipunut joihinkin kompromissiratkaisuihin, joita konfliktin päättämiseksi esitettiin.¹⁶⁰ Myös aiempaa tutkimukseen on siis noussut samoja teemoja, joita YK:n keskusteluissa esitettiin vuosina 1985–1986. Juuri esimerkiksi Marokon toiminta rauhanprosessi on ollut yksi tutkimusten teema, joka on herättänyt tutkijoissa erilaisia näkemyksiä.

Marokkoa kritisoitiin myös sen suhtautumisesta YK:hon ja OAU:hun sekä niiden yrityksiin sovittaa konfliktia. Kritiikkiä esitettiin esimerkiksi siitä, että Marokko ei ottanut näitä organisaatioita tosissaan. Näin vastattiin Marokon luomaan kuvaan itsestään kompromissien tekijänä ja toisaalta myös Marokon lausuntoihin liittyen kansanäänestyksen tuloksen hyväksymiseen. Vuonna 1985 kritiikki oli selkeästi hieman vaisumpaa vuoteen 1986 verrattuna, jolloin Marokkoa kritisoivat puheenvuorot olivat sekä jonkin verran yleisempiä että suorasanaisempia.¹⁶¹ Tämä voi osin johtua siitä, että jäsenmaat turhautuivat Marokon irtisanoutuessa keskustelusta vuoden 1985 lopulla ja näin kuva maasta dialogivalmiina osapuolena sai myös kolhuja. Marokon arvostelusta tuli helppoa, sillä se itse antoi siihen nyt uuden selkeän syyn.

¹⁵⁹ Mr. Mansour, Frente Polisario, puhe neljännelle komitealle 20.10.1986. / A_C-4_41_SR-15

¹⁶⁰ Zunes & Mundy, 2010. S. 142–143

¹⁶¹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

Vuonna 1986 Marokon kritiikkiin liitettiin myös YK:ssa jo pitkään keskustelua herättänyt Etelä-Afrikka. Marokkoa kritisoitiin Etelä-Afrikan tukemisesta ja sen kanssa toimimisesta.¹⁶² Marokko sai Etelä-Afrikalta aseellista tukea Länsi-Saharan konfliktiin ja tätä kritisoitiin myös YK:ssa. Marokkoon vedottiin esimerkiksi käyttämällä argumentteina sitä, että yhteistyö Etelä-Afrikan kanssa haittasi koko Afrikan mannerta ja sen valtioiden yhteistyötä. Puheissa korostettiin esimerkiksi, että rintama Etelä-Afrikan apartheid-hallitusta vastaan ei ollut yhtenäinen, jos kaikki valtiot eivät kunnolla osallistuneet siihen. Lisäksi tässä nostettiin esiin, että toimillaan Marokko lisäsi Afrikan konflikteja ja eripuraa, ei vähentänyt tai ratkaissut niitä.¹⁶³ Käyttämällä toista konfliktia luomaan Marokosta negatiivista kuvaa, samalla kun puhuttiin sen yhteydestä Länsi-Saharan konfliktiin, kumottiin Marokon itse korostamaa sovittelijan ja uhrin määritelmää. Näillä puheenvuoroilla luotiin Marokosta aivan toisenlaista kuvaa, jossa Marokko ei ollutkaan sovittelija vaan riidankylväjä koko mantereella. Marokon toimet eivät vaikuttaneet ainoastaan siihen itseensä ja Länsi-Saharan alueeseen vaan paikalliset toimet loivat haasteita koko mantereelle.

Rauhanprosessin lisäksi Polisario otti kantaa myös sodan kulkuun ja Marokon toimiin sodassa. Polisario kertoi Marokon käyttäneen sodassa arveluttavia keinoja, kuten esimerkiksi siviilien sieppauksia ja tappamista sekä huonosti ylläpidettyjä vankileirejä. Polisarian edustaja puhui Marokon sodasta näin: “...*the dirty war Morocco was waging in the occupied zones through killings, torture, the disappearance of hundreds of people and concentration camps...*”¹⁶⁴. Tällä puheenvuorolla neljännelle komitealle lokakuun lopussa 1985 Marokon edustaja otti keskusteluun mukaan ihmisoikeudet ja sodassa tapahtuvat rikokset. Näin tuodaan esiin sitä, mikä sodassa on hyväksyttävää ja mikä ei.

Toisaalta Polisarian edustaja nosti eri osapuolien sotamenestyksen esiin puheessaan. Marokosta kerrottiin, että sota oli haastava ja johti esimerkiksi huumeongelmiin ja moraalien laskuun armeijassa. Samassa puheenvuorossa sanottiin myös, että muurin rakentaminen oli Marokon ainoa vaihtoehto, sillä sota oli sille tappiollista ja alueen puolustaminen haastavaa. Näin korostettiin, että ilman muuria Polisario olisi menestynyt sodassa hyvin, sillä pitkittynyt sota ja Polisarian sotamenestys oli johtanut Marokon armeijan ongelmiin. Samalla nostettiin esiin se, että sota oli Marokolle ongelma ja katastrofi, kun taas Polisariolle

¹⁶² A_C-4_41_SR-11

¹⁶³ A_C-4_41_SR-11

¹⁶⁴ Mr. Mansour, Frente Polisario, puhe neljännelle komitealle 20.10.1986. / A_C-4_41_SR-15

sota oli voitokas.¹⁶⁵ Marokon sota kuvattiin likaisena, epärehellisenä ja epäonnistuneena, kun taas Polisario menestyi sodassa hyvin käyttämättä Marokon armeijan kaltaisia keinoja.

Vaikka voidaankin olettaa, että Polisarion kuvaus Marokon armeijan ongelmista oli värittyä niin tutkimuskirjallisuudessa on myös keskusteltu siitä, kuinka haastavaa sota ja alueen valtaus Marokolle olivat. Esimerkiksi Toby Shelley kirjoittaa aiheesta teoksessaan *Endgame in the Western Sahara: What Future for Africa's Last Colony* (2004). Shelleyyn mukaan Länsi-Saharan valtaus on vaatinut useita tuhansia marokkolaisia sotilaita ja valtauksen aikana alue on tukikohtana noin 65 000 sotilaalle. Armeija oli siis suuri kustannus Marokolle. Shelley väittää myös, että joukkojen korruptiosta ja laittomasta kaupankäynnistä armeijan sisällä liikkui huhuja.¹⁶⁶ Polisarion väitteet siis perustuivat jotakuinkin myös tutkimuksessa esiin nostettuihin asioihin.

Toinen Polisariota kannattava organisaatio, jolla oli YK:ssa puhemahdollisuus, oli Western Sahara Campaign For Human Rights and Humanitarian Relief USA. Myös sen puheenvuoro noudatteli Polisarion linjaa. Organisaation edustaja puhui Marokosta ihmisoikeuksien rikkojana. Hän nosti esiin Marokon toimesta suoritettut ihmisoikeusloukkaukset, kuten juuri siviilien vangitsemisen, vankien kiduttamisen ja oikeudenkäyntien epäämisen vangeilta. Lisäksi puheenvuorossa sanottiin Länsi-Saharan valtausta laittomaksi.¹⁶⁷ Puheenvuorolla siis argumentoitiin sen puolesta, että sekä sota ja Marokon toimet siinä olivat selkeästi laittomia ja ihmisoikeuksia rikkovia. Näin vaikutettiin siihen, kuinka sekä sotaa että Marokon toimia sodassa tulisi määritellä. Näissä puheenvuoroissa Marokko ei ollutkaan positiivinen ja sovitteleva uhri vaan ihmisoikeuksien rikkoja ja laittoman valtauksen ylläpitäjä. Myös tutkimuskirjallisuus tukee tätä näkökulmaa Marokon toimista. Esimerkiksi Zunes ja Mundy tuovat esiin eri ihmisoikeusjärjestöjen, kuten Amnesty Internationalin näkemystä siitä, että Marokko kohteli vankejaan huonosti eikä esimerkiksi antanut vangeille oikeutta kunnolliseen oikeuskäsittelyyn.¹⁶⁸ Näihin vetoavissa puheenvuoroissa Marokosta rakentui aivan toisenlainen julkisuuskuva kuin mitä maa pyrki itse luomaan.

¹⁶⁵ A_C-4_41_SR-15

¹⁶⁶ Shelley, 2004. S. 54–56.

¹⁶⁷ A_C-4_41_SR-12

¹⁶⁸ Zunes & Mundy, 2010. S. 140–150.

5.1.2. Polisario

Toisin kuin Marokon asema kiistan toisena osapuolena, Polisarion osallisuus oli vilkkaamman keskustelun aiheena. Polisarion ja SADR:n toimijuus konfliktissa sekä niiden legitimitettiin saharawien edustajana herätti keskustelua ja kiistelyä YK:ssa. Polisario mainittiin useissa puheenvuoroissa selkeästi kiistan toisena osapuolena ja tämä välittyi myös asiasta tehtyihin päätöslauselmiin. Kaikki eivät kuitenkaan olleet asiasta samaa mieltä. Marokko oli yksi aktiivisimmista keskusteluun osallistujista ja eikä se tunnustanut Polisarion asemaa konfliktin osapuolena. Lisäksi vahvoja kannanottoja aiheeseen tuli muilta Länsi-Saharan alueella toimivilta ja Länsi-Saharan kansaa edustavilta organisaatioilta, kuten Hommes Blues:ilta (Mouvement de Résistance "les hommes bleus") ja AOSARIO:lta (Association des originaires du Sahara anciennement sous domination espagnole). AOSARIO oli Marokon tukema aseellinen ryhmä, joka kamppaili vapauttaakseen pakolaisleirien saharawit, joiden uskottiin olevan Polisarion vankeja. Hommes Bleus oli Marokon puolella perustettu ryhmittymä, joka sekin taisteli Länsi-Saharan vapaudesta. Nämä ryhmät eivät tähdänneet Länsi-Saharan itsenäisyyteen vaan kannattivat Marokon vaatimuksia Länsi-Saharasta. Marokko tukikin molempien järjestöjen toimintaa. Molemmat näistä organisaatioista olivat kuitenkin lyhytikäisiä ja esimerkiksi Hommes Bleus -organisaation edustaja loikkasi lopulta Algeriaan.¹⁶⁹

Länsi-Saharan konfliktista puhuttaessa osapuolten korostaminen puheenvuoroissa oli yleistä, etenkin Polisario-myönteisten valtioiden, kuten Sao Tomé ja Principen puheenvuoroissa. Kannanotot siis alkoivat hyvin usein sillä, että konfliktin osapuoliksi määriteltiin Marokko ja Polisario.¹⁷⁰ Tämä määrittely löytyi myös päätöslauselmista, mikä tarkoittaa sitä, että virallisesti Polisario tunnustettiin konfliktin toisena osapuolena.¹⁷¹ Koska osapuolien määrittely esiintyi useimmissa kannanotoissa, oli sille myös oltava selkeä tarve. Marokon osallisuutta ja roolia ei kukaan kiistänyt YK:ssa käydyssä keskustelussa, joten tarpeen täytyi liittyä Polisarioon. Syy tällä on mahdollisesti se, että Polisarion status osapuolena kiistettiin esimerkiksi Marokon toimesta. Osapuolten korostaminen toimi muistutuksena YK:n virallisesta määritelmästä konfliktin osapuolten suhteen. Toisaalta sen

¹⁶⁹ Zunes & Mundy, 2010. S. 103–104.

¹⁷⁰ Ks. esim. Sao Tome ja Principen puheenvuoro neljännessä komiteassa 21.10.1986 / A_C-4_41_SR-16 sekä Kuuban puheenvuoro neljännessä komiteassa 21.10.1986 / A_C-4_41_SR-16

¹⁷¹ Ks. esim. Päätöslauselma 40/50 / A_RES_40_50

avulla myös ylläpidettiin Polisariion legitimizeettiä, sillä julkiset kannanotot kertoivat organisaatiolle annetusta tuesta. Polisariion asema konfliktin osapuolena ei kuitenkaan ole niin vakaa kuin virallisten päätöslauselmien perusteella voisi ajatella. Puheenvuoroissa esiintyykin sekä Polisariion legitimizeettiä horjuttavaa että sitä vahvistavaa retoriikkaa.

Polisario-myönteiset jäsenvaltiot ottivat ajoittain kantaa Polisariion legitimizeettiin pyrkien vahvistamaan sitä. Tästä hyviä esimerkki on vuodelta 1986 Sao Tomé ja Principen kannanotto aiheeseen, jossa todettiin Polisariion olevan saharoiden laillinen edustaja.¹⁷² Tällaisilla kannanotoilla vahvistettiin Polisariion legitimizeettiä saharoiden edustajana ja toisaalta näin ollen myös konfliktin toisena osapuolena. Lisäksi näin suorilla kannanotoilla osoitettiin selkeästi tukea Polisariolle. Koska puheoikeus on kokouksissa rajattu, ei Polisario päässyt puhumaan samalla tavoin kuin Marokko. Siksi jäsenvaltioiden tuki ja puheenvuorot olivat merkittäviä, sillä ne antoivat ääntä myös Polisariolle. Toisaalta suurin osa julkisen tukensa osoittaneista valtioista oli pieniä, kuten esimerkiksi Sao Tomé ja Príncipe, joka oli yksi Polisariion äänekkäimmistä tukijoista. Tuen merkitys oli kuitenkin enemmän symbolinen, sillä pienten valtioiden vaikutusmahdollisuudet YK:ssa olivat suurvaltoihin nähden heikkoja. Niiden merkitys oli kuitenkin juuri siinä, että ne toivat Polisariion näkemystä esiin sen puolesta.

Selkeimmin puheenvuoroissaan Polisariion ja SADR:n legitimizeetin kiistivät edellä mainitut AOSARIO ja Hommes Bleus. Molemmat organisaatiot pitivät puheenvuorot neljännessä komiteassa marraskuun alussa 1985. Sekä AOSARIO että Hommes Bleus viittasivat itseensä Länsi-Saharan asukkaiden edustajina ja puheenvuoroissaan kiistivät Polisariion edustavan kaikkia saharalaisia. Puhuessaan itsestään ja omasta legitimizeetistään organisaatiot kertoivat olevansa esimerkiksi vapaiden saharalaisten edustajia.¹⁷³ AOSARIO:n edustaja sanoi esimerkiksi näin: “...AOSARIO did not recognize the right of anyone to speak on behalf of the population of Western Sahara...”¹⁷⁴. Myös Hommes Bleus:n puheenvuorossa puhuttiin Polisariosta: “...the Frente Polisario enjoyed no credibility with the Saharan population...”¹⁷⁵. Puheenvuoroissa kiistettiin Polisariion legitimizeettiä saharoiden edustajana epäsuorasti ja suorasti. AOSARIO esittää, että se länsisaharalaisten yhtenä

¹⁷² A_C-4_41_SR-16

¹⁷³ A_C-4_40_SR-15

¹⁷⁴ Ahmed Rachid, AOSARIO, puhe neljännelle komitealle 4.11.1985 / A_C-4_40_SR-15

¹⁷⁵ Taquiollah Maalainine, Hommes Bleus, puhe neljännelle komitealle 4.11.1985 / A_C-4_40_SR-15

edustajana ei tunnusta kenenkään oikeutta puhua kaikkien puolesta. Vaikka viittaus pysyi yleisellä tasolla, kohdistettiin se kuitenkin juuri Polisariolle. Tällä kerrotaan, että kaikki länsisaharalaiset eivät ole Polisarioon takana. Hommes Bleus puolestaan taas suoraan kiisti sen, että Polisario nauttisi länsisaharalaisten luottamusta.

Näiden kahden puheenvuoron avulla myös kerrottiin, ettei Polisario suinkaan ollut ainoa, saati oikea saharalaisten edustaja, sillä myös muut organisaatiot identifioituivat saharalaisten virallisiksi edustajiksi. AOSARIO:n edustaja Rachid esimerkiksi totesi: *“.../ appear here today on behalf of a population the vast majority of which live in complete freedom in the Saharan provinces of Morocco...”*¹⁷⁶. Samalla tällä lauseella viitattiin myös siihen, että pakolaisleirien saharawit eivät olisi vapaita. Polisario ei siis tosiasiaa olisi saharawien edustaja vaan osa vankileirejä ylläpitävää organisaatiota. Polisariolla ei näin ollen olisi todellista mandaattia edustaa saharaweita.

Myös tutkimuskirjallisuus tuo esiin sen, että leirejä käytettiin politiikan välineenä puolin ja toisin Länsi-Saharan konfliktissa. Esimerkiksi Aomar Boum kirjoittaa teoksen *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics* (2014) luvussa *Refugees, Humanitarian Aid, and the Displacement Impasse in Sahrawi Camps* siitä, kuinka molemmat osapuolet käyttivät leirejä osana omaa retoriikkaansa. Artikkelissa esitetään, että Marokko kuvasi leirejä Algerian valvonnassa oleviksi vankileireiksi. Kertomalla leireistä näin se kuvasi Polisariota järjestönä, joka oli vanginnut edustamansa kansan leireille. Polisario taas Boumin mukaan kuvasi leirejä positiivisessa valossa ja korosti esimerkiksi siellä tarjottua koulutusta ja hallintoa. Kuvaamalla leirejä näin Polisario korosti sen valmiutta valtion perustamiseen, sillä leireille oli luotu esimerkiksi toimiva koulutusjärjestelmä.¹⁷⁷ Myös YK:ssa käydyssä keskustelussa käytettiin siis myös tätä tutkimuskirjallisuudessa esiin nostettua leirien politisointia esimerkiksi juuri AOSARIO:n toimesta. Näihin kuitenkin vain viitattiin AOSARIO:n tavoin eikä niitä suoraan käytetty politiikan välineenä YK:ssa käydyssä keskustelussa.

Näissä puheissa sekä muutamissa muissa kannanotoissa Polisario yhdistettiin Algeriaan. Esimerkiksi Aosarioon ja Hommes Bleus`n puheissa Polisarioon viitattiin Algerian

¹⁷⁶ Ahmed Rachid, AOSARIO, puhe neljännelle komitealle 4.11.1985 / A_C-4_40_SR-15

¹⁷⁷ Boum, 2014. S. 270–274.

salajuonena ja sen sanottiin olevan osa Algerian armeijaa.¹⁷⁸ AOSARIO esimerkiksi kertoi Polisariön yhteydestä Algeriaan näin:

*...The so-called Frente Polisario established in 1974 in Algiers, and the Saharan Arab Democratic Republic (SADR)... were the artifacts of a few influential Algerians who, unscrupulously and for specific ends, had manipulated ... the Saharans and hundreds of inhabitants of Western Sahara...*¹⁷⁹

Sekä

*...Polisario did not control any territory and was only extension of the Algerian government...*¹⁸⁰

Myös Hommes Bleusin edustaja vahvisti samaa kerrontaa Polisariosta:

*...the Algerian authorities had then interfered with that peaceful process by creating a movement entirely in its pay...it (Polisario) was a band of mercenaries established on Algerian territory, trained and armed by Algeria, and dedicated to serving Algeria's aim of destabilizing the region...*¹⁸¹

Polisariön yhdistäminen puheissa ja kannantotoissa Algeriaan toimi keinona vähentää sen legitimitettiin sekä sodan osapuolena että saharoiden edustajana. Ollakseen uskottava toimija, pitäisi Polisariön olla myös itsenäinen toimija. Polisariön taistelun motiiveja kyseenalaistettiin etenkin Hommes Bleus:n puheenvuorossa, jossa Polisario kuvataan Algerian agendan puolesta taistelevaksi palkkasotilaista koostuvaksi ryhmäksi. Kyse ei siis olisikaan vapaustaistelusta vaan toiminnan motiivina olisi raha ja Algeriaa kohtaan tunnettu lojaliteetti. Tämä söi pohjaa Polisariön toimilta. Jos Polisario ei ollutkaan saharoiden edustaja, saati toimi itsenäisesti, ei sillä esimerkiksi ollut yhtä lailla paikkaa yhteisissä neuvottelupöydissä. Ajaakseen uskottavasti saharoiden itsemääräämisoikeutta eteenpäin, tulisi sillä olla legitimitetti edustaa heitä.

¹⁷⁸ A_C-4_40_SR-15

¹⁷⁹ Hra Ahmed Rachid, AOSARIO. Puhe neljännelle komitealle 4.11.1985./ A_C-4_40_SR-15

¹⁸⁰ Hra Ahmed Rachid, AOSARIO. Puhe neljännelle komitealle 4.11.1985./ A_C-4_40_SR-15

¹⁸¹ Taquiollah Maalainine, Hommes Bleus, puhe neljännelle komitealle 4.11.1985/ A_C-4_40_SR-15

Näillä argumenteilla Algeria pyrittiin nostamaan konfliktin toiseksi osapuoleksi Polisarion sijaan, sillä kuten lainauksista käy ilmi, Algerian toimintaa konfliktin käynnistämisessä korostettiin samalla kun Polisarion toiminta siirrettiin Algerian vastuulle. Algeria nähtiin konfliktin aloittajana ja näin myös konfliktin toisena osapuolena. Tämä nousi AOSARIO:n ja Hommes Bleus:n puheissa esiin. AOSARIO:n edustaja Ahmed Rachid sanoo esimerkiksi suoraan: “...if there was a conflict in the Sahara, it was because the Algerian Government had hegemonist intentions in the area...”¹⁸². Syy konfliktista asetetaan suoraan Algerialle.

Se, millainen osapuoli Polisario on kiistassa ollut, herätti vähemmän keskustelua kuin kysymys Marokon roolista, mutta myös Polisarion kohdalla tämä aihe nousi joissain puheissa esiin. Keskustelun vähyyteen vaikutti esimerkiksi se, ettei Polisarion edustajilla ollut mahdollisuutta osallistua keskusteluihin samalla mitalla kuin Marokolla ja näin aktiivisesti vaikuttaa YK:ssa. Jäsenvaltiona Marokolla taas oli mahdollisuus osallistua jokaiseen kokoukseen, jossa Länsi-Saharan konfliktia käsiteltiin, kun Polisario pääsi paikalle vain kutsuttuna¹⁸³. Näin YK:n rakenteet vaikuttivat merkittävästi siihen, kenen kanssa keskustelua käytiin ja kuka sai äänensä kuuluviin järjestössä. Toiseksi Polisarion kriittinen kommentointi oli vähäisempää kuin Marokon, sillä iso osa negatiivissävytteisestä kommentoinnista on kohdistunut muualla, esimerkiksi Algeriaan.¹⁸⁴

Polisarion toimintaa on käsitelty myönteisestä näkökulmasta tuotu jonkin verran. Näissä puheenvuoroissa Polisariota kuvattiin yhteistyöhaluiseksi ja dialogiin valmiiksi osapuoleksi. Esimerkiksi Algeria piti Polisariota puoltavia puheenvuoroja, joissa se kuvasi Polisarion positiivista asennetta esimerkiksi näin: “...responsible attitude of the Frente Polisario...”¹⁸⁵. Lisäksi esimerkiksi Kuuba nosti samanlaista näkökulmaa esiin joissain omissa kannantotoissaan esimerkiksi näin: “...paid (Cuba) tribute to the noble attitude of courage and tenacity displayed in the fourth Committee by the young representative of Western Sahara (Polisario)...”¹⁸⁶. Näissä kannanotoissa tuotiin esiin jäsenmaiden tyytyväisyys Polisarion asenteeseen sekä sen esiintymiseen YK:n komiteoissa (Kuuba) että yleisemmin sen toimintaan konfliktin osapuolena.

¹⁸² Ahmed Rachid, AOSARIO, puhe neljännelle komitealle 4.11.1985 / A_C-4_40_SR-15

¹⁸³ Peterson, 2006. S. 55–57.

¹⁸⁴ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹⁸⁵ Hra Djoubi, Algeria, puhe neljännelle komitealle 20.10.1986. / A_C-4_41_SR-15

¹⁸⁶ Hra Oramas Oliva, Kuuba, puhe neljännelle komitealle 4.11.1985. / A_C-4_40_SR-15

Myös Polisarion taistelu Marokkoa vastaan sai osakseen huomiota, sillä muutamissa puheenvuoroissa viitattiin sotaan oikeutettuna taisteluna, jossa panoksena oli vapaus, itsenäisyys ja suvereniteetti.¹⁸⁷ Esimerkiksi Panaman edustaja Hra Martinez sanoi neljännelle komitealle, että *"...(Panama) would continue to support the Saharan people in their just struggle for independence, self-determination, freedom sovereignty and territorial integrity..."*¹⁸⁸. Puheenvuorossa mainitut arvot korostivat Polisarion toiminnan motiiveja, mutta ne ovat myös YK:n keskeisiä arvoja ja toimintaperiaatteita, jotka tuodaan järjestön toimintaa määräävässä peruskirjassa esiin. Heti peruskirjan ensimmäisessä artikkelissa kirjoitetaan, että YK:n päämääränä on *"kehittää kansakuntien välillä ystävällisiä suhteita, jotka perustuvat kansojen yhtäläisten oikeuksien ja niiden itsemääräämisoikeuden periaatteen kunnioittamiseen"*¹⁸⁹. Lisäksi artikkelissa 55 sanotaan, että kansainvälinen yhteistyö perustuu yhtäläisiin oikeuksiin ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen¹⁹⁰. Puheenvuorossa ikään kuin muistutetaan kuulijoita näistä arvoista ja tuodaan esiin niiden puolustamisen oikeutusta. Tällä retoriikalla vedottiin siis YK:n perusarvojen noudattamiseen ja oikeutettiin Polisarion toimintaa niiden avulla.

Omassa puheenvuorossaan Polisario otti vahvasti kantaa Marokon toimien lisäksi myös omaan näkökulmaansa konfliktista ja omasta toimijuudestaan sen aikana. Polisario korosti esimerkiksi marokkolaisten oloja Polisarion vankeina kertomalla heille tarjotusta koulutuksesta ja terveydenhuollosta. Puheenvuorossa sanottiin vankien esimerkiksi opettelevan lukutaitoa, saavan postia ja viettävän vapaa-aikaa pelien parissa: *"...Frente Polisario afforded decent treatment to its Moroccan prisoners, who were learning to read, playing games, receiving mail and being visited by various humanitarian bodies and the international press..."*¹⁹¹. Puheenvuorossa kerrottiin Polisarion kohtelevan vankejaan hyvin ja inhimillisesti sekä mahdollistavan vankien kehityksen. Lisäksi huomioitiin se, että Polisario päästi ulkopuolisia tarkkailijoita vankien luokse. Polisario siis korosti itseään humanitaarisena toimijana ja toi esiin yhteistyönsä muiden organisaatioiden kanssa. Samalla luotiin kontrastia Marokon ja Polisarion välille, sillä puheenvuorossa tuotiin esiin se, että Marokko ei päästänyt tarkkailijoita sahwari-vankien luokse: *"...and resists fact-finding*

¹⁸⁷ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986. Ks. Esim. A_C-4_41_SR-14 / Panaman puheenvuoro.

¹⁸⁸ Hra Martinez, Panama, puhe neljännelle komitealle 21.10.1986. / A_C-4_41_SR-14.

¹⁸⁹ Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, 1 artikla, kohta 2.

¹⁹⁰ Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, 55 artikla.

¹⁹¹ Hra Mansour, Frente Polisario, puhe neljännelle komitealle 20.10.1986 / A_C-4_41_SR-15

visits...”¹⁹². Näin osoitettiin, että Polisario on yhteistyökykyisempi kuin Marokko. Puhe otti siis kantaa sekä ihmisoikeuksien kunnioitukseen sodassa sekä yhteistyökykyyn tarkkailijaorganisaatioiden kanssa.

Yhteistyön ja ihmisoikeuksien lisäksi Polisarion edustaja korosti puheenvuorossaan organisaationsa mandaattia sahraweiden edustajana. Tämä tuotiin esiin esimerkiksi toteamalla, että organisaatio ei tarvitse tunnustusta Marokolta, koska sillä oli jo sekä sahraueilta että kv-yhteisöltä saatu mandaatti edustaa kansaansa:

”...Frente Polisario was the authentic and legitimate representative of the Saharan People...” ja ”...In fact, Frente Polisario did not need to be recognized by Morocco, since it was recognized by its own people and by international community...”¹⁹³.

Näillä argumenteilla vietiin pohjaa niiltä puheenvuoroilta, joissa kiistettiin Polisarion legitimitettä. Näin tuodaan esiin se, että oman kansan mandaatti riitti, eikä tunnustusta esimerkiksi Marokon toimesta siksi tarvittu. Lisäksi kansainvälisen yhteisön tunnustuksilla vahvistettiin mielikuvaa Polisariosta ja SADR:sta virallisina toimijoina, valtiona ja legitiiminä toimijana myös kansainvälisellä areenalla. YK perustettiin juuri suvereenien valtioiden yhteistyön ylläpitäjäksi, kuten sen peruskirja kertoo¹⁹⁴. Siksi SADR:n legitimitetin korostaminen oli tärkeää, sillä SADR ei ollut YK:n jäsenvaltio kuten Marokko suvereenina valtiona oli. Siksi Marokon asema YK:ssa oli vahvempi ja valtasuhteet olivat Polisariolle negatiiviset. Mandaatin vahvistaminen ja muiden hyväksynnän korostaminen vahvistivat Polisarion asemaa YK:n sisällä. Puheenvuorot olivat myös vahvempi- ja suurempisanaisia, kuin esimerkiksi jäsenvaltioiden puheet. Kun puheenvuoroja oli harvoin, tuli ne käyttää mahdollisimman tehokkaasti vaikuttamaan muiden mielikuviin konfliktin osapuolista. Lisäksi tutkimuskirjallisuudessa on todettu, että yksi Polisarion ulkopoliittikan kulmakivistä oli hankkia tunnustuksia muilta valtioilta SADR:lle. Hyväksyntä oli pitkälti myös symbolista etenkin silloin kun kyseessä olivat pienet valtiot.¹⁹⁵ Tämä tutkimuskirjallisuudessa esiin nostettu ulkopoliittinen strategia näkyi siis myös Polisarion puolustaessa omaa legitimitettiään YK:ssa.

¹⁹² Hra Mansour, Frente Polisarioa, puhe neljännelle komitealle 20.10.1986 / A_C-4_41_SR-15

¹⁹³ Hra Mansour, Frente Polisarioa, puhe neljännelle komitealle 20.10.1986 / A_C-4_41_SR-15

¹⁹⁴ Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, 1 artikla, kohta 2.

¹⁹⁵ Zunes & Mundy, 2010. S. 123–125.

Kuten aiemmin on todettu, negatiivinen kommentointi Polisariosta ja sen toimista oli huomattavasti vähäisempää kuin mitä se oli Marokon toimien osalta. Kommentointi jäi pitkälti AOSARIO:n ja Hommes Bleus:n puheenvuoroihin sekä aivan muutamiin Marokon kommentteihin. Muut jäsenvaltiot pidättäytyivät negatiivisesta kommentoinnista.¹⁹⁶ Jäsenvaltioiden oli konfliktin luonteesta johtuen vaikeampi kommentoida Polisariota negatiivisesti, sillä aihetta käsiteltiin kolonisaation purkamisen näkökulmasta ja näin katsottuna Polisario oli konfliktin altavastaaja ja jopa joidenkin näkökulmasta uhrin asemassa. Näiden seikkojen vuoksi sen kritisointi oli hankalaa myös valtioiden oman julkisuuskuvan vuoksi.

Tutkimuskirjallisuudessa tuodaan esille, että Marokko kritisoi Polisariota ja esimerkiksi järjestön Algeriassa sijaitsevia pakolaisleirejä äänekkäästi¹⁹⁷. Marokon voisi kuvitella siis olleen Polisariota suurin kritisoija myös YK:ssa käydyssä keskustelussa, mutta näin ei kuitenkaan suoranaisesti puheiden perusteella ollut. Miksi Marokko ei omissa puheenvuoroissaan kritisoinut Polisariota tai sen toimia sodan aikana? Marokon strategia näyttää olleen toinen. Vaikka muutamissa puheenvuoroista Marokon edustajat kritisoivat Polisariota, oli Polisariota legitimitietin kiistäminen muiden toimijoiden avulla ollut päällimmäinen keino viedä Polisariota toimiltaan pohjaa. Marokko kohdisti kritiikin Polisariota sijaan Algeriaan ja pyrki luomaan huonoa mielikuvaa maasta.¹⁹⁸ Polisariota toimien suora kommentointi olisi ristiriidassa sen legitimitietin kieltämisen kanssa. Jos, kuten yllä mainittu, Polisario on Algerian juoni, tulee kritiikki kohdistaa Algeriaan, ei Polisarioon.

5.1.3. Algeria

Algerian rooli konfliktissa ja etenkin siitä käydyissä keskusteluissa on yksi mielenkiintoisimmista. Vaikka keskustelu sen osalta oli vähäistä ja rajoittui sekä Marokon että sen tukemien organisaatioiden AOSARIO:n ja Hommes Bleus:n puheenvuoroihin, toi se keskusteluun erilaisen näkökulman ja tavan käsittää konfliktia. Virallisissa päätöslauselmissa Algeriaa ei mainittu osapuolena, mutta silti Algerialla oli roolinsa myös virallisissa prosesseissa, kuten konfliktin rauhanneuvotteluissa.¹⁹⁹ Myös tutkimuskirjallisuudessa on kiistely Algerian roolista liittyen sekä sotatoimiin että konfliktiin

¹⁹⁶ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹⁹⁷ Zunes & Mundy, 2010. S. 112–114.

¹⁹⁸ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

¹⁹⁹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986. /ks. Esim. A_RES_40_50

kokonaisuudessaan. Zunes ja Mundy argumentoivat kirjassaan *Western Sahara: War, Nationalism and Conflict Irresolution* sen puolesta, että Algerian roolia sodassa on aiemmin liioiteltu ja sen osallistuminen olisi ollut pääasiassa pakolaisten auttamista ja leirien sallimista omalla alueellaan. Zunes ja Mundy argumentoivat, että sotaa ei aikaansaanut ja ylläpitänyt Algeria vaan sahwawi nationalismi, joka kasvoi sodan pitkittyessä. Vaikka kirjassa ei kiisteta esimerkiksi Algerian antamaa sotilaallista tukea, sanotaan sitä kuitenkin yleisesti liioitelluksi.²⁰⁰

Algeria tukikin sahwaweita monin tavoin, eikä se pyrkinyt piilottamaan asiaa. Algeria tarjosi pakolaisleireille alueet ja antoi niille itsehallintoasemaan. Sahrawit saivat kouluttua Algeriassa ja heille annettiin pääsy esimerkiksi Algerian yliopistoihin. Lisäksi Algeria antoi aseellista tukea sekä koulutti Polisariion joukkoja. Algerian apu Polisariolle ja sahwaweille oli siis mittavaa. Lisäksi sahwawit saivat Algerian passin (humanitaarinen passi) ja mahdollisuuden matkustaa ja asua Algeriassa myös leirien ulkopuolella.²⁰¹ Algerian aseellinen avunanto Polisariolle oli sodan jatkamisen kannalta elintärkeä tuki.²⁰²

Vaikka myös Zunes ja Mundy ovat todenneet Algerian avun Polisariolle olleen ja olevan suurta, kiistävät he näkemyksen siitä, että Algeria tavalla tai toisella olisi kiistan osapuoli.²⁰³ Toisaalta taas esimerkiksi teoksessa *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism, and Geopolitics* (2014) tuodaan esille vastakkainen näkökulma. Kirjassa Algerian tukea ja sen merkitystä Polisariolle nostetaan esiin yhtenä konfliktin jatkumisen ja nykyisen pattitilanteen syynä. Kirjassa argumentoidaan, että tukemalla Polisariota Algeria pyrki vahvistamaan omaa asemaansa Saharassa ja takaamaan etuuksiaan siellä, esimerkiksi pääsyn Atlantin rannikolle Länsi-Saharan läpi. Luvussa *The Algerian Foreign Policy*, jonka Laurence Aïda Ammour esittää, että taistelussa Saharasta päätekijät olivat Marokko ja Algeria. Syynä väitetään olleen alueiden epätasainen jakautuminen kolonialismin purkautumisen yhteydessä sekä Algerian omat geopoliittiset intressit alueella.²⁰⁴ Vaikka tutkimuksissa yhteistä on se, että ne myöntävät tuen, jota Algeria Polisariolle antaman tuen, tämän tuen painoarvosta ollaan eri mieltä. Osa tutkijoista, kuten Zunes ja Mundy, näkevät sen tärkeänä, mutta eivät kuitenkaan sahwaweidan ja Polisariion omaa toimintaa

²⁰⁰ Zunes & Mundy, 2010. S.17–20 ja 256–257.

²⁰¹ Lagdaf & Flici, 2020. S. 251–265.

²⁰² Zunes & Mundy, 2010. S.17.

²⁰³ Zunes & Mundy, 2010. S. 256–257.

²⁰⁴ Ammour, 2014. S. 108.

merkittävämpänä, eikä Algeriaa mielletä konfliktin osapuoleksi. Toiset taas näkevät Algerian avun ja tuen olevan ainakin osasyys kriisin ratkaisemattomuuteen ja pitävät Algeriaa kriisin yhtenä osapuolena. Myös Marokko jakaa tämän näkökulman.

Marokon puheenvuoroista kävi selvästi esiin, että maa näki Algerian konfliktin toisena osapuolena. Marokon näkökulma tuli esiin muun muassa sen edustajan puhuessa konfliktin syistä. Esimerkiksi puheessaan neljännelle komitealle marraskuun alussa 1985 Marokon edustaja kertoi, ettei Länsi-Saharan konfliktia olisi syntynyt ilman Algerian puuttumista Madridin sopimukseen. Syyksi puuttumiselle esitettiin Algerian geopolittista intressit alueella:

*...the representative of Algeria had declared to the Security Council in 1975 that the question of Western-Sahara jeopardized that country's "geopolitical interests"...If Algeria had not opposed the Madrid agreement of 1975, the problem of western-Sahara would no longer exist...*²⁰⁵.

Tässä kommentissa konfliktin kerrottiin alkaneen Algerian vastustuksesta ja näin syy sen alkamiselle laskettiin Algerian harteille. Nostamalla Algeria syylliseksi vietiin vastuuta pois Marokon toimilta. Lisäksi puhe antoi ymmärtää, että Algeria pyrki vaikuttamaan myös turvallisuusneuvostoon vuoden 1975 aikana omien geopolittisten intressiensä edistämiseksi Länsi-Saharan konfliktissa. Algeriasta annetaan kuva konfliktin aktiivisena ja sitä ylläpitävänä osapuolena. Lisäksi puhuessaan rauhanneuvotteluista Marokon edustaja totesi neljännelle komitealle:

*...Morocco had never been opposed to direct negotiations. It had been engaged in talks for some time with the Algerian Government... The problem was one for the two countries alone...*²⁰⁶

Puheessa Marokon edustaja siis suoraan kertoi ongelman olevan Algerian ja Marokon välillä sekä viittaa neuvotteluihin myös näiden kahden valtion välisenä. Tämän kaltaisilla kannanotoilla Polisario jätettiin konfliktin ulkopuolelle ja Marokon kanta Algerian osallisuudesta tuotiin suoraan esiin.

²⁰⁵ Hra Haddaoui, Marokko. Puhe neljännelle komitealle 7.11.1985 / A_C-4_40_SR-19.

²⁰⁶ Hra Filali, Marokko. Puhe neljännelle komitealle 5.10.1985. / A_C-4_40_SR-16.

Puhuessaan Polisariosta Marokko esimerkiksi totesi näin: "...*The movement (Polisario) had been created, organized and financed by a foreign Power to serve unacknowledged purposes...*"²⁰⁷ viitaten selkeästi Algeriaan tänä ulkovaltana. Marokon näkemystä Algerian osallisuudesta vahvistettiin myös niin, että Marokon edustajat viittasivat Algeriaan, eivät Polisarioon, puhuessaan konfliktista. Myös tutkimuskirjallisuudessa Marokon ja Algerian välisistä suhteista on todettu, että Marokko näki juuri Algerian konfliktin toisena osapuolena ja näin tukee tätä tulkintaa puheista. Esimerkiksi Souadou Lagdaf ja Nardjes Flici kirjoittavat teokseen *Politics of Algeria* kirjoittamassaan luvussa Algeria and the Conflict in Western Sahara: Principles and Geopolitics, että Marokko halusi neuvotella juuri Algerian kanssa Polisarian sijaan. Teoksen mukaan tämä ei johtunut ainoastaan siitä, kuinka Marokko näki Polisarian Algerian juonena, vaan myös Algerian vaikutusvallasta kansainvälisen politiikan saralla. Lisäksi vaikutusta oli sen geopoliittisesti tärkeällä asemalla Pohjois-Afrikassa. Algeria on suuri valtio, jolla on pitkä raja Marokon kanssa, sekä suuret sotilaalliset resurssit. Algeria sijaitsee Afrikan, Euroopan ja Lähi-Idän risteyksessä pitäen yllä suhteita joka suuntaan. Se on Marokolle varteenotettava ja vaikutusvaltainen uhka. Marokon näkemyksen Algeriasta konfliktin toisena osapuolena nähdään olleen yksi ratkaisemattomuuteen vaikuttaneista tekijöistä.²⁰⁸

Marokon lisäksi myös sen tukemat organisaatiot AOSARIO ja Hommes Bleus toivat esiin Algerian osallisuutta omissa puheenvuoroissaan samalla kun kielsivät Polisarian legitimitetin konfliktin osapuolena. Näissä puheenvuoroissa Polisarioon viitattiin juuri Algerian juonena sekä Algerian perustamana organisaationa.²⁰⁹ Nämä organisaatiot tukivat Marokon näkökulmaa Algeriasta konfliktin osapuolena. Koska organisaatiot olivat Marokon tukemia, ei ole yllättävää, että ne toivat puheissaan esiin Marokon hyväksymää kantaa. Niiden puheenvuorot olivat selkeästi voimakkaampia kuin Marokon. Järjestöinä niillä ei ollut jäsenvaltion asemaa, eivätkä keskustelun kohteliaisuudet siksi velvoittaneet niitä samalla tavoin kuin jäsenvaltioita. Siksi niillä oli mahdollisuus tuoda kantansa jäsenmaita suuremmin esiin.

²⁰⁷ Hra Filali, Marokko. Puhe neljännelle komitealle 5.10.1985. / A_C-4_40_SR-16.

²⁰⁸ Lagdaf & Flici, 2020. S. 251–265.

²⁰⁹ A_C-4_40_SR-15.

Konfliktin syiden lisäksi Marokko viittasi Algeriaan usein rauhanprosessin hidastajana. Tämä tuotiin esiin etenkin käyttämällä OAU:ta esimerkkinä:

*...Two weeks after the peace plan had been adopted, however, Algeria had manoeuvred with OAU to have a "Saharan Republic" admitted to that Organization. That was the reason for the impasse...*²¹⁰

Marokko esitti rauhan hidastuneen ja OAU:n rauhanvälityksen epäonnistuneen Algerian vuoksi, sillä Algeria pyrki vaikuttamaan OAU:n mielipiteeseen SADR:sta. Marokko esimerkiksi sanoi, että Algeria juonitteli SADR:n hyväksymisen OAU:n jäseneksi. Tällaisella kerronnalla vieritettiin vastuu Marokon OAU:sta eroamisesta Algerian kontolle. Kuten aiemmin on todettu, Marokko puhui omasta osuudestaan OAU-erossa "ainoana mahdollisena ratkaisuna". Toisin sanoen Marokko joutui omasta mielestään toimimaan kädet sidottuna. Tällaisella kerronnalla aktiivinen toimijuus eroon johtaneissa tapahtumissa pyrittiin antamaan Algerialle. Samalla annettiin myös ymmärtää, että ilman tällaisia toimia OAU:n ratkaisuyrityksen ja rauhanvälitys olisivat onnistuneet.

Vaikka muut jäsenmaat mainitsivat Algerian vain muutamissa puheenvuoroissaan, otti esimerkiksi Yhdysvallat kantaa Algerian osuuteen sivulauseissa. Esimerkiksi yhdessä puheistaan maan edustaja toivoi, että konfliktiin löytyisi sekä Algeriaa että Marokkoa tyydyttävä ratkaisu: "...the delegation had hoped for a consensus resolution acceptable to both Algeria and the Kingdom of Morocco..."²¹¹. Tämänkaltaisissa lausunnoissa ei otettu suoraan kantaa konfliktin osapuoliin, mutta se tuotiin epäsuorasti ilmi. Esimerkiksi Polisariota tyydyttävästä ratkaisusta ei tässä puhuttu, jolloin sen roolia konfliktin osapuolena ei myönnetty. Samalla taas korostettiin Algerian roolia, sillä jos sitä tyydyttävää ratkaisua ei saataisi, ei konflikti ratkeaisi. Aiemmassa tutkimuksessa ei olla otettu kantaa juurikaan siihen, kuinka esimerkiksi turvallisuusneuvoston jäsenet näkivät konfliktin osapuolet. Mielenkiintoista onkin, että juuri Yhdysvallat, jolla on suuri vaikutusvalta maailmanpolitiikassa ja turvallisuusneuvostossa, näki Algerian konfliktin toisena osapuolena. Tämä oli merkittävää konfliktin ratkaisulle, sillä näkemyserot konfliktin osapuolista ulottuivat selkeästi myös turvallisuusneuvostoon ja YK:n konflikteja ratkaiseviin elimiin, ei ainoastaan osapuolten välille.

²¹⁰ Hra Haddaoui, Marokko. Puhe neljännelle komitealle 7.11.1985. / A_C-4_40_SR-19-EN.

²¹¹ Hra Walters, Yhdysvallat. Puhe neljännelle komitealle 22.10.1986 / A_C-4_41_SR-18.

Marokon ja sen tukijoiden puheenvuoroista huolimatta Algeriaa ei kuitenkaan virallisissa lausunnoissa tai päätöslauselmissa nostettu konfliktin osapuolena esiin²¹². Vaikka erimielisyydet konfliktin osapuolista ylettyivät turvallisuusneuvostoon saakka, ei kiistanalainen asetelma päässyt virallisiin päätöslauselmiin. Selkeästi yleiskokouksen enemmistö oli samaa mieltä konfliktin osapuolista. Kuitenkin tässä voi olla yksi syy sille, miksi Länsi-Saharan konfliktia käsiteltiin hyvin vähän, jos ollenkaan turvallisuusneuvostossa vuosina 1985–1986. Mahdollisesti neuvosto ei päässyt yksimielisyyteen siitä, kenen välillä konflikti oli.

Virallisista kannoista huolimatta Algerialla oli selkeä rooli esimerkiksi rauhanneuvotteluissa. Kuten YK:n pääsihteeri vuoden 1986 raportissaan kertoi, otettiin Algeria mukaan rauhanneuvotteluihin tarkkailijaosapuolena yhdessä Mauritanian kanssa.²¹³ Algerialla oli siis pääsy kuitenkin niihin pöytiin, joissa rauhasta sovittiin. Algerian nostaminen mukaan saattoi johtua juuri Marokon näkökulmasta ja halusta neuvotella nimenomaan Algerian kanssa.

YK organisaationa on rakennettu ajatuksella, että se toimii valtioiden välisten konfliktien sovittelijana ja kansainvälisen politiikan alustana. Siksi konfliktin määrittely Marokon ja Algerian väliseksi sopi hyvin YK:n kontekstiin. Länsi-Saharan konflikti ei ole perinteinen kahden valtion välinen konflikti ja siksi sen sovittelu YK:n kontekstissa on haastavaa. YK:n rakenteet vaikuttivat siihen, että Algeria nostettiin keskusteluissa näin vahvasti esiin ja Polisariion mandaattia pyrittiin kiistämään.

Osapuoli tai ei, Algeria oli kiinnostunut konfliktista ja sen ratkaisusta alusta saakka ja kutsu rauhanneuvotteluihin oli varmasti mieluinen. Algerian kiinnostus ja suhtautuminen konfliktiin olivat seurausta pitkään jatkuneesta rajakamppailusta alueella. Kiistat olivat rajuja etenkin Marokon kanssa ja maiden välillä oli pitkä vastakkainasettelun kausi. Jo vuosi Algerian itsenäistymisen jälkeen ajautui maa rajakiistaan Marokon kanssa. Lisäksi maiden välillä käytiin varustelukilpailua ja rajat laitettiin kiinni pitkään niitä koskevista konflikteista johtuen. Rajakamppailut, alueen rauhattomuus ja muut rajakiistat aiheuttivat painetta Algerian omille rajoille, eivät ainoastaan sen naapurialueille.²¹⁴ Algeria myös osoitti kiinnostuksensa YK:ssa

²¹² UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

²¹³ A_41_673

²¹⁴ Lagdaf & Flici, 2020. S. 251–265.

ja oli yksi äänekkäimmistä Polisariion tukijoista aiheesta käydyssä keskustelussa. Miksi se otti näin äänekkäästi kantaa kriisiin?

Algerian toimet olivat myös linjassa YK:n aiempien päätöslauselmien kanssa liittyen sekä Länsi-Saharaan että kolonialismin purkamiseen (1514), joten sen kiinnostuksen voidaan sanoa johtuneen näiden päätöslauselmien noudattamisesta. Algerian Polisariolle antama tuki liittyi myös sen omaan menneisyyteen siirtomaana. Algerian kolonialistinen menneisyys oli rankka ja verinen samoin kuin sen taistelu itsenäistymisestä. Se sai kuitenkin apua itsenäistymispyrkimyksiinsä alueen muilta toimijoilta. Länsi-Saharan konfliktissa se toimi itse vastaavana tukena Polisariolle, joka ei suinkaan ollut ainoa Algerian tukema itsenäisyysliike. Algeria on tukenut liikkeitä esimerkiksi Kanariansaarilla ja muualla Afrikassa, sekä antanut tukensa palestiinalaisille. Polisariion tukeminen on siis vain osa Algerian vapautusliikkeitä tukevaa politiikkaa ja arvopohjaa.²¹⁵

5.1.4. Mauritania

Mauritania oli selkeästi osapuolena Länsi-Saharan konfliktissa sen alusta vuoteen 1979 saakka. Mauritania vaati aluetta yhdessä Marokon kanssa ja osallistui alueen valtaamisesta käytyyn sotaan. Maa solmi Polisariion kanssa rauhan, luopui Länsi-Saharan aluetta koskevista vaateistaan ja poistui sodasta kuitenkin jo vuonna 1979.²¹⁶ Syynä Mauritanian kiinnostukseen Länsi-Saharaan oli sekä alueen geopoliittinen asema että Mauritanian omat resurssit. Mauritania sijaitsee Pohjois-Afrikassa Algerian ja Marokon välissä. Marokosta maata erottaa vain konfliktin keskiössä oleva Länsi-Saharan alue. Mauritania on resursseiltaan vähäinen alue, joka koostuu pääasiassa aavikosta. Lisäksi sen kansalaiset ovat moninainen joukko ja tämä moninaisuus on aiheuttanut sisäistä epävarmuutta. Nämä seikat jättivät Mauritanian alttiiksi vahvempien rajanaapurien vaikutuksille ja intresseille alueella. Mauritanian alue olikin osa Marokon unelmaa Suur-Marokosta. Marokon ja Mauritanian valtasuhteet ovatkin aina olleet epätasapainossa Marokon hyväksi. Toisaalta Mauritanian resursseista tärkeimpiä ovat olleet sen diplomaattiset suhteet ja etenkin sen suhteet Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan maiden kanssa. Siksi se oli Marokolle hyvä liittolainen painostamaan Espanjaa suostumaan Länsi-Saharaa koskeviin vaatimukseen.

²¹⁵ Lagdaf & Flici, 2020. S. 251–265.

²¹⁶ Zunes & Mundy, 2010. S. 10–14.

Kun tilaisuus sitten tuli olla Marokon puolella Länsi-Saharan konfliktissa eikä maata vastaan, liittyi Mauritania Marokon vaatimuksiin. Näin se suojeli itseään vahvemmalta naapurilta. Konfliktista irrottautumista taas selittävät maan heikot resurssit ja sen kyvyttömyys vastata Polisarien sotatoimiin sekä sisäinen kaaos, joka johti useisiin vallanvaihdoksiin maassa.²¹⁷

Vaikka maa oli näin selkeästi ja kyseenalaistamattomasti osa konfliktia, ei Mauritaniasta konfliktin osapuolena puhuttu YK:n keskusteluissa ollenkaan vuosien 1985 tai 1986 aikana²¹⁸. Mauritania ei itsekään vuosien 1985 tai 1986 aikana ottanut kantaa konfliktiin YK:ssa omissa puheenvuoroissaan eikä tuonut aktiivisesti omaa kantaansa esiin.²¹⁹ Mauritania irrottautuikin selkeästi konfliktista myös kansainvälisen politiikan kentällä. Maan geopoliittinen asema ei konfliktin myötä helpottunut, vaan päinvastoin konflikti vaikeutti tilannetta, sillä Mauritanialla oli pitkä yhteinen raja konfliktialueen kanssa. Lisäksi Mauritanian asema ja resurssit olivat heikommat suhteessa Marokkoon tai Algeriaan. On siis luultavaa, ettei Mauritania halunnut ottaa kantaa konfliktiin rauhan solmimisen jälkeen, jottei se riskeeraisi hyviä naapuruussuhteita kummankaan valtion kanssa.

Mauritanian vähäinen osallisuus Länsi-Saharan konfliktissa vuoden 1979 jälkeen näkyy myös tutkimuskirjallisuudessa. Mauritanian osallisuutta ja toimia konfliktissa on tutkittu, mutta tutkimukset kohdistuvat niihin vuosiin, joina Mauritania oli mukana sodassa. Motiiveja Mauritanian toiminnalle vuosien 1985–1986 aikana voidaan kuitenkin etsiä myös konfliktin historiasta. Esimerkiksi Inmaculada Cordero Olivero sekä Encarnación Lemus López kirjoittavat artikkelissa Mauritania y el Sahara Español Entre Argelia y Marruecos (1969–1979), että Mauritania oli Algeriaa ja Marokkoa heikompi osapuoli Pohjois-Afrikan alueella. Artikkelissa esitetään, että Mauritania koki Marokon uhkana omalle alueelliselle koskemattomuudelleen.²²⁰ Siksi Länsi-Saharan konfliktin ratkaisu kiinnosti Mauritaniaa myös vuosina 1985–1986, sillä joko sen rajanaapuriksi tulisi sitä uhkaava ja vahvempi Marokko tai uusi ja mahdollisesti epävakaa valtio. Maa ei kuitenkaan halunnut ottaa kantaa sen vuoksi, että se koki Marokon uhaksi, kuten artikkelissa Mauritanian taustasta kerrotaan, eikä halunnut riskeerata hyviä diplomaattisuhteita maan kanssa kannanotoillaan.

²¹⁷ Olivero & López, 2019. S. 308–332.

²¹⁸ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

²¹⁹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

²²⁰ Cordero Olivero & Lemus López, 2019. S. 308–332.

Pääsihteerin rauhanneuvotteluja koskevasta raportista vuodelta 1986 käy ilmi, että kuten Algeria, myös Mauritania kutsuttiin mukaan Polisarion ja Marokon välisiin rauhanneuvotteluihin tarkkailijaosapuolena²²¹. Irrottautumisestaan huolimatta Mauritania otettiin osaksi neuvotteluja tarkkailemaan niiden kulkua. Syitä tälle on muutamia. Ensinnäkin Mauritania oli alueen rajanaapuri ja varmasti myös siksi osallinen neuvotteluissa. Konfliktin lopputulos vaikuttaisi suoraan Mauritaniaan koska se määrittäisi kuka sen rajanaapuriksi tulisi. Toiseksi Mauritania oli selkeästi aikaisemmin konfliktin osapuoli ja myös tämä varmasti vaikutti sen sisällyttämiseen rauhanneuvotteluihin. Sen suhteen, oliko Mauritania edelleen osallinen konfliktiin tai onko sillä vaateita alueella ei kuitenkaan tarvinnut YK:ssa keskustella, sillä asia oli käsitelty jo vuoden 1979 rauhanneuvotteluissa Polisarion ja Mauritanian välillä.

Mielenkiintoista on se, että vaikka Algeria ei virallisesti ollut osa konfliktia samalla tavoin kuin Mauritania, sai se neuvotteluissa samanlaisen aseman kuin sotaan osallistunut ja aluetta itselleen vaatinut Mauritania. Jollain tapaa Algeria siis nähtiin neuvottelujen kannalta tärkeänä osapuolena ja näin ollen myös rauhan kannalta tärkeänä tekijänä. Kuten oli Mauritanian kohdalla, myös Algerian naapuruussuhteet sekä Marokkoon että Länsi-Saharaan vaikuttivat varmasti siihen, miksi Algeria kutsuttiin neuvotteluihin. Koska Algeria oli Polisarion tärkein tukija, oli sillä myös vaikutusvaltaa Polisarioon ja halutessaan myös mahdollisuus painostaa organisaatiota suuntaan tai toiseen. Tämäkin oli osaltaan varmasti syy Algerian osallisuuteen rauhanneuvotteluissa. Toisaalta jos Marokko näki konfliktin Algerian ja Marokon välisenä, oli neuvotteluja mahdoton toteuttaa ilman Algerian osallistumista.

5.2. Tukijat

Kuten Algerian, myös Yhdysvaltojen ja Ranskan osuudesta konfliktiin ja sen jatkumiseen on aiemmassa aiheesta tehdyssä tutkimuksessa keskusteltu runsaasti, eikä yhteisymmärrykseen maiden vaikutuksesta konfliktiin olla päästy.²²² Maat ovat tärkeitä, sillä ne molemmat ovat turvallisuusneuvoston pysyviä jäseniä ja näin vaikutusvaltaisia myös

²²¹ A_41_673

²²² Ks. Esim. Zunes & Mundy, 2010. & Abi-Mershed & Farrar, 2014.

YK:n sisällä.²²³ Kaiken kaikkiaan nämä maat vaikutusvallastaan huolimatta ottivat vain vähän osaa vuosien 1985 ja 1986 aikana YK:n julkiseen keskusteluun aiheesta.²²⁴

Yhdysvallat on tukenut Marokkoa konfliktin alkuaajoista saakka.²²⁵ YK:ssa USA:n roolia konfliktissa ovat kritisoineet erityisesti Kuuba ja Afganistan. Kuuba esimerkiksi kommentoi Yhdysvaltoja puheessaan näin: *"...Morocco, with the encouragement in the form of the military assistance it was receiving from the United States, to obstruct a solution..."*²²⁶.

Afganistan puolestaan kommentoi Yhdysvaltojen tukea näin: *"...(Polisario) was struggling for its right to self-determination against the occupying power, which was supported by the major imperialist power of the world, the United States..."*²²⁷

Yhdysvallat tuotiin näissä puheenvuoroissa esiin Marokon tukijana. Kuuban puheenvuorossa Yhdysvaltoja kritisoitiin siitä, että se tuki Marokkoa aseellisesti ja mahdollistaa näin Marokon toimet rauhan viivyttämiseksi. Afganistan taas viittasi puheenvuorossaan Yhdysvaltoihin imperialismiin ja kolonialismiin tukijana. Maiden kritiikissä on hyvä ottaa huomioon, että niiden suhteet Yhdysvaltoihin olivat 1980-luvulla ongelmalliset ja siksi ne olivat myös halukkaita kritisoimaan Yhdysvaltojen toimintaa. Länsi-Saharaan liittyvät kriittiset kommentit olivat vain osa pitempiä Yhdysvaltoja kritisoivia puheenvuoroja, eivätkä selkeitä yksittäisiä kannanottoja Yhdysvaltojen toiminnasta juuri tässä konfliktissa.

Myös tutkimuksessa Yhdysvaltojen rooli Marokon tukijana on tunnustettu, joskin myös tämän tuen painoarvosta on kiistelty suhteessa Algerian merkitykseen.²²⁸ Tutkimus kuitenkin vahvistaa sen käsityksen, joka YK:ssa käydyistä keskusteluista välittyy. Yhdysvallat on tuki Marokkoa sekä aseellisesti että poliittisesti. Poliitiikan kentällä se antoi tukensa, joskin hiljaisesti, Marokon vaatimuksille alueesta ja sen toimille Länsi-Saharassa, esimerkiksi taivutellen Espanjan luovuttamaan alueen. Lisäksi sillä oli vaikutusvaltaa turvallisuusneuvostossa, joka otti aiheeseen kantaa vaisusti. Yhdysvaltojen tuki oli tärkeää, onhan maa yksi maailman vaikutusvaltaisimmista valtioista. Marokko on saanut myös aseellista tukea Yhdysvalloilta. Aseita Yhdysvallat myi Marokolle siitä huolimatta, että

²²³ Leisma, 2009. S. 44–45.

²²⁴ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

²²⁵ Zunes & Mundy, 2010. S. 64–68.

²²⁶ Hra Guerra Menchero, Kuuba. Puhe neljännelle komitealle 16.10.1985. / A_C-4_40_SR-4

²²⁷ Hra Taeb, Afganistan. Puhe neljännelle komitealle 21.10.1986. / A_C-4_41_SR-16

²²⁸ Zunes & Mundy, 2010.

Marokko kävi hyökkäyssotaa Länsi-Saharan alueella. Rahoituksen suhteen Yhdysvallat tarjosi Marokolle lainoja ja lisäsi maahan annettavien kehitysyhteistyöavustusten määrää.

Miksi Yhdysvallat tuki Marokkoa konfliktissa? Maalla oli paljon intressejä Marokossa etenkin kylmän sodan aikaan, jolloin Marokko oli yksi tärkeistä liittolaisista Yhdysvalloille. Se antoi Yhdysvalloille jalansijan Afrikan mantereella. Marokko sijaitsee geopolittisesti merkittävällä alueella Välimeren rannalla ja Gibraltarin salmella. Lisäksi Yhdysvallat suhtautui Marokon naapuriin Algeriaan epäilevästi ja halusi liittolaisen tasapainottaakseen Pohjois-Afrikan suhteitaan. Lisäksi Länsi-Saharan alue kiinnostaa Yhdysvaltoja muiden syiden vuoksi, näistä tärkeimpinä luonnonvarat, kuten öljy sekä terrorismin vastainen taistelu.²²⁹

YK:ssa käydystä keskustelusta sekä aiemmasta tutkimuksesta saa kuvan Yhdysvaltojen osuudesta Länsi-Saharan konfliktiin. Yhdysvallat tuki Marokkoa, mutta se tapahtui pääasiassa yksityisillä areenoilla. Keskusteluun Yhdysvallat otti vuosien 1985–1986 aikana osaa vain muutamia kertoja. Myös aiempi tutkimus vahvistaa näkemykset siitä, että Yhdysvaltojen tuki on mahdollistanut konfliktin pitkittymisen.

Toisin kuin Yhdysvaltoja, Ranskaa ei YK:ssa pidetyissä puheissa ja kannanotoissa mainittu. Ranskan oma rooli YK:ssa käydyssä keskustelussa oli myös hyvin passiivinen, sillä se ei nostanut Länsi-Saharaa esiin omissa kannanotoissaan. Marokon entisenä siirtomaaisäntänä maalla oli kuitenkin merkittävä suhde Marokon kanssa. Lisäksi Marokko on EU:n rajanaapuri, joten intressejä suhteiden ylläpitoon on. Siksi onkin mielenkiintoista, ettei Ranskaa ole mainittu eikä se itse ole osallistunut keskusteluun.

Marokko oli yksi Ranskan tärkeimmistä siirtomaista ja tämä suhde on jättänyt jälkensä kumpaankin maahan. Esimerkiksi Marokon hallinnon ja koulutuksen kieli on ranska ja Ranskassa taas on vahva marokkolainen yhteisö. Kolonialismin purkautuminen maassa hoidettiin hyvässä hengessä ilman verisiä konflikteja. Siksi suhteet Marokon kanssa ovat jääneet ystävällisiksi. Kylmän sodan aikana Ranska halusi pitää yllä suhteitaan Marokkoon ja lähentää maata lännen kanssa idän sijaan. Vaikka YK:ssa käydyssä keskustelussa asia ei tullut esiin, tuki Ranska Marokkoa Länsi-Saharan konfliktissa esimerkiksi sekä aseviennin kautta että antamalla Marokolle tukea ilmasodankäynnissä.

²²⁹ Zunes & Mundy, 2010. S. 64–68.

Miksi Ranska ei ottanut kantaa konfliktiin, vaikka se tuki Marokkoa? Tutkimuskirjallisuus esittää Ranskan vähäisille kannanotoille joitakin syitä. Yksi kirjallisuudessa esiin nostettu merkittävä syy oli Ranskan sisäinen politiikka. Vuonna 1981 Ranskan suurimmaksi puolueeksi vaaleissa nousi sosialistinen puolue, joka tuki Polisariota. Organisaatio sai esimerkiksi avata toimiston Pariisiin.²³⁰ Vaikka Ranska onkin siis aiemmin tukenut Marokkoa, uusi poliittinen tilanne vaikutti tukeen ja siirsi ainakin osan tuesta Polisariolle. Siksi Ranska ei ole ottanut kantaa ainakaan Marokon hyväksi ja mahdollisesti halusi myös pysyä neutraalina, jotta suhteet Marokkoon eivät kärsisi liikaa.

Toinen mahdollisuus on se, että se halusi samalla varjella suhteitaan Algerian kanssa. Myös Algeria oli Ranskan siirtomaa, mutta toisin kuin Marokossa, Algeriassa kolonialismin purkautuminen johti veriseen sotaan sekä Ranskan ja Algerian kireisiin diplomaattisuhteisiin. Lisäksi Ranskan Algeriaa kohtaan esittämä kritiikkii Länsi-Saharan konfliktin alkuaikana aiheutti suuren antiranskalaisuuden aallon Algeriassa. Myös Algerian geopoliittinen sijainti on merkittävä ja näin hyvät suhteet Algeriaan ovat tärkeitä. Voi olla, ettei Ranska halunnut ottaa sellaiseen konfliktiin kantaa, jossa sekä Marokko että Algeria olivat tavalla tai toisella osallisia ja eri puolilla konfliktia. Näin se tasapainoili näiden kahden maan välillä. Lisäksi 1980-luvun alkupuolella Ranska sopi Algerian kanssa suurista hankkeista ja lähensi diplomaattisuhteitaan Algeriaan.

Vaikka Ranska on ollut sekä Marokon siirtomaaisäntä että sen tukija etenkin konfliktin alkuaikoina ja sittemmin siirtänyt tukensa 80-luvulla Polisariolle, ei sille annettu juuri roolia YK:ssa käydyssä keskustelussa. Sitä ei keskusteluissa kuvattu esimerkiksi Yhdysvaltoihin verrattavana tekijänä, jolla olisi rauhaa hidastava vaikutus. Ranska oli kuitenkin merkittävä tekijä kriisissä, sillä sitä yhdisti menneisyys sekä Marokon että Algerian kanssa. Lisäksi Ranskalla on turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä paljon vaikutusvaltaa YK:n konfliktinratkaisussa. Mahdollisuudet osallistua aktiivisesti konfliktinratkaisuun olivat siis olemassa, mutta Ranska ei julkisesti keskustelussa tarttunut niihin.

²³⁰ Zunes & Mundy, 2010. S. 68–80.

Ranskan lisäksi roolitta YK:ssa käydyissä keskusteluissa jäi myös Espanja, joka ei vuosina 1985–1986 ottanut osaa Länsi-Saharasta käytyyn keskusteluun.²³¹ Vaikka Espanjan rooli konfliktissa vaikutti vähäiseltä muihin kansainvälisiin toimijoihin nähden, oli sillä kuitenkin paljon syytä olla kiinnostunut konfliktista. Espanja on ensinnäkin Länsi-Saharan alueen entinen siirtomaaisäntä ja teki Polisariolle lupauksia alueen hallintaan liittyen. Espanja on myös läheinen naapuri sekä Länsi-Saharalle, Marokolle että Mauritaniaalle. Espanjalle kuuluvat Kanariansaaret sijaitsevat lähellä Mauritanian ja Länsi-Saharan rannikkoa, Espanjan hallitsemat Ceuta ja Melilla taas Afrikan puolella Marokon rajanaapureina ja Espanja vain kapean Gibraltarin salmen toisella puolella. Koska Espanja on Marokon lähinaapuri, on sillä intressejä Marokon yhteiskunnan vakauteen liittyen. Toisaalta myös Länsi-Saharan alueen vakaus olisi tärkeää esimerkiksi Kanarian saarten kannalta.²³² Koska Marokon vakaus ja hyvät yhteydet maan kanssa ovat Espanjalle tärkeitä, ei ole ihme, että maa vältteli julkisia kannanottoja konfliktiin YK:ssa ja pidättäytynyt etenkin kritisoimasta Marokkoa. Kalastus ja Pohjois-Afrikan rannikon runsaat kalavedet ovat myös yksi Espanjan intressi pysyä hyvissä väleissä Marokon kanssa. Espanjalla on kalastussopimuksia Marokon kanssa ja ne takaavat Espanjalle kalastusoikeuksia Marokon aluevesillä. Näihin ovat lukeutuneet myös Länsi-Saharan rannikkoalueet. Marokko on kuitenkin käyttänyt näitä sopimuksia vipuvoimana silloin, kun välit Espanjan kanssa ovat viilentyneet.²³³ Luonnonvarat ja niiden käyttöoikeus olivat hyviä syitä olla kritisoimatta Marokon toimia Länsi-Saharassa.

Espanja ei toisaalta ottanut kantaa myöskään Marokon puolesta tai Polisariota vastaan. Espanja ei ollut mukana kiistämässä Polisariion legitimitettä tai pohtimassa sen toimien oikeutusta.²³⁴ Espanja oli siis julkisessa keskustelussa suorastaan neutraali osapuoli. Koska Länsi-Sahara oli Espanjan siirtomaa, on sillä suhteita myös Länsi-Saharan asukkaisiin. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Espanjassa on iso sahrawi-yhteisö, sahraweiden pakolaisleireillä kouluissa opetetaan espanjaa, ja sahrawi-pakolaiset ovat saaneet tukea Espanjalta.²³⁵ Espanjalla on siis hyvät suhteet myös sahraweiden kanssa ja se oli varmasti

²³¹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

²³² Sampedro Vizcaya, 2019. S. 17–38.

²³³ Zunes & Mundy, 2010. S. 82–84.

²³⁴ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

²³⁵ Zunes & Mundy, 2010. S. 2010. S. 132–133.

syy siihen, miksi maa ei ottanut vahvaa kantaa Polisariota vastaan. Espanja pyrki selkeästi pysymään pois konfliktin käsittelystä eikä halunnut roolia sen ruotimisessa.

5.3. Kansainväliset ratkaisijat

Länsi-Saharan konfliktin aktiivisimmat kansainväliset sovittelijat ovat olleet OAU ja myöhemmin YK. Yhdistyneet kansakunnat otti kriisin asialistalleen jo Espanjan siirtomaavallan purkautuessa, sillä dekolonisaatio kuului sen agendalle. YK kannusti Espanjaa järjestämään kansanäänestyksen alueen tulevaisuudesta ja kun Marokko ja Mauritania esittivät vaateensa alueesta, kannatti se asian viemistä ICJ:lle. YK oli siis konfliktissa alusta saakka mukana. Varsinainen sovittelu konfliktissa siirtyi kuitenkin pian sen alkamisen jälkeen OAU:n vastuulle.²³⁶ Konflikti oli tärkeä OAU:lle, sillä Marokon toiminnan nähtiin loukkaavan OAU:n perusperiaatteita alueellisesta koskemattomuudesta. Organisaatio tekikin merkittävästi töitä ratkaisun eteen neuvotellen sekä Marokon että Polisariion kanssa. Se sai Marokon myöntymään ensi kerran esimerkiksi kansanäänestyksen järjestämiseen. OAU:n päävastuu rauhanneuvotteluista kuitenkin päättyi siihen, kun se virallisesti tunnusti SADR:n ja hyväksyi sen jäsenekseen vuonna 1982. Tämän jälkeen Marokko erosi organisaatiosta ja irtisanoutui sen johtamista neuvotteluista. 1980-luvulla konfliktin käsittely ja selvittämisvastuu siirtyikin YK:lle ja etenkin sen pääsihteerille.²³⁷ Vaikka sovitteluvastuu konfliktista on ollut YK:lla ja OAU:lla, niiden lisäksi muutkin organisaatiot, kuten Arabiliitto sekä Liittoutumattomien maiden liitto ovat ottaneet kantaa konfliktiin.²³⁸ Mahdollisia rauhanrakentajatahoja konfliktiin onkin siis useita suurista kansainvälisistä organisaatioista paikallisempiin toimijoihin. Kenet näistä on nostettu esiin YK:ssa käydyssä keskustelussa?

Kansainvälisistä toimijoista YK ja OAU nousivat keskusteluissa selkeimmin esiin, kun puhutaan siitä, kenellä ratkaisuvastuu konfliktista kv-yhteisössä on. Näistä ei kuitenkaan käyty varsinaista keskustelua, vaan kommentit olivat toteavia ja usein ne yhdistettiin puheeseen mahdollisista tavoista ratkaista konflikti:

²³⁶ Zunes & Mundy, 2010. S. 169–184.

²³⁷ Zunes & Mundy, 2010. S. 169–184.

²³⁸ Tämä käy ilmi keskustelusta, jota YK:ssa käytiin.

*...the entry into force of the pan-African plan for a peace-keeping force and the creation of the necessary conditions for the holding of a referendum for self-determination, under the auspices of the Organization of African Unity and the United Nations...*²³⁹.

ja

*...the solution to the conflict could only be negotiated and that the role of OAU was to help the two parties to resolve their dispute with the participation of the United Nations...*²⁴⁰.

Lisäksi joissain puheenvuoroissa korostettiin YK:n ja OAU:n yhteistyön tärkeyttä: *“...and the Secretary-General of the United Nations in collaboration with OAU...”*²⁴¹. Vaikka vetovastuu neuvotteluista olikin YK:lla, OAU:n rooli neuvotteluissa ja etenkin sen jo aiemmin ehdottamat ratkaisut tunnustettiin merkittäviksi myös keskustelussa.

Merkittävää kuitenkin on se, että vaikka useissa muiden jäsenvaltioiden puheissa korostettiin YK:ta ja OAU:ta sekä niiden yhteistyötä, näin ei Marokon kohdalla ole. Esimerkiksi Marokon edustajan Hra Filali totesi puheessaan yleiskokoukselle näin:

*...The Kingdom of Morocco reaffirms its complete readiness to assist the Secretary-General and collaborate fully in the holding of a free democratic referendum, under the auspices of the United Nations...*²⁴².

Tämä sama viesti välittyi myös kirjeessä Marokon pysyvältä edustajalta YK:n pääsihteerille:

*...In conclusion, The Kingdom of Morocco...is counting on the support of all peace-loving countries to support its efforts with a view to arriving at as just and definitive solution of the question of “Western Sahara”, though a free and democratic referendum under United Nations auspices.*²⁴³

Myös Zaire toi tämän näkemyksen esiin, kun se puhui yleiskokoukselle rauhanneuvotteluista: *“...He (sec.gen) reports that...it (Morocco) accepted the holding of a referendum under United Nations auspices...”*²⁴⁴

²³⁹ Hra Chamorro Mora, Nicaragua, Neljännen komitean puheenjohtaja. Puhe yleiskokoukselle 23.9.1985 / A_40_PV-99.

²⁴⁰ Hra Branco, Sao Tome ja Principe. Puhe neljännelle komitealle 4.10.1985. / A_C-4_40_SR-15

²⁴¹ Hra Kutendakana Pumbulu, Zaire. Puhe neljännelle komitealle 4.10.1985. / A_C-4_40_SR-15.

²⁴² Hra Filali, Marokko. Puhe yleiskokoukselle 4.10.1985 / A_40_PV.21

²⁴³ Hra Mehdi Alaoui, Marokon pysyvä edustaja YK:ssa. 2.8.1985 päivätty kirje pääsihteerille. / A_40_529.

²⁴⁴ Hra Bagbeni Adeito Nzengeya, Zaire. Puhe yleiskokoukselle 4.12.1985. / A_40_PV-99.

Marokko siis jätti OAU:n mainitsematta, vaikka se oli yleisesti mainittu lähes poikkeuksetta ratkaisijoista puhuttaessa. Marokko toi selvästi esiin sen, että se näki YK:n ratkaisijan roolissa eikä anna samaa legitimitettä OAU:lle, josta oli aiemmin eronnut. Jättämällä OAU:n mainitsematta maa toi kohteliaasti ilmi sen, kenen ehdoilla se olisi valmis neuvottelemaan ja kenet se hyväksyisi esimerkiksi mahdolliseksi valvojaksi, jos kansanäänestys järjestettäisiin. Zairen kommentti siitä toi esiin sen, että pääsihteeri oli huomionnut Marokon toivovan ratkaisua ainoastaan YK:n alaisuudessa.

YK oli varmasti Marokon silmissä puolueettomampi, joskaan ei Marokolle puolueellinen toimija. YK:ssa vaikuttavat Marokon tärkeimmät tukijat ja etenkin Yhdysvalloilla on keskeinen rooli YK:n sisällä. Siksi sen luottamus YK:n toimintaan on vahva. OAU taas menetti Marokon luottamuksen hyväksyessään SADR jäseneksi eikä Marokko nähnyt OAU:ta enää luotettavana neuvottelijana. Mahdollisesti näiden syiden vuoksi Marokko antaa mandaatin sovittelusta YK:lle.

Keskustelua virallisemmissa dokumenteissa mainittiin usein myös kansainväliset ratkaisijat. Esimerkiksi neljännen komitean raportissa yleiskokoukselle sanottiin näin: ”...to undertake direct negotiations...under the auspices of the Organization of African Unity and the United Nations...”²⁴⁵.Tässä siis nostettiin kummatkin toimijat, YK ja OAU konfliktin ratkaisijoiksi ja painostettiin konfliktin osapuolia toimimaan näiden organisaatioiden alaisuudessa. Sama lause pääsi myös virallisiin päätöslauselmiin aiheesta.²⁴⁶ YK:n virallinen kanta siis painotti juuri näitä kahta organisaatioita yhdessä konfliktin ratkaisijoina, vaikka selkeä vetovastuu olikin siirtynyt YK:lle. OAU oli tehnyt konfliktin alkuvuosina kattavan työn ratkaisun eteen ja neuvotellut molempien osapuolien kanssa, eikä sen työn tuloksia haluttu varmastikaan hylätä. Neuvottelut ja niiden eteneminen perustuivat OAU:n tekemille ratkaisuille ja pohjatyölle, vaikka Marokko ei ollutkaan enää valmis neuvottelemaan OAU:n kanssa. OAU oli myös merkittävä alueellinen toimija, jonka sivuuttaminen olisi ollut viisasta. Siksi se sisällytettiin ratkaisijaksi myös virallisesti. Toisaalta, kuten aiemmin on mainittu, Marokko selvästi painotti YK:n roolia sivuuttaen ainakin puheissaan OAU:n. Siksi OAU:n roolia painotettiin keskusteluissa. Mahdollisesti ratkaisijoiden mandaattia pyrittiin korostamaan mainitsemalla ne.

²⁴⁵ Report of the Fourth Committee on the Implementation of the declaration on the Granting of independence to Colonial Countries and Peoples, käsitelty yleiskokouksessa 19.10.1985. / A_40_906

²⁴⁶ A_RES_41_16

Puheissa nousu esiin myös henkilöitä, joille annettiin keskeinen rooli neuvotteluista keskusteltaessa. Useissa puheissa YK:n pääsihteerille annettiin huomiota konfliktin yhtenä ratkaisijana. Esimerkiksi neljännen komitean puheenjohtaja totesi näin: *"...Everything possible should be done for the resumption of negotiations under the auspices of the Secretary-General..."*²⁴⁷ Usein tätä korostettiin juuri neuvotteluista puhuttaessa. Pääsihteeri nähtiin neuvottelujen johtajana ja hänelle henkilönä annettiin organisaationsa kautta mandaatti konfliktin ratkaisijana. Painotuksen muutoksen organisaatioista henkilöihin voi huomata vuosien 1985 ja 1986 välillä. Vaikka pääsihteerin rooli nousi esiin jo vuonna 1985, oli sen korostaminen selvästi yleisempää vuoden 1986 käydyissä keskusteluissa.²⁴⁸ Pääsihteeri olikin vuoden 1986 aikana saanut aikaan neuvotteluyhteyden eri osapuolten välille ja johti näitä neuvotteluja, mikä selittää painotuksen muutosta.

Asemansa vuoksi pääsihteerin henkilöityy paljon auktoriteettia sekä YK:n sisällä että muutoin kansainvälisen yhteistyön piirissä, myös konfliktien ratkaisussa. Pääsihteerin auktoriteetti perustuu moneen seikkaan. Ensinnäkin pääsihteerin valintaan vaikuttaa turvallisuusneuvoston suositus, tarkoittaen sitä, että kaikkien viiden pysyvän jäsenen on täytynyt hyväksyä pääsihteeri. Tämä antaa hänelle mandaatin toimia YK:n sisällä ja kertoo YK:n vaikutusvaltaisten jäsenten hyväksynnästä. Varsinaista taloudellista tai sotilaallista valtaa hänellä ei ole, mutta pääsihteerin rooliin symbolinen merkitys on sitäkin suurempi. Vaikutusvalta liittyy siis pitkälti siihen, että jäsenmaat antavat pääsihteerille auktoriteetin valitessaan tämän toimeen. Pääsihteerin vaikutusvaltaa kasvattavat hänen puolueettomuuteensa (ainakin havaittuun), tehtävänsä ylläpitää YK:n perusperiaatteita sekä jäsenvaltioiden kannatus. Asema siis tuo myös legitimitettä, jota pääsihteerillä ei ilman organisaatiota olisi. Toisaalta pääsihteerin rooliin liittyy myös paljon haasteita, kuten yllä mainittu resurssien vähyys ja pakote noudattaa turvallisuusneuvoston päätöksiä. Vaikutusvalta onkin selvä, mutta rajoittunut.²⁴⁹

YK:n asema Länsi-Saharan konfliktin ratkaisijana tai ainakin neuvotteluiden ja kansanäänestyksen fasilitoijana tuli selvästi esiin keskusteluissa. Kaikki osapuolet näkivät YK:n oikeana toimijana ratkaisemaan konfliktin. YK on toiminut useissa konflikteissa, kuten Länsi-Saharan konfliktissa, rauhanneuvottelijan roolissa. Järjestön toimintaa neuvottelijana

²⁴⁷ Hra Chamorro Mora, Nicaragua, neljännen komitean puheenjohtaja. Puhe neljännelle komitealle 23.9.1985. / A_C-4_40_SR-2.

²⁴⁸ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

²⁴⁹ Chesterman & Annan, 2007. S. 1–6.

on kuitenkin myös kyseenalaistettu, sillä järjestöä ohjaavat jäsenvaltiot, joiden oma agenda saattaa vaikuttaa organisaatioon neuvottelijana. Siksi YK:n puolueettomuutta ja tehokkuutta on kyseenalaistettu.²⁵⁰ Tätä ei kuitenkaan keskusteluissa ole tuotu esiin tai kritisoitu millään tavalla. Yleisesti keskustelu YK:n toimista oli positiivista ja sen kykyyn aikaansaada rauha uskotaan.

²⁵⁰ Iji, 2017. S. 83–100.

6. Kuinka konflikti ratkaistaan?

Vaikka Länsi-Saharan konflikti on edelleen ratkaisematta, käytiin sen ratkaisuvaihtoehdoista paljon keskustelua YK:ssa vuosien 1985–1986. Aiheena keskusteluissa oli se, mitkä ratkaisuvaihtoehdot nähtiin sopivina konfliktin ratkaisun kannalta ja niitä arvioitiin esimerkiksi sen mukaan kuinka kestävä rauha niiden avulla olisi saavutettavissa. Keskustelu linkittyi vahvasti myös osapuolten näkemyksiin konfliktin syistä ja sen luonteen määritelmistä. Tässä luvussa tarkastellaan, sitä kuinka konflikti ratkaistaan, eli millaista keskustelua konfliktin ratkaisuvaihtoehdoista käytiin ja mitkä ratkaisutavat nähtiin parhaina kestävän ratkaisun kannalta.

Ratkaisuihin liittyvän keskustelun keskiössä oli usein kansanäänestys ja kuinka se tulisi toteuttaa. Kansanäänestyksen järjestämisestä ei sinänsä kiistelty vaan se esitettiin keskusteluissa oikeana ratkaisuna konfliktiin kaikkien osapuolien toimesta. Esimerkiksi Marokon edustaja kommentoi kansanäänestystä neljännelle komitealle syksyllä 1985 näin: *”...Morocco had accepted, in 1981, the idea of a referendum on self-determination...”*²⁵¹. Myös Polisarion puheista kävi ilmi, että se koki kansanäänestyksen järjestämisen oikeana vaihtoehtona. Osapuolten lisäksi myös kansainväliset organisaatiot olivat kansanäänestyksen kannalla, kuten niiden päätöslauselmista käy ilmi. Esimerkiksi YK:n Länsi-Saharaa koskevassa päätöslauselmassa todettiin:

*...the two parties to the conflict, the Kingdom of Morocco and the Frente Popular para la Liberación de Saguia el-Hamra y Río de Oro to undertake direct negotiations in the shortest possible time, with a view to bringing about a cease-fire to create the necessary conditions for a peaceful and fair referendum for self-determination of the people of Western Sahara...*²⁵².

YK:n virallinen kanta ratkaisuun oli myös kansanäänestyksen järjestäminen itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi. Puheenvuorojen perusteella näytti siltä, että kaikki osapuolet olivat kansanäänestyksen puolella.

²⁵¹ Hra Filali, Marokko. Puhe neljännelle komitealle 5.11.1985. / A_C-4_40_SR-16.

²⁵² Yleiskokouksen päätöslauselma 40/50, hyväksytty 2.12.1985. / A_RES_40_50.

Kansanäänestyksen järjestäminen on myös aiemman tutkimuksen perusteella ollut selkeä lähtökohta neuvotteluille, josta molempien osapuolten on todettu olleen yhtä mieltä. Esimerkiksi Marokko hyväksyi kansanäänestyksen järjestämisen jo OAU:n neuvotteluiden aikaan vuonna 1981. Polisario taas on toivonut sen järjestämistä jo siirtomaajoista saakka.²⁵³ Jos sekä YK:n keskusteluiden, että tutkimuskirjallisuuden perusteella kansanäänestämisen järjestäminen oli selkeä tie ratkaisuun, niin mistä erimielisyydet kumpusivat?

Suurin ristiriitoja aiheuttanut aihe kansanäänestyksen ympärillä oli se, kuinka kansanäänestys tulisi järjestää. Kuten osapuolia käsittelevästä luvusta kävi ilmi, molempia osapuolia syyteltiin kansanäänestyksen tuloksen pelkäämisestä ja prosessin hidastamisesta. Puheissa selkeästi esiin tuotu yhteisymmärrys kansanäänestyksen järjestämisestä olikin todellisuudessa hyvin ristiriitainen aihe. Keskustelusta käykin ilmi, että juuri kansanäänestyksen lopputulos oli ristiriitojen keskiössä. Esimerkiksi Polisario kommentoi lopputulosta näin: *”...The Saharans are unanimous in wanting independence. If Morocco was so sure that they wanted integration, however, then let it agree to the organization of a referendum...”*²⁵⁴. Tässä kommentissa kiteytyivät ne ongelmat ja erimielisyydet, joita kansanäänestykseen liittyen oli. Polisariion edustaja oli kommentissa varma, että itsenäistyminen tulisi olemaan äänestyksen lopputulos, mutta toi samalla esiin Marokon kannan lopputulokseen. Toisin kuin Polisario, Marokko näki oikean lopputuloksen olleen alueen liittäminen osaksi Marokkoa. Osapuolet olivatkin halutun ratkaisun kannalta kaukana toisistaan. Kommentissa toistui myös syytely haluttomuudesta järjestää kansanäänestystä. Tämä kertoo siitä, etteivät osapuolet todella luottaneet toistensa halukkuuteen ratkaista konflikti.

Samaa keskustelua on käyty myös aiheesta tehdyn tutkimuksen puolella. Esimerkiksi Zunes ja Mundy tuovat esiin sen näkökulman, että Marokko oli todellisuudessa halutun suostumaan kansanäänestyksen järjestämiseen, koska pelkäsi sen ratkaisua.²⁵⁵ Zartman taas tuo ratkaisemattomuudesta esiin erilaisen näkökulman väittämällä, että Marokko on ollut aina halukas ja valmis kansanäänestyksen järjestämiseen ja ongelmat ovat

²⁵³ Zunes & Mundy, 2010. S. 77.

²⁵⁴ Hra Omar. Polisario. Puhe neljännelle komitealle 7.11.1985. / A_C-4_40_SR-19

²⁵⁵ Zunes & Mundy, 2010. S. 152.

kummunneet Polisarion ja Algerian puolelta.²⁵⁶ Kuten YK:ssa, keskustelu aiheesta on siis jakanut myös tutkijoita. YK:ssa käydyn keskustelun perusteella voi sanoa, että syyttely ja halu tietyn tuloksen aikaansaamiseen on ainakin vuosina 1985–1986 vaivannut molempia konfliktin osapuolia.

Kansanäänestyksen toteutustavat eivät olleet ainoa erimielisyyttä aiheuttanut osuus rauhanneuvotteluissa. Esimerkiksi YK:n pääsihteeri totesi raportissaan ristiriidoista näin: *“...beyond these points of agreement, however, the positions of the parties remained far apart, particularly with the regard to the arrangements for a cease-fire...”*²⁵⁷. Raportissa mainitulla ”points of agreement” tarkoitettiin juuri kansanäänestyksen järjestämistä, mutta ei sen toteutustapoja. Lisäksi raportista käy esiin, että aiheet, joista osapuolet olivat samaa, mieltä olivat niukassa. Esimerkkinä raportissa mainittiin kauan suunniteltu tulitauko ja sen käytännön järjestelyt.

Tulitauko olikin yksi keskustelussa esiintyneistä ratkaisuista, tai pikemminkin keinoista, jolla ratkaisuun päästäisiin. Tämä tuli esiin esimerkiksi aiemmin lainatusta Länsi-Saharaa koskevasta päätöslauselmasta, jossa osapuolia kehoitettiin suoriin neuvotteluihin tulitauon aikaansaamiseksi.²⁵⁸ Tulitauon merkitystä painotettiin monissa puheenvuoroissa, joiden tähtäimenä oli saada sotatoimet alueella loppumaan. Tulitauon lisäksi tien ratkaisuun nähtiin olleen osapuolten väliset suorat neuvottelut, joita tuotiin päätöslauselman tavoin esiin myös jäsenmaiden puheenvuoroissa ja kannanotoissa.²⁵⁹ Huomionarvoista on, että vuoden 1985 aikana näiden tavoitteena oli kuitenkin löytää yhteisymmärrys kansanäänestyksen järjestämisestä itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi, kuten päätöslauselmasta kävi ilmi.

Itsemääräämisoikeuden toteuttamiseen ei kuitenkaan ole selkeästi määriteltyä reittiä. Kuten itse käsite, myös sen toteuttamisen tavat ja niiden määrittely on jätetty avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi. Tämän vuoksi esimerkiksi ICJ:ltä on pyydetty päätöksiä kansojen itsemääräämisoikeuden toteuttamisesta useissa tapauksissa. Näin oli esimerkiksi Itä-Timorin ja Länsi-Saharan konfliktien kanssa. Näissä päätöksissään ICJ painotti itsemääräämisoikeutta prosessina tietyn lopputuleman sijaan. Toisin sanoen kansojen

²⁵⁶Zartman, 2014. S. 72–76.

²⁵⁷ YK:n pääsihteerin raportti Länsi-Saharan rauhanneuvotteluista päivätty 3.10.1986, kohta 11 e. / A_41_673.

²⁵⁸ Yleiskokouksen päätöslauselma 40/50, hyväksytty 2.12.1985. / A_RES_40_50.

²⁵⁹ UN Digital Library Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

itseäänmääräämisoikeus tarkoittaa mahdollisuutta osoittaa mielipide ja toisaalta vaatii sitä, että muut kunnioittavat tätä päätöstä. Käytännössä itseäänmääräämisoikeus prosessina on tarkoittanut juuri kansanäänestyksen järjestämistä. Usein näissä kansanäänestyksissä vaihtoehdot ovat olleet joko itsenäistyminen, autonominen asema osana toista valtiota tai yhdistyminen itsenäiseen valtioon.²⁶⁰ Myös Länsi-Saharan konfliktissa juuri nämä vaihtoehdot olivat osa keskustelua, jota kansanäänestyksen ympärillä käytiin ja jota osapuolten erimielisyydet koskivat. Keskustelu liittyi siihen, mitkä ratkaisut nähtiin oikeidenmukaisina.

Konfliktin lopputuloksen vaihtoehtoihin liittyvään keskusteluun ottivat osaa osapuolten lisäksi myös muut jäsenvaltiot. Esimerkiksi Burundin edustaja otti puheessaan kantaa näin *"...right to freedom and independence..."*²⁶¹. Lisäksi esimerkiksi neljännen komitean puheenjohtajan kannanotossa käytettiin ilmaisua *itsenäisyys* konfliktin ratkaisuun viitattaessa: *"...their (sahrawi) inalienable right to self-determination and independence..."*²⁶². Moni toimija YK:ssa mukaan lukien Polisario, neljäs komitea ja jotkin jäsenvaltiot olivat selkeästi juuri itsenäistymisen kannalla ja se nähtiin tärkeänä osana kestävästä ratkaisusta. Marokon lisäksi itsenäistymistä epäilevät tai sitä vastustaneet jäsenmaat eivät varsinaisesti esittäneet puheissa vaihtoehtoja ratkaisua itsenäistymiselle ja puhuivat juuri kansanäänestyksen järjestämisestä. Keskusteluun konfliktin lopputuloksesta osallistuivat siis lähinnä ne toimijat, jotka kokivat konfliktin määrittyvän dekolonisaation ja itseäänmääräämisoikeuden kautta. Siksi myös juuri nämä ratkaisut nähtiin oikeina ja kestävinä vaihtoehtoina.

Keskusteluun konfliktin ratkaisuun vaadittavasta tekijöistä nousi myös se, mitä kansainvälisen yhteisön pitäisi tehdä asian eteen. Ratkaisun onnistumiseen vaadittiin kannanotoissa esimerkiksi jyrkempää puuttumista sekä YK:lta että länsimailta: *"...the international community must make every effort to encourage the two parties to the conflict to initiate the negotiation process..."*²⁶³. Tämä onkin ratkaisusta käydyn keskustelun suhteen suurin muutos vuosien 1985 ja 1986 välillä. Kun vuonna 1985 keskustelu oli keskittynyt sen ympärille, mitä konfliktin osapuolilta vaadittiin ratkaisun saamiseksi, tuli vuonna 1986 keskusteluun myös se, kuinka kansainvälisen yhteisön tulisi reagoida

²⁶⁰ Roepstorff, 2013. S. 20–22.

²⁶¹ Hra Shirambere, Burundi. Puhe neljännelle komitealle 20.10.1986. / A_C-4_41_SR-15.

²⁶² Hra Tefanin, neljännen komitean raportoiija. Puhe yleiskokoukselle 4.12.1985. / A_40_PV-99.

²⁶³ Hra Pequeno, Sao Tome ja Principe. Puhe neljännelle komitealle / A_C-4_41_SR-16.

konfliktiin. Tässä sitaatissa mainitun painostamisen lisäksi mainittiin myös muita keinoja, joilla kansainvälinen yhteisö voi osallistua konfliktin ratkaisuun. Neljännen komitean kokoukseen puhumaan kutsutun National Conference of Black Lawyers -järjestön edustaja kommentoi näin: *"...Marocco must receive no more military assistance from Western Nations and allies and the West must refuse to trade with Morocco in Western Saharan resources..."*²⁶⁴. Länneltä toivottiin siis päättäväisiä käytännön toimia konfliktin lopettamiseksi ja juuri Marokon painostamiseksi kohti ratkaisua. Vaikka yksittäisiä maita ei tässä mainittu, tuotiin esiin kuitenkin länsimaiden merkitys konfliktin ratkaisemattomuudelle.

Keskustelu muuttui myös toiselta osin vuoden 1986 aikana. Vuonna 1985 suurin osa keskusteluun osallistuneista jäsenvaltioista näytti kannattavan kansanäänestyksen järjestämistä itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi. Vuonna 1986 keskusteluun tuli lisää vaihtoehtoja ja myös vaihtoehtoisen ratkaisun etsiminen neuvottelujen avulla nousi keskusteluun. Esimerkiksi Guatemalan edustaja totesi ratkaisusta käytyyn keskusteluun näin: *"...the parties involved should be allowed to find their own solution to the dispute..."*²⁶⁵. Keskusteluissa tapahtuneeseen muutokseen vaikutti mahdollisesti vuoden 1986 aikana alkanet rauhantunnustelut ja aikaan saatu neuvotteluyhteis osapuolten välille. Myös pääsihteerin huomiot osapuolten erimielisyydestä liittyen kansanäänestyksen ja siihen tähtäävän tulitauon järjestelyistä ovat vaikuttaneet siihen, että vaihtoehtoisia ratkaisuja alettiin keskusteluissa tuoda esiin. Luottamus konfliktin ratkaisemiseen aiemmin määritettyjen askelmerkkien kautta heikkeni.

Ratkaisuvaihtoehtojen määrittämiseen vaikutti se, kuinka konflikti oli määritelty. Määritelmät juontuivat pitkälti YK:n omasta historiasta ja niistä asioista, joita YK:ssa perinteisesti on käsitelty, kuten juuri dekolonisaatio. Siksi institutionalismilla oli vaikutus myös siihen, mitkä ratkaisuvaihtoehtoja konfliktille esitettiin. Vaihtoehtoja näille perinteisille ratkaisutavoille ei puheissa noussut isosti esiin.

Tässä kappaleessa käsiteltiin ratkaisusta käytyjä keskusteluja sekä sitä, mitkä ratkaisut nähtiin oikeina konfliktille. Toisaalta aineistoa ja kappaletta voidaan katsoa myös ratkaisemattomuuden näkökulmasta, sillä juuri ratkaisuvaihtoehdot aiheuttivat selkeitä

²⁶⁴ Hra Addams, National Conference of Black Lawyers. Puhe neljännelle komitealle 13.10.1986. / A_C-4_41_SR-11.

²⁶⁵ Hra. Castillo-Arriola, Guatemala. Puhe neljännelle komitealle 22.10.1986. / A_C-4_41_SR-18.

ristiriitoja osapuolten välillä ja jarruttivat neuvottelujen etenemistä. Kuten YK:n pääsihteeri vuonna 1986 raportissaan totesi, Marokko ja Polisario olivat erimielisiä lähes kaikesta. Vaikka aineistosta löytyi juuri erimielisyyksiin ja ongelmiin viittaavaa keskustelua, ovat erimielisyydet myös ratkaisun alku, sillä niitä täytyy ymmärtää voidakseen neuvotella ratkaisun osapuolten välille. Siksi aineisto on myös avain siihen, mitä konfliktin ratkaisemiseksi tarvitaan. Konflikti määritelmällisesti on osapuolten välisten intressien yhteentörmäys ja konfliktin ratkaisu taas niiden yhteensovittamista²⁶⁶. Siksi niiden erilaisten näkökulmien selvittäminen auttaa löytämään ne kohdat, joissa sovittelua tarvitaan.

²⁶⁶ Bercovitch & Jackson, 2009. S. 19–20.

7. Lopuksi

Tämä pro gradu -tutkielman tarkasteli, miten konfliktista, sen osapuolista ja ratkaisusta YK:ssa keskusteltiin ja kuinka niitä näissä keskusteluissa määriteltiin. Tutkielman tavoitteena oli analyysin avulla lisätä ymmärrystä konfliktista ja sen ratkaisemattomuuden taustalla olevista syistä, jotta myös sen ratkaisuja voitaisiin ymmärtää. Keskusteluista nousikin esiin useita seikkoja, jotka vaikuttivat konfliktin ratkaisemattomuuteen ja mahdollisiin ratkaisuihin. Kuten YK:n pääsihteerin raportista kävi ilmi, osapuolet olivat vuosina 1985–1986 kaukana toisistaan useissa konfliktia koskevista asioissa. Myös tässä tutkielmassa aineistona ollut keskustelu vahvisti pääsihteerin näkemyksen osapuolten eriävistä kannoista konfliktin ratkaisuun. Kiistaa oli sekä konfliktin määrittelystä, osapuolista sekä mahdollisista ratkaisuksista.

Osapuolista käyty keskustelu oli vilkasta ja Marokko näki asian hyvin eri tavoin kuin muu kansainvälinen yhteisö. Marokko näkin konfliktin itsensä ja Algerian väliseksi, kun taas Polisario ja kansainvälinen yhteisö määritteli osapuoliksi Marokon ja Polisariota. Tämä on merkittävää konfliktin ratkaisemattomuuden kannalta, sillä vaikka Algeria oli tarkkailijana mukana rauhanneuvotteluissa, pyrittiin konflikti sopimaan Marokon ja Polisariota kesken. Konfliktin ratkaisemiseksi tarvittaisiin kuitenkin keskustelun perusteella myös neuvottelut Marokon ja Algerian välillä, sillä Marokko koki Algerian olleen osallinen konfliktiin. Konfliktia ei siis voida ratkaista ilman, että neuvotteluja käydään selkeästi kaikkien konfliktin osapuoliksi määriteltujen toimijoiden kanssa.

Konfliktia määrittävät käsitteet ja juurisyyt, sekä osapuolten mielipiteet niiden suhteen nousivat keskustelun kohteeksi usein. Konfliktia määriteltiin esimerkiksi valtioiden alueellisen koskemattomuuden, dekolonisaation, luonnonvarojen sekä itsemääräämisoikeuden kautta. Marokko määritteli puheissaan konfliktin oman alueellisen koskemattomuutensa kautta, kun taas Polisario näki konfliktin dekolonisaation kautta. Määritelmät olivat suoraan yhteydessä myös ratkaisuihin. Esimerkiksi Marokko, joka koki konfliktin olevan sen alueellisen koskemattomuuden loukkaus, määritteli oikean ratkaisun olevan Länsi-Saharan liittäminen itseensä. Polisario taas määritteli kiistan dekolonisaatioprosessiksi ja siksi näki itsenäisyyden ainoana oikeana vaihtoehtona. Tämän vuoksi keskustelu määritelmistä oli merkityksellistä, sillä sen avulla perusteltiin eri ratkaisuvaihtoja ja niiden oikeutusta. Se

selittää myös osapuolten pyrkimyksiä kohti tiettyä ratkaisua ja auttaa näin ymmärtämään mahdollisia kompromissiratkaisuja näiden eri näkökulmien välille.

Konfliktille on ollut vaikea löytää ratkaisua viimeisten vuosikymmenten aikana ja näin oli myös vuosina 1985–1986. Ratkaisuvaihtoehdot pyörivät pääosin kansanäänestyksen ja itsemääräämisoikeuden toteuttamisen ympärillä. Keskusteluissa nousivat esiin myös ne seikat, jotka kansanäänestyksen mahdollistamiseksi tarvittiin; suora keskusteluyhteys osapuolten välille, tulitauko, länsimaiden painostuksen lisääminen ja osapuolten tukemisen lopettaminen. Keskusteluilla ratkaisuvaihtoehdoista ja oikeudenmukaisista ratkaisuista pyrittiin luomaan askelmerkkejä kohti konfliktin rauhanomaista ratkaisua. Niillä myös haluttiin painostaa osapuolia kohti tiettyä, ennalta määritettyä ratkaisua. Vuoden 1986 aikana keskusteluun kuitenkin nousi myös se vaihtoehto, että konfliktin osapuolille annettaisiin mahdollisuus löytää oma ratkaisu konfliktiin. Vuoden aikana havahduttiin siihen, että osapuolet eivät ehkä olleet valmiita noudattamaan heille ennalta saneltua ratkaisuvaihtoehtoa.

Institutionalismien, eli YK:n historian, normien ja rakenteiden vaikutus näkyi Länsi-Saharan konfliktissa käydyissä keskusteluissa. Konfliktiin yhdistetyt teemat, kuten dekolonisaatio, kansojen itsemääräämisoikeus ja alueellinen koskemattomuus nousivat kaikki YK:n omista arvoista. Siksi konfliktin määrittäminen näiden vastaisesti oli haastavaa. Vaikka Marokko yritti kiistää konfliktissa olleen kyse dekolonisaatiosta, tätä näkökulmaa ei YK:ssa kannatettu. YK:n historia vaikutti siihen, mistä asioista keskusteltiin. Lisäksi juuri nämä määritelmät päättyivät YK:n virallisiin asiakirjoihin. YK:n säännöt siitä, kuka saa kokouksissa puhua ovat tiukat ja ne määrittivät sitä, kenen välillä konfliktiin liittyvää keskustelua käytiin. Siksi Polisariolla oli huomattavasti vähemmän mahdollisuuksia ottaa konfliktiin kantaa ja keskustelua käytiin pääasiassa Marokon, Algerian ja muiden jäsenmaiden välillä. Siksi pientenkin valtioiden tuella oli merkitystä Polisariolle, sillä ne toivat järjestön äänen kuuluviin. Lisäksi keskustelu Polisation legitimitetistä ja SADR:n asemasta oli luonnollista, sillä YK:n perustana on valtioiden välisten suhteiden ylläpito. Siksi oli luonnollista, että Polisariion mandaatista keskusteltiin YK:ssa. Organisaatiossa, joka perustuu valtioiden väliselle yhteistyölle, on luonnollista kuvata konfliktia kahden valtion, kuten Marokon ja Algerian väliseksi. Länsi-Saharan konflikti erosi tästä ja siksi keskustelu Polisariion luonteesta nousi vahvasti esiin. YK:n normit ja etenkin valtasuhteet organisaation sisällä vaikuttivat siihen, että vaikutusvaltaisia jäsenmaita Yhdysvaltoja ja Ranskaa nostettiin keskusteluissa harvoin

esiin, saati arvosteltiin niiden toimista. Konfliktin ratkaisuvaihtoehtoiksi ehdotettiin dekolonisaatioon ja kansojen itsemääräämisoikeuden toteuttamiseen liitettyjä toimia. Näin institutionalismin vaikutus näkyi myös siinä, mitkä nähtiin oikeina ratkaisuinä konfliktille. Institutionalismilla oli siis merkitystä konfliktin määrittelemiselle, osapuolien identifioimiselle ja sille, mitä ratkaisuvaihtoehtoja nostettiin esiin. YK:n konteksti vaikutti siihen, mitä nostettiin käsittelyyn ja miten konfliktia oli mahdollista määrittää.

Keskusteluista nousi esille myös se, että Marokon tärkeimmät tukijat, Yhdysvallat ja Ranska, eivät tuoneet tukeaan julki YK:n keskusteluissa. Kuten tutkimuskirjallisuus osoitti, valtaa käytettiin näiden keskusteluiden ulkopuolella ja siksi se ei noussut esiin aineistosta. Täytyykin kysyä, mikä merkitys YK:ssa julkisesti käydyillä keskusteluilla todellisuudessa oli? YK:n vahvuus on sen tarjoama keskustelualusta jäsenvaltioille sekä tässä tapauksessa mukaan kutsutulle YK:n ulkopuoliselle organisaatiolle Polisariolle. Organisaation heikkous on kuitenkin siinä, että valtaa käytetään paljon näiden keskusteluiden ulkopuolella. Keskusteluissa voidaan kuitenkin painostaa eri valtioita ja osoittaa yhteisön sääntöjä rikkoville paheksuntaa, aiheuttaa painetta noudattaa sovittuja pelisääntöjä ja jakaa mielipiteitä neutraalilla alustalla. Marokko ja Polisario saivat keskusteluissa osansa näistä keinoista, kun niitä painostettiin kohti ratkaisua. Vaikka etenkin Marokon tärkeimmät tukijat ja YK:ssa merkittävät vallankäyttäjät Yhdysvallat ja Ranska jäivät keskustelujen ulkopuolelle, koski painostus myös niitä. Kun jäsenvaltiot ilmaisivat mielipiteitään konfliktiin ja sen ratkaisuihin, otettiin samalla kantaa myös siihen, ketä konfliktissa olisi syytä tukea. Vaikka kaikkia tukijoita ei keskusteluissa nostettu esiin, olivat jäsenvaltiot kuitenkin tietoisia Marokolle annetusta tuesta. Tämän vuoksi YK:ssa käydyllä keskustelulla oli merkitystä konfliktille ja sen ratkaisulle.

Tämä tutkielma oli laaja katsaus YK:ssa käytyyn keskusteluun vuosina 1985–1986. Kuitenkin myös jatkotutkimukselle jää paljon mahdollisuuksia. Aikarajaus sisälsi vain kahden vuoden ajanjakson ja myös laajempi tarkastelu pidemmällä aikavälillä olisi mielekäs tutkimuksen kohde. Lisäksi tutkielman aikarajauksen ulkopuolella on tehty paljon uudistuksia YK:ssa, jotka tuovat lisää mielenkiintoisia näkökulmia aiheeseen. Tästä esimerkkinä on YK:ssä tehty työ alkuperäiskansojen oikeuksien puolesta. Vuonna 2001 YK otti käyttöön alkuperäiskansojen erityisraportoin ja vuonna 2007 YK adoptoi

alkuperäiskansojen julistuksen, jossa taataan alkuperäiskansojen oikeudet.²⁶⁷ Koska sahraueihin viitataan useissa julkaisuissa alkuperäiskansana (indigenous) koskee julistus myös Länsi-Saharan konfliktia. Tämä antaa konfliktin ja osapuolien määrittelylle uuden ulottuvuuden, nyt kun alkuperäiskansoja koskevat oikeudet on aiempaa selkeämmin määritetty. Siksi aiheen tutkiminen myös 2000-luvun puolella on mielekästä tuleville tutkijoille. Tutkittavaa jää siis vielä riittävästi ja koska konflikti on edelleen ratkaisematon, on tutkimuksen tekeminen erityisen tärkeää. Tutkijat mahdollistavat laajemman ymmärryksen konfliktista ja näin tarjoavat myös apuvälineitä sen ratkaisijoille.

Näillä ajatuksin syntyi myös tämä pro gradu -tutkielma, sillä kuten rauhanvälittäjänä toimiva Presidentti Martti Ahtisaaren sanoi: ”...*Rauha on tahdon asia. Kaikki konfliktit voidaan ratkaista, eikä niitä saa päästää pitkittymään tekosyiden varjolla...*”²⁶⁸. Myös Länsi-Saharan konflikti on sen pitkittyneestä tilanteesta huolimatta ratkaistavissa. Tarvitaan vain tarpeeksi tietoa, tahtoa sekä oikeanlainen ratkaisu. Ratkaisut löytyvät katsomalla konfliktia erilaisista näkökulmista ja myös sitä tämä pro gradu pyrki tarjoamaan.

²⁶⁷ Leisma, 2009. S. 153–155.

²⁶⁸ Presidentti Martti Ahtisaari, CMI:n perustaja: <http://cmi.fi/fi/tietoa-meista/keita-me-olemme/>

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

I. ARKISTOLÄHTEET

United Nations Digital Library
Documents concerning Western Sahara between 1985–1986.

II. KIRJALLISUUS

Abi-Mershed, O. & Farrar, A. (2014). *A History of the Conflict in Western Sahara*. Teoksessa Boukhars, A. & Roussellier, J. (toim.), (2014) *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

Allan, J. (2016). Natural resources and intifada: oil, phosphates and resistance to colonialism in Western Sahara. *The Journal of North African Studies*, 21(4), 645–666.

Ammour, L.A. (2014). *The Algerian Foreign Policy on Western Sahara*. Teoksessa Boukhars, A. & Roussellier, J. (toim.), (2014) *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

Amrith, S. & Sluga, G. (2008). New histories of the United Nations. *Journal of World History*, 19(3), 251–401.

Ankrah, M. (2013). *Conflict Resolution in Africa: The Case of the Organisation of African Unity (OAU)*. Hamburg, Anchor Academic Publishing.

Bercovitch, J., & Jackson, R. (2009). *Conflict resolution in the Twenty-First Century: Principles, Methods, and Approaches*. University of Michigan Press.

Boukhars, A. & Roussellier, J. (2014) *Introduction*. Teoksessa Boukhars, A. & Roussellier, J. (toim.), (2014) *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

Boum, A. (2014). *Refugees, Humanitarian Aid, and the Displacement Impasse in Sahrawi Camps*. Teoksessa Boukhars, A. & Roussellier, J. (toim.), (2014) *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

Chesterman, S. & Annan, K. A. (2007). *Introduction*. Teoksessa Chesterman, S. (toim.) (2007). *Secretary or general? : the UN Secretary-General in World Politics* . Cambridge University Press.

Cordero Olivero, C. & Lemus López, E. (2019). *Mauritania y el Sahara Español: entre Argelia y Marruecos (1969–1979)*. History y Política, 41. S. 305–333.

El Ouali, A. (2012). *Territorial Integrity in a Globalizing World: International Law and States' Quest for Survival* . Springer Berlin Heidelberg.

Farrell, M. (2013). *Modern just war theory a guide to research* . Scarecrow Press.

Hassler, S. (2013). *Reforming the UN Security Council membership the illusion of representativeness* . Routledge.

Hummelbrunner, S., & Prickartz, A. (2016). It's not the Fish that Stinks! EU Trade Relations with Morocco under the Scrutiny of the General Court of the European Union. *Utrecht Journal of International and European Law*, 32(83), S. 19–40.

Iji, T. (2017). The UN as an International Mediator: From the Post–Cold War Era to the Twenty-First Century. *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*, 23(1), 83–100.

Jokinen, A., Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi : teorian, peruskäsitteet ja käyttö* . Tampere: Vastapaino.

Kansikas, S. (2019). Menneisyys ulkopoliittikan välineenä: Venäjän muistilait ja historian politisoiminen. *Kosmopolis* 3/2019, S. 28–47.

Karanko, J. (2014). *Reaktiivisesta ratkaisukeskeiseksi: YK:n kunnianhimoiset rauhanvälityksen tavoitteet*. Teoksessa Nissinen, P., & Doty, A. (toim.), (2014). *Rauhanvälitys : suomalaisia näkökulmia* . Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto.

Kilian, P. (2020). Self-Determination of Peoples in the Charter of the United Nations. *Revista de Estudos Constitucionais, Hermenêutica e Teoria Do Direito*, 11(3).

Kullaa, R. (2019). Historian rooli ja rajojen dynaaminen luominen imperialismiin jälkeisessä välimerellisessä Afrikassa. *Kosmopolis* 3/2019, S. 63–77.

Lagdaf, S., & Flici, N. (2020). Algeria and the Conflict in Western Sahara: Principles and Geopolitics. Teoksessa Zoubir, Y.H. (toim.), (2020) *The Politics of Algeria: Domestic Issues and International Relations* 1st ed., S. 251–265. Routledge.

Leisma, I. (2009). *Yhdistyneet kansakunnat: järjestelmä ja toiminta yksissä kansissa*. Helsinki: Suomen YK-liitto.

- Murithi, T. & Ndinga-Muvumba, A. (2009). *Introduction*. Teoksessa Akokpari, J., Ndinga-Muvumba, A., & Murithi, T. (toim.), (2009). *African Union and Its Institutions*. Jacana Media.
- Mälksoo, M. (2015). Memory must be defended: Beyond the politics of mnemonical security. *Security Dialogue*, 46(3), 221–237.
- Naylor, P. (2015). *North Africa : a history from antiquity to the present* (Revised). University of Texas Press.
- Omar, S. (2008). The right to self-determination and the indigenous people of Western Sahara. *Cambridge Review of International Affairs*, 21(1), 41–57.
- Peters, B. (2019). *Institutional theory in political science : the new institutionalism* (Fourth edition.). Edward Elgar Publishing.
- Peterson, M. (2006). *The UN General Assembly*. Routledge.
- Rixen, T. & Viola, L.A. (2016). *Historical Institutionalism and International Relations*. Teoksessa Rixen T., Viola L.A. & Zürn, M. (toim.), (2016). *Historical Institutionalism and International Relations*. Oxford University Press.
- Roepstorff, K. (2013). *The Politics of Self-Determination: Beyond the Decolonization Process*. Routledge.
- Sampedro Vizcaya, B. (2019). Transiting Western Sahara. *Journal of Spanish Cultural Studies: Entering the Global Hispanophone*, 20(1-2), 17–38.
- San Martín, P. (2010). *Western Sahara : the refugee nation* . University of Wales Press.
- Saul, B. (2015). The status of Western Sahara as occupied territory under international humanitarian law and the exploitation of natural resources. *Global Change, Peace & Security: Western Sahara: The Role of Resources in Its Continuing Occupation*, 27(3), 301–322.
- Schweigman, D. (2001). *Authority of the Security Council under Chapter VII of the UN Charter: Legal Limits and the Role of the International Court of Justice*. Kluwer Law International.
- Shelley, T. (2004). *Endgame in the Western Sahara : what future for Africa's last colony?* . London: Zed Books.
- Torres-Spelliscy, G. (2014) *The Use and Development of Natural Resources in Non-Self-Governing Territories*. Teoksessa Boukhars, A. & Roussellier, J. (toim.), (2014) *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Helsinki: Tammi.

Suomen YK-liitto (2015). Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja. Somero, Sälekarin Kirjapaino.

Zartman, W. (2014). *Morocco's Saharan Policy*. Teoksessa Boukhars, A. & Roussellier, J. (toim.) (2014) *Perspectives on Western Sahara: Myths, Nationalism and Geopolitics*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

Zunes, S., & Mundy, J. (2010) *Western Sahara War, Nationalism and Conflict Irresolution* (1st ed.) Syracuse, N.Y: Syracuse University Press.

Zunes, S., & Mundy, J. (2015). *Moroccan Settlers in Western Sahara*. Teoksessa Haklai, O., & Loizides, N. (toim) (2015). *Settlers in Contested Lands: Territorial Disputes and Ethnic Conflicts*. Stanford University Press.

III. Internetlähteet

“Keitä me olemme”, Crisis Management Initiative -järjestön kotisivu: [<http://cmi.fi/fi/tietoa-meista/keita-me-olemme/>]
Luettu 19.09.2020.

”EU-Marokko: kestäväää kalastusta koskeva kumppanuussopimus hyväksytty neuvostossa” [<https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2019/03/04/eu-morocco-council-adopts-sustainable-fisheries-partnership-agreement/>]
Luettu 19.10.2020

Pohjois-Afrikan kartta, Google Maps: [<https://www.google.com/maps/@29.2483335,-1.0802751,5z>]
Luettu 20.9.2020.

United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara, Background. [<https://minurso.unmissions.org/background>]
Luettu 17.8.2020

United Nations General Assembly, Special Political and Decolonization (Fourth Committee). [<https://www.un.org/en/ga/fourth/>]
Luettu 08.09.2020.

Special Committee on Decolonization
[<https://www.un.org/dppa/decolonization/en/c24/about>]
Luettu 18.10.2020

Morocco: Sahrawi Arab Democratic Republic (Western Sahara), Uppsala Conflict Database [<https://ucdp.uu.se/conflict/331>]
Luettu 17.08.2020